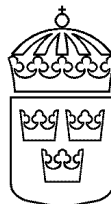

Protokoll
1995/96:108

Riksdagens protokoll 1995/96:108

Måndagen den 10 juni

Kl. 9.00 – 15.25

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollen för den 3 och 4 juni.

2 § Ledighet

Förste vice talmannen meddelade att *Björn Samuelson* (v) ansökt om sjukledighet under tiden den 10 juni–30 september.

Kammaren biföll denna ansökan.

Förste vice talmannen meddelade att *Marie Engström* (v) skulle tjänstgöra som ersättare för Björn Samuelson.

3 § Avsägelse

Förste vice talmannen meddelade att *Britt Bohlin* (s) avsåg sig uppdraget att vara suppleant i den svenska delegationen till Parlamentariska församlingen i konferensen om säkerhet och samarbete i Europa (OSSE).

Kammaren biföll denna avsägelse.

4 § Anmälan om kompletteringsval till den svenska delegationen till Parlamentariska församlingen i konferensen om säkerhet och samarbete i Europa (OSSE)

Förste vice talmannen meddelade att på grund av uppkommen vakans hade Socialdemokraternas riksdagsgrupp anmält *Carina Hägg* som suppleant i den svenska delegationen till Parlamentariska församlingen i konferensen om säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) efter Britt Bohlin.

Prot. 1995/96:108
10 juni

Förste vice talmannen förklarade vald till

suppleant i den svenska delegationen till Parlamentariska församlingen i konferensen om säkerhet och samarbete i Europa
Carina Hägg (s)

5 § Hänvisning av ärenden till utskott och beslut om förlängd motionstid

Föredrogs och hänvisades
Skrivelse 1995/96:204 Redogörelse för den svenska krigsmaterielexporten år 1995 till utrikesutskottet

Kammaren biföll talmannens förslag att motionstiden för denna skrivelse med hänsyn till sommaruppehållet skulle förlängas till den 20 september.

Motioner

1995/96:U45 och U46 till utrikesutskottet

6 § Förnyad bordläggning

Föredrogs men bordlades åter
Finansutskottets betänkande 1995/96:FiU10
Skatteutskottets betänkanden 1995/96:SkU31 och SkU32

Meddelande om uppskjuten votering

Förste vice talmannen meddelade att samtliga ärenden på dagens föredragningslista skulle avgöras i ett sammanhang vid morgondagens arbetsplenum.

Radio- och TV-frågor

7 § Radio- och TV-frågor

Föredrogs
Konstitutionsutskottets betänkande 1995/96:KU29
Radio- och TV-frågor (prop. 1995/96:160)

Anf. 1 BIRGIT FRIGGEBO (fp)

Herr talman! Jag hade en anteckning i min almanacka om att plenum skulle börja kl. 10, och jag hörde just att talmannen hade det samma. Det har tydligen skett någon ändring.

I dag har vi ett stort behov av en sammanhållande lagstiftning när det gäller medielandskapet. Vi har haft en omfattande lagstiftning under de senaste åren. Enbart Radiolagsutredningen har lämnat sex olika

delbetänkanden förutom det slutbetänkande vi nu skall ta ställning till. Därutöver har ett antal andra utredningar lett till ny lagstiftning. Det har lagstiftats om kabelsändningar, satellitsändningar, den fria radion och regler för reklam m.m. Utredandet fortsätter. Det handlar bl.a. om de nya medierna och grundlagarna, och det handlar om användningen av den digitala tekniken.

Vad vi i dag har att ta ställning till är i princip en sammanföring av sju speciallagar som rör radio och TV till en sammanhållen lag. Vad gäller det sakliga innehållet föreslås i princip inte några större ändringar.

Behovet av en överblick över radio- och TV-lagstiftningen är stort. Därför välkomnar vi naturligtvis att riksdagen nu äntligen efter tio års utredande kan ta ställning till en sammanhållen radio- och TV-lag. Dock saknas en betydelsefull lag, nämligen lokalradiolagen.

Den socialdemokratiska regeringen karakteriseras av återställarpolitik – så även på detta område. Regeringen tålde inte att vi fick en sådan fri organisation av den fria radion, utan den måste klåfingrigt börja utreda detta. Man försöker – om jag har förstått det rätt – också gripa in på avtalsfriheten. Folkpartiet ser inte något som helst behov av att utesluta den lagstiftningen i det här skedet. Den borde självfallet föras in i den sammanhållande radio- och TV-lagen.

Jag har naturligtvis viss förståelse för att en ny regering vill sätta sin prägel på lagstiftningen. Men man skall vara medveten om vad man håller på med i återställarpolitiken. Det finns andra principer som också är viktiga i vårt samhälle, bl.a. rättstryggheten. Regeringen kommer med det ena förslaget efter det andra som går in på viktiga rättsprinciper, t.ex. avtalsfriheten.

Det finns ett annat ärende som konstitutionsutskottet har varit i kontakt med. Det gäller forskningsstiftelserna. Också där har regeringen det ena förslaget efter det andra som griper in på viktiga rättsprincipsområden. Jag tycker att man skall vara mycket varsam med den teknik man använder när man vill ägna sig åt återställarpolitik och åt att sätta sin prägel på lagstiftningen.

Folkpartiet har en reservation på denna punkt. Vi tycker inte att det finns någon som helst anledning att utesluta lokalradiolagen i den nya sammanhållna radio- och TV-lagen.

En annan viktig sak i det nya medielandskapet, där tekniken ger oss stora möjligheter till en omfattande etableringsfrihet, är att också säkerställa denna etableringsfrihet i våra grundlagar. Även på detta område ägnar sig Socialdemokraterna åt viss återställarpolitik. De utredningsdirektiv om de nya medierna och grundlagarna som den borgerliga regeringen tog fram innehöll ett moment av att undersöka hur man på bästa sätt skulle kunna säkerställa den möjlighet till etableringsfrihet som den nya tekniken ger. Men det ville inte Socialdemokraterna göra, och man har nu gett nya direktiv som innebär att utredningen inte får syssla med dessa viktiga och mycket grundläggande frågor om yttrandefriheten och medierna. Även på denna punkt har Folkpartiet en reservation.

En annan fråga som vi har tagit upp handlar om reklamen. I vissa TV-stationer finns möjlighet till åsiktsreklam, men inte i andra. Det blir

Prot. 1995/96:108

10 juni

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:108

~~Fel!~~ *Okänt*

växelargument.
Fel! Okänt
växelargument.

något konstigt när en del TV-kanaler får sända t.ex. annonser från partierna under valrörelser, medan andra inte får det. Man kan ha vilken uppfattning man vill om lämpligheten av åsiktsreklam, men det är alldeles uppenbart att man ändå bör ha likartade bestämmelser för ett och samma medium.

Därför tycker vi att det inte finns någon som helst anledning att ha förbud mot åsiktsreklam i programföretag med marksänd TV. På denna punkt har vi också en reservation.

Herr talman! Slutligen föreslår regeringen att TV-avgiften skall höjas. Vi har i utskottet försökt att bilda oss en uppfattning om behovet av en höjning av TV-avgiften för att det skall bli plus minus noll på radiokontot. Vi har haft hjälp av kulturutskottet, som ju normalt sköter dessa frågor. Där har man kunnat konstatera att det inte någon gång under 1997 kommer att vara underskott i Radiofonden om man avstår från att höja TV-avgiften.

Vi har då frågat oss: Av vilken anledning går regeringen in och föreslår en höjd TV-avgift när det inte finns något behov av det? Regeringen har inte på något sätt visat att det ens långsiktigt finns behov av en höjning av TV-avgiften. Här har regeringen under de senaste åren mjölkat Radiofonden. Man har dessutom skurit ner anslagen till Sveriges Radio och Sveriges Television. Det kommer att finnas ett överskott i Radiofonden. Trots det kommer regeringen med förslag om en höjd TV-avgift.

Vi vet att även marginella höjningar av avgiften slår på konsumentprisindex. Finns det något mål som regeringen och riksdagen samfällt har ställt sig bakom när det gäller den ekonomiska politiken är det att se till att vi håller inflationen kort. Det verkar nästan vara ett slags ryggmärksförslag från regeringens sida, dvs. att alla skatter och avgifter skall höjas oavsett om det finns något som helst behov bakom.

Herr talman! Det finns all anledning för de partier som nu vill straffa radiolyssnarna och TV-tittarna med höjda avgifter att i dag betänka sitt tillstyrkande till regeringens förslag. Vi har i en särskild reservation reserverat oss emot denna höjning av licensavgiften.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationerna nr 13 och nr 1.

Anf. 2 KENNETH KVIST (v)

Herr talman! Etermedierna är sannolikt våra största kulturbärare. Radio och TV sprider nyheter, kultur och underhållning direkt in i hemmen i ljud och bild alldeles omedelbart till människorna. För många utgör också etermedier deras enda kontakt med ett kulturellt utbud, och för andra är etermedier en viktig länk till att bredda sin kontakt med kulturen.

Hur etermedier utvecklas är av avgörande betydelse för vårt samhälles kulturella utveckling. Det måste därför enligt vår mening skapas regler på medieområdet som värnar och utvecklar yttrandefrihet och mångfald och som försvarar och utvecklar kultur och skapande. Därför borde reglerna för radio och TV ha sin uttryckliga utgångspunkt i kulturpolitiska målsättningar.

Jag menar att det är en avgörande brist när vi nu skall sammanföra sju av de nuvarande lagarna på radio- och TV-området till en lag att kultur- och mediepolitiska mål inte anges i den nya radio- och TV-lagen. Dessa mål skulle kunna sammanfattas som:

- att värna yttrandefrihet och öppenhet,
- att främja mångfald,
- att bevara, levandegöra och utveckla vårt kulturarv,
- att utveckla kontakter med omvärlden,
- att främja konstnärlig förnyelse och kvalitet
- och att särskilt bevaka barns och ungdomars intressen.

Relationerna mellan det fria ordet, det öppna demokratiska samtalet och samhällets kultur- och mediepolitik borde ha utvecklats på ett genomtänkt sätt. Det bör också uttryckligen i lagen anges hur detta samband är tänkt. Vi i Vänstern beklagar mot denna bakgrund att det inte kommer till uttryck i lagen. Därigenom får lagen en skenbart teknisk karaktär. De kultur- och mediepolitiska inställningarna ligger nu oredovisade, men är likväl till grund för lagstiftningen.

Herr talman! Jag yrkar därför bifall till reservation 4 till utskottets betänkande.

Regeringens politik mot Sveriges Radio och TV är understundom svår att följa. Trots att verksamheten finansieras med medel från rundradiokontot och inte belastar statsbudgeten har för en tid sedan regeringen i varje fall låtsat, som det ser ut, att lägga sparbeting på Sveriges Radio och TV som om det skulle ha att göra med den allmänna statsfinansieringen s.k. åtstramningen.

Samtidigt som regeringen nu ser till att inkomsterna från sponsring minskar låter man sparkraven ligga kvar, och man ställer nya kvalitetskrav på verksamheten, allt detta på en gång. En ny digital teknik kommer att kräva stora investeringskostnader. Dessutom måste vi säkert under en rad år leva med att man sänder i två tekniker parallellt – den gamla s.k. analoga tekniken och den nya digitala tekniken – så att inte stora delar av befolkningen plötsligt står utan mottagningsmöjligheter, eftersom det kan dröja innan människor har råd att skaffa mottagare med den nya tekniken.

I denna situation lär det bli svårt för programföretagen att uppfylla målen för sin verksamhet utan att tulla på kvaliteten. Jag menar alltså – tvärtemot Birgit Friggebo, som säger att man genom att höja avgifterna vill straffa TV-tittarna – att höjningen av avgiften är i något modestaste laget. Den borde egentligen vara litet högre, inte för att straffa TV-tittarna utan för att radio och TV i s.k. *public service*, de i allmänhetens tjänst varande kanalerna, skall kunna uppfylla de krav på kvalitet och som vi har anledning att ställa på dem som kulturbärare.

Herr talman! De borgerliga partierna – jag menar därmed Moderaterna och Folkpartiet – har en extremt kommersiell marknadssyn på radio- och TV-frågorna. Eventuellt nya kanalutrymmen vill de utauktionera på rent kommersiella villkor, som om inte erfarenheterna från utauktioneringen av sändningstillstånd för lokalradiostationer, med deras med få undantag likriktade och dåligt lokalförankrade utbud, inte skulle ha lärt dem någonting.

Prot. 1995/96:108
10 juni

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:108
10 juni

Birgit Friggebo framhårdar här i dag i dessa borgerliga ståndpunkter.

Hon kan prata om att det skall vara fri tillgänglighet till kanaler, men vad det rent kommersiella auktionsförfarande som hon egentligen är för betyder är en rätt för de kapitalstarkaste till radio- och TV-kanaler.

Det är också en märklig slutsats att därför att vissa kanaler genom att sända från utlandet kan kringgå ett förbud mot åsiktsreklam skall sådan reklam lämnas fri. Vi skall alltså inte på något sätt försöka skapa regler, utan vi skall bara anpassa oss till de värsta avarterna så snart de dyker upp och så snart det är svårt att göra något åt dem. Det är en betecknande men felaktig slutsats.

Den ensidigt kommersiella syn på det här området som Moderaterna och Folkpartiet har torde för övrigt vara unik för vår del av världen. Man har inte riktigt sett skillnaden mellan detta mycket viktiga område och andra marknader.

Vi i Vänstern menar att om och när ytterligare markkanaler skall startas bör de ges annorlunda profiler än de rent kommersiella kanalerna. En fjärde markkanal borde t.ex. ha sin tyngdpunkt på utbildning och kunna lämna utrymme för s.k. *public access*-verksamhet, dvs. för en bred folkligt skapande aktivitet och kommunikation på medieområdet. Denna ståndpunkt har jag markerat i ett särskilt yttrande i väntan på de förslag som kulturministern aviserat till hösten.

Herr talman! Jag vill slutligen uttala min tillfredsställelse över att utskottet samlat sig till ett starkt uttalande för de funktionshindrades möjlighet att följa medieutbudet. Från Vänsterpartiets sida kommer vi med intresse och uppmärksamhet att bevaka att ord följs av handling på detta område.

Med detta yrkar jag bifall till reservation 4. Jag yrkar, inte på grund av ändrad ståndpunkt utan med hänsyn till kammarens tid, inte bifall till min andra reservation.

Anf. 3 BIRGIT FRIGGEBO (fp) replik

Herr talman! När det för det första gäller TV-licensen, frågan om straff för TV-tittarna, har tyvärr både Kenneth Kvist och jag att utgå från den situation som råder, dvs. att regeringen tillsammans med några andra partier har skurit ned medelstildelningen till Sveriges Radio och Sveriges Television.

Jag tycker att det är ett straff för radiolyssnarna och TV-tittarna att det först skall skäras ned, med åtföljande bekymmer för verksamheten, och att man sedan dessutom skall höja avgiften. Både Kenneth Kvist och jag hade önskat en annorlunda ordning, dvs. att Sveriges Television och Sveriges Radio hade haft större resurser, och vi har röstat för det här i riksdagen.

Risken är att det nu när man höjer avgiften och inte ökar medelstildelningen uppstår överskott i fonden som regeringen vill använda till alla möjliga olika ändamål. Vi har tidigare sett hur det gått till. Man stal TV 4-avgiften och lade in den i budgeten. Risken är nu, trots att man i propositionen skriver att man skall förbehålla *public service-*

verksamheten pengarna, att dessa kommer att ligga som en guldgruva för regeringen att använda till allsköns ändamål. Det är därför som man inte skall höja licensavgiften.

För det andra tycker jag faktiskt att Kenneth Kvist är näst intill oförskämnd när han påstår att Folkpartiet i mediepolitiken skulle ha en extrem marknadssyn. Vi har i visst avseende en marknadssyn. Vi tycker att det skall finnas möjlighet för en privat verksamhet att få etableringsrätt. Men finns det någon part som fullt ut och hela tiden har försvarat *public service*-verksamheten är det verkligen Folkpartiet. Under den tid när jag satt i regeringen gick 10 % mer i reala resurser till att säkerställa *public service*-verksamheten. Vi kommer att fortsätta att värna om den, herr talman.

Anf. 4 KENNETH KVIST (v) replik

Herr talman! När det för det första gäller TV-licensen delar jag möjligen Birgit Friggebos åsikt om det olyckliga i nedskärningarna och den minskade medelstillelningen. Men vår ståndpunkt är att vi inte bara vill höja licenserna utan också vill öka medelstillelningen, vilket Charlotta Bjälkebring senare i dag kommer att utveckla.

För det andra är det väl bra att Folkpartiet säger sig försvara *public service*-kanalerna, men när det gäller ytterligare kanaler är det uppenbart så att ni vill ha ett rent kommersiellt auktionsförfarande, där penningen och icke idéer om alternativ inriktning eller sådant skall ensamt fälla avgörandet. Jag menar att det är en kommersiell syn som ni förfaller till.

Anf. 5 PETER ERIKSSON (mp)

Herr talman! Vi har på våra bord ett förslag till lag om radio- och TV-frågor. Förslaget innebär i sig, som också Birgit Friggebo tidigare var inne på, inga större förändringar men inte heller några större försämringar.

Birgit Friggebo började, om jag minns rätt, sitt inlägg med att tala om lokalradiolagen. Jag tycker att en viktig utgångspunkt för hela frågan om etermedierna måste vara mångfald och kvalitet i utbudet – mångfald både när det gäller ägande och när det gäller möjligheterna för många att uttrycka sig och sina åsikter.

Jag tycker att den tidigare borgerliga regeringens satsning på en kommersiell lokalradio i viktiga avseenden blev misslyckad. Det blev i mycket liten utsträckning en lokal radio. Det blev inte heller en sådan mångfald som man avsåg i propositionen. Därför krävs det, som jag ser det, sannolikt större förändringar i just den här lagen än vad som krävs i flertalet av de övriga lagarna. Det är därför uttryck för en riktig bedömning när regeringen väntar med att lägga in lokalradiolagen i den här lagstiftningen.

Jag tycker också att Folkpartiets och Moderaternas reservationer vid betänkandet är betänkliga. Man vill i flera reservationer använda grundlagen för att skydda pengarnas makt och yttrandefrihet. Både när det gäller tillgången till frekvenser och när det gäller åsiktsreklam vill man genom grundlagen garantera att makt och påverkan skall heta

Prot. 1995/96:108
10 juni

*Fel! Okänt
växelargument.*

pengar. Vi vet alla att det redan i dag i väldigt stor utsträckning är så. Jag tycker därför att Folkpartiets och Moderaternas kamp i just det här avseendet inte känns särskild påkallad. Det finns andra och mer angelägna uppgifter att kämpa för i dagens samhälle, också när det gäller etermedierna, än att den kommersialiserade radions och TV:ns möjligheter skall stärkas ytterligare i grundlagen.

Det finns några positiva förändringar i det förslag som vi nu behandlar. Det gäller t.ex. de skärpningar som, även om de i och för sig inte är stora, föreslås när det gäller ingående våldsskildringar och pornografiska bilder, framför allt för att skydda barn. Vi får ett nytt system, där JK skall kunna utdöma vite för den som sänder t.ex. ingående våldsskildringar eller pornografiska bilder vid tidpunkter när barn i stor utsträckning tittar på TV.

Jag tycker att det är mycket bra att vi skärper upp den här lagstiftningen och att vi i riksdagen visar att vi tycker att det är allvarligt med de omfattande och grova våldsskildringar som ofta förekommer i TV i dag. Vi i Miljöpartiet stöder i stor utsträckning den här inriktningen.

Vi är litet oroliga på en punkt. Med anledning av de motioner som har skrivits har utskottet särskilt angett att man anser att den praxis som utbildats av Granskningsnämnden i fråga om tid och sätt för sändningar även fortsättningsvis bör tjäna till ledning. Oron består i att vi ser risken att Granskningsnämndens praxis möjligen blir permanentad på ett sätt som inte vore lyckligt. Vi menar att man måste kunna utveckla denna praxis på ett positivt sätt för att skydda barnen från ingående våldsskildringar. Det krävs en utveckling av denna praxis. Den har ju också kritiserats av väldigt många organisationer som arbetar inom det här området.

Vi menar också att de farhågor som framkommit, och som också en majoritet i utskottet stöder, kanske är litet överdrivna när det gäller risken för att det skall utvecklas två olika system med Granskningsnämndens och JK:s bedömningar och granskningar av det här området. Det skall ju ske utifrån olika regler. Jag tror att farhågorna att det skulle skapa stora problem i framtiden är mycket överdrivna.

Vi stöder i allt väsentligt betänkandet, men yrkar ändå bifall till reservation nr 8.

Anf. 6 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s)

Herr talman! Jag vill börja med att säga att jag tycker att det känns tryggt, och det måste kännas tryggt för *public service*-företagen också, att det ändå finns en så bred och fullständig uppslutning kring att vi i Sverige skall ha en starkt *public service*-radio och en starkt *public service*-television. Egentligen skulle man vilja ägna sig helt åt det som vi är fullständigt ense om.

Vi har redan glidit in något på det som vi skall diskutera som nästa punkt på dagordningen, nämligen *public service*-propositionen. Jag tänkte mycket kort uppehålla mig vid det som är ämnet just nu, nämligen radio- och TV-lagen.

Jag kan bara konstatera det självklara, att det är skönt att vi efter ett så mångårigt utredningsarbete nu kommer att kunna besluta om en ny

radio- och TV-lag som bl.a. ersätter den nu gällande radiolagen. Den har faktiskt sitt ursprung så långt tillbaka som 1966. Det är klart att det har hänt väldigt mycket med medielandskapet sedan dess.

Vi får en mer överskådlig, betydligt enklare, enhetligare och framför allt teknikneutral lagstiftning med den nya radio- och TV-lag som vi nu skall ta ställning till. Sju lagar förs samman till en ny lag. Det handlar alltså om ett nödvändigt städningsarbete men också om vissa sakliga förändringar.

Tillståndsplikten för sändningar begränsas något. Det införs också ett förbud mot att sända verklighetstroga våldsskildringar och pornografi i TV under sådana tider och på sådant sätt att barn kan se programmen. Samtidigt finns det en mycket tydlig markering när det gäller nyhetsförmedlingens särskilda roll och position.

Jag tycker att det är mycket angeläget att vi på olika sätt medverkar till att skydda våra barn från den här typen av våldsskildringar. Jag tycker att den väg vi nu har lyckats välja är bra. Den förenar dessa skyddskrav med våra grundläggande utfästelser när det gäller tryck- och yttrandefrihet på ett sätt som sammantaget blir ganska bra.

Dessutom införs ju en ny sanktion som jag inte tror att någon hittills har nämnt, nämligen en särskild avgift för den som bryter mot bestämmelser eller villkor om reklam. I den nya marknadsföringslagen har vi ju en sanktion, en s.k. marknadsstörmingsavgift, som kan börja gälla direkt om man bryter mot t.ex. barnreklamförbudet. Jag tycker att det är utmärkt att vi nu får möjlighet att använda detta även när det gäller t.ex. TV. Detta om radio- och TV-lagen.

Birgit Friggebo tar upp frågan om att lokalradiolagen inte finns med i denna städning. Jag förstår att man som f.d. statsråd på detta område vill slå vakt om sin egen baby. Den nya kommersiella lokalradion är ju i hög grad Birgit Friggebos. De beskyllningar hon framför, som handlar om allt från fantasilös återställarpolitik till hot mot rättstryggheten, får man väl se som överdrifter som man inte skall fästa alltför stort avseende vid.

Jag tycker att det är viktigare att utgå från det vi är ense om, nämligen att vi skall ha en stark *public service*-radio och en stark *public service*-TV och att den nya lokalradion faktiskt inte har blivit särskilt lyckosam. Det är mycket rimligt att man i detta läge utreder frågan. Det gör vi ju i Sverige. Så fungerar svensk parlamentarism och svensk demokrati. Birgit Friggebo kommer själv att delta i det utredningsarbetet. Jag tror att resultatet kommer att bli alldeles utmärkt utan att vi behöver ge oss in på långa avtalsperioder eller, för att haka på det stickspår som Birgit Friggebo tog upp om löntagarfondspengarna, skapa stiftelsemodeller och liknande som faktiskt utestänger från demokratisk påverkan och insyn. Det kommer vi socialdemokrater inte att ägna oss åt.

Sedan har vi åsiktsreklamen. T.o.m. i åsiktsreklamens förlovade land USA har man nu fört en intensiv diskussion inför den förestående presidentvals-kampanjen om de problem som den ställer till med. Kan man inte formulera en politisk ståndpunkt på sju sekunder är man ute ur valrörelsen. Nu försöker man kompensera det genom att reservera

Prot. 1995/96:108
10 juni

*Fel! Okänt
växelargument.*

särskilda programsjok för längre och mer sammanhängande politiska utläggningar. Man måste alltså skapa frizoner i det TV-utbud som är fullständigt söndertuggat av en åsiktsreklam som hela tiden passerar lågvattenmärken.

Det är ingenting som vi vill ha i Sverige. Att det sedan finns bekvämlighetsflaggade TV-kanaler som har möjlighet att kringgå vårt förbud får vi utstå, men det betyder inte att vi skall införa det i den marksända televisionen, bl.a. av det skäl som vi gemensamt brukar föra fram, nämligen TV-mediets speciella genomslagskraft.

Vi kommer säkert tillbaka till TV-avgiften i nästa diskussion. Där vill jag bara säga att under 1996 kommer *public service*-företagen sammanlagt att kunna disponera nästan 5,4 miljarder kronor. För det kan man göra väldigt mycket. Många av dem man talar med i dag inom Sveriges radio och television har inga invändningar mot besparingar. De hävdar t.o.m. att det knappt finns några tecken på att de skulle ha påverkat programproduktionen över huvud taget. Däremot blev besparingarna ett motiv för en gammal organisation att förnya sig och ta itu med svåra frågor som man hade skjtitit framför sig.

Med detta vill jag ha sagt att en höjning av TV-avgiften är viktig för de framtida *public service*-företagen och för att vi skall kunna få en modern teknik så att de kan hävda sig också mot de kommersiella företagen på detta område.

Anf. 7 BIRGIT FRIGGEBE (fp) replik

Herr talman! Jag är mycket glad över att höra kulturministern säga att min rädsla för att rättstryggheten skulle vara hotad är överdriven. Det måste ju betyda att Marita Ulvskog inte utgår ifrån att löpande civilrättsliga avtal skall kunna brytas hur som helst. Även i det tidigare beslutet om den nya fria radion förutsattes att det skulle ske en utvärdering när verksamheten hade börjat sätta sig och det var möjligt att se vad som faktiskt hade hänt. Det är för tidigt att göra det nu. Men jag är glad över att ministern anser att rättstryggheten skall råda och att min rädsla därmed var överdriven.

Jag skall inte ge mig in i en diskussion om åsiktsreklamen direkt. Däremot vill jag haka på det som Marita Ulvskog sade om att hacka sönder budskap. Om det finns någonting som vi politiker har lärt oss, är det att budskapet i dag är sönderhackat.

Man kan se under vilken tidsintervall en politiker intervjuas och hur lång tid han eller hon får för att svara på journalistiska frågor. Den tiden har minskat dramatiskt. Det är en fråga som vi borde diskutera, dock ej reglera eller lagstifta om. Jag håller helt med om att sönderhackningen av budskapet är ett problem, även i *public service*-företagen.

Vi skall ju inte diskutera medelstilldelningen här; det är inte vår fråga. Däremot hör frågan om avgiftshöjningen till detta ärende. Med den medelstilldelning som gives – och som Marita Ulvskog uppebarligen tycker ger *public service*-företagen goda möjligheter – blir det ett överskott i radiofonden, även om man inte höjer avgiften. Varför skall

man då plåga folk med att höja ytterligare en avgift, som ju dessutom är en skatt?

Anf. 8 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s)

Herr talman! Jag delar inte Birgit Friggebos uppfattning att det är för tidigt att titta på vad den nya lokalradion fick för konsekvenser. Redan nu är det tydligt att den inte har fungerat i enlighet med de förställningar och förhoppningar som fanns om hur den skulle utformas. Vi har fått en snabb ägarkoncentration och centralisering. Det mesta har gått alldeles snett. Självfallet bör vi då tillsätta en utredning som tittar närmare på detta.

Man kan ta politiska poänger genom att påstå att socialdemokratin skulle vara ett hot mot rättstryggheten. Jag för in det under rubriken Politisk polemik på låg nivå. Vi ägnar oss inte åt den typen av verksamhet, och det kommer vi inte heller att göra i den lokalradioutredning där Birgit Friggebo själv kommer att medverka framöver.

Visst kan man diskutera sönderhackade budskap. I denna kammare och i den politiska samhällsdebatten diskuteras i allra högsta grad möjligheten för politiker att tala ostört i radio och TV. Jag tycker inte att vi skall tillåtas att tala ostört. Vi skall avbrytas. Men det är en sak att avbrytas av journalister som är ute efter att skaffa sig information eller verka i allmänhetens tjänst, som det ju högtidligt brukar heta. En annan sak är att man kan köpa sig programtid för att föra fram sönderhackade budskap och att köpkraften avgör. Där går en enligt mig avgörande skiljelinje.

Det är alldeles självklart att det är viktigt att det finns litet pengar samlade i ladorna, alltså på rundradiokontot, när vi befinner oss i ett stort och viktigt tekniskifte. Annars kommer *public service* inte att klara sig i konkurrensen med de kommersiella krafterna.

Anf. 9 BIRGIT FRIGGEBO (fp) replik

Herr talman! Marita Ulvskog vill tydligen fortsätta polemiken om rättstryggheten. Jag sade ju att jag var glad över att hon ansåg att min rädsla var överdriven. Jag tar fasta på att rättstryggheten skall råda och att avtalsfriheten inte skall inskränkas. Ministern sade också att regeringen inte tänker ägna sig åt att inskränka rättstryggheten, och det leder till ganska stora förpliktelser också när det gäller forskningsstiftelserna, även om det inte är dem vi skall tala om egentligen.

Självfallet skall politiker inte tala ostört. Jag tror att det vore ganska tråkigt för människorna att lyssna på ostörda politiker. Tvärtom skall vi ställas till svars, till ansvars och mot väggen. Men vi skall också kunna få svara på det sätt som vi själva vill och inte klippas och hackas sönder och användas som politiska objekt. En av orsakerna till att diskussionen om åsiktsreklam kommer upp över huvud taget är att politiker och partier vill ha en omväg kring journalisterna.

Prot. 1995/96:108
10 juni

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:108
10 juni

*Fel! Okänt
växelargument.*

Men detta är ändå inte huvudargumentet. Det är att det är de som vill inskränka möjligheten att nå ut till folk som har bevisbördan. Det gäller också yttrandefriheten och etableringsfriheten över huvud taget. Det är nog tur att vår tryckfrihetsförordning är så gammal och traditionsbunden att ingen vågar inskränka den. Om vi hade diskuterat etablerings- och pressfrihet i dag, hade säkert många sagt att detta måste styras och ställas med.

Detta gäller också etermedierna. De som vill inskränka de tekniska möjligheter som nu finns för att nå ut till människor är de som har bevisbördan.

Anf. 10 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s)

Herr talman! Anledningen till att jag fortsätter att polemisera mot Birgit Friggebo om rättstryggheten är att den typen av diskussion brukar föras i mer upphetsande miljöer än kammaren. Den klassiska frågan är: Slår du din fru? Jag skulle alltså tvingas svara på frågan om jag slår min man. Nej, jag gör inte det. Den typen av fråga ställer Birgit Friggebo när hon diskuterar rättstryggheten. Att kränka rättstryggheten är ingenting som över huvud taget står på dagordningen för något parti i denna kammare.

Om jag får använda samma argumentationsteknik vill jag säga att det är bra att Birgit Friggebo nu säger att det är bra att politiker inte skall kunna tala ostört i radio och TV utan att bli avbrutna. En henne närstående tidning, Dagens Nyheter, har nämligen under lång tid drivit uppfattningen att politiker skall kunna göra just detta, inte på betald programtid utan på tid som *public service*-företagen skulle ställa till politikernas förfogande. Det är en uppfattning som jag inte delar.

Anf. 11 CATARINA RÖNNUNG (s)

Herr talman! Ludvig Rasmusson skriver i sin essäsamling *Bell, telefonens uppfinnare*: Bell trodde att telefonen mest skulle användas till att lyssna på konserter i, men det fanns också djärva visionärer. En progressiv borgmästare i en amerikansk småstad sade: Jag kan se en dag då det finns en telefon i varje amerikansk stad.

Med detta vill jag peka på hur svårt det är att spå om den framtida tekniska utvecklingen. Vi vet att vi nu befinner oss i början av en informationsteknisk revolution där vi kommunicerar intensivare med varandra såväl över nationsgränserna som lokalt och regionalt, letar rätt på ny kunskap och lagrar den på ett nytt sätt. Den framtida digitala utvecklingen kommer att innebära att vi får ett överflöd av sändningsmöjligheter, TV:n blir interaktiv och man beställer fram ett utbud som man själv skraddarsyr. Radio- och TV-medierna och andra elektroniska möjligheter att sända och ta emot meddelanden smälter samman och går in i vartannat.

I dag handlar det om dagens lösningar på dagens problem. Den nya radio- och TV-lag som vi skall anta i dag gör att vi får en överskådligare lagstiftning; sju lagar blir en. Våldsskildringar och pornografi på tider då barn kan se programmen förbjuds, såvida de inte är försvarliga i nyhetsprogram eller dylikt. Självfallet skall alla goda krafter samverka

så att barn inte ser olämpliga program – föräldrar, TV-bolagen själva, men ytterst också samhället, Granskningsnämnden och JK.

Jag yrkar bifall till hemställan i betänkandet.

Somliga reservationer av Folkpartiet och Moderaterna är årligen återkommande. Tillgängliga frekvenser skall säljas ut genom auktions- eller anbudsförfarande, heter det. En utredning studerar för närvarande hur man bättre skall tillgodose YGL:s 3 kap. 2 §, där det står:

”Det allmänna skall eftersträva att radiofrekvenserna tas i anspråk på ett sätt som leder till vidast möjliga yttrandefrihet och informationsfrihet.”

Erfarenheterna hittills har visat att mångfald och valfrihet i etern med Harry Scheins uttryck blivit enfald. Samma skvalmusik och hitlåtar, samma tråkiga soffkonversationer och frågelekar i TV har blivit resultatet.

Åsiktsreklam är förbjuden i 1 kap. 12 § YGL. Moderaterna pekar på denna paragrafs oförenlighet med regeringsformens formulering om yttrandefrihet och antyder att svåra gränsdragningsproblem kan uppstå. Men finns det inte en rad gränsdragningsproblem om man släpper åsiktsreklamen fri? Skall man få propagera för åsikten att alkohol är god och nyttig? Det vore ju en absurd utveckling. Och hur långt skall man gå när det gäller negativ reklam, dvs. att man svärta ned sin motståndare utan att detta tangerar förtal?

Tre reservationer ondgör sig över att rundradiokontot för första gången har ett överskott. Tidigare har staten alltid fått skjuta till skattemedel, vilket ju inte heller är någon bra ordning. Mottagaravgiften höjs måttligt – 1 % mer än beräknad inflation. *Public service*-bolagen bör i enlighet med den uppgörelse som socialdemokrater och miljöpartister gjort använda överskottsmedel till en snabb utbyggnad av den nya digitaltekniken. Folkpartiet, Centern och Socialdemokraterna har ju, Birgit Friggebo, i ett gemensamt pressmeddelande ställt upp på att snabbt bygga ut den nya digitaltekniken. Vad är då lämpligare än att använda överskottet i rundradiofonden till just denna snabba utbyggnad!

Herr talman! Jag yrkar bifall till hemställan i betänkandet.

Anf. 12 INGER RENÉ (m)

Herr talman! Jag vill i all korthet yrka bifall till reservation nr 2.

Många har talat om vikten av att öka mångfalden och att främja yttrandefriheten inom etermedierna. Vi moderater menar att ett sätt är att bjuda ut de kvarvarande marksända TV-kanalerna till fristående intressenter. Samma förfarande bör också tillämpas vid en framtida fördelning av frekvenser för digital radio.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 11 juni.)

Prot. 1995/96:108

10 juni

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:108
10 juni

*En radio och TV i
allmänhetens tjänst
1997–2001*

8 § En radio och TV i allmänhetens tjänst 1997–2001

Föredrogs

Kulturutskottets betänkande 1995/96:KrU12

En radio och TV i allmänhetens tjänst 1997–2001 (prop. 1995/96:161)

Anf. 13 GUNNAR HÖKMARK (m)

Herr talman! Debatten kring detta betänkande handlar egentligen om tre mycket fundamentala och viktiga saker när vi diskuterar den framtida radion och televisionen i Sverige.

Den första frågan handlar om att avvärja de olika försök till en ökad statlig kontroll över fria medier och framför allt radio och television som är så tydliga och uppenbara från socialdemokraternas och regeringens sida. Vi ser det tydligt i det här betänkandet, där olika förslag om granskning och uppföljning har vuxit fram som ett sätt för statsmakten att följa upp och kontrollera innehåll och verksamhet i *public service*-företagen. Vi ser det i form av att man har mycket bestämda uppfattningar om hur verksamheten skall organiseras för att uppfylla olika typer av politiska krav på sändningarna.

Vi ser det också i debatten kring den digitala marktelevisionen, det projekt som bygger på att man med hjälp av stolpar runt om i landet skall använda sig av en teknik för att uppnå digitala sändningar som kostar mer för sändare och mottagare men som framför allt handlar om att minska antalet möjliga frekvenser och kanaler. I en intervju för interntidningen för Sveriges television, Vipåtv, säger också den nuvarande kulturministern rakt ut att syftet är en ökad statlig kontroll. Jag citerar ur tidningen:

”Möjligheten till styrning är det helt avgörande argumentet för digital mark-TV satsning, sa hon.”

Detta är remarkabelt. Det är en mycket tydlig redovisning av det som vi i olika sammanhang har kritiserat regeringen för och som regeringen har försökt fly undan från. Här har Ulvskog själv klargjort att det handlar om att genom olika politiska medel försöka få till stånd en ökad statlig kontroll över TV-sändningar i Sverige. Det är så pass remarkabelt att jag förutsätter att Ulvskog här klargör vad hon menar och att hon också klargör syftet med alla andra olika aktiviteter för att öka kontrollen – aktiviteter som ytterst riktar sig mot programföretagens redaktionella självständighet. Jag kan gärna säga att jag också är förvånad över hur tysta programföretagen har varit när det gäller att slå vakt om den egna självständigheten, när statsmakten nu så uppenbart försöker skjuta fram sina positioner för en ökad statlig kontroll.

Fru talman! Det är den ena frågan som denna debatt och detta betänkande handlar om: socialdemokraternas och statsmaktens försök att öka den statliga kontrollen över radio och television.

Den andra frågan, som är av betydande vikt i vårt samhälle, inte minst i den tid vi lever i, är den fantastiska möjlighet till förnyelse av svenskt kulturliv, av resurser och av förmåga till vitalitet som en utvecklad roll för *public service*-televisionen och *public service*-radion skulle kunna ge. Det är, fru talman, rätt betydande medel som vi anslår

till *public service*-televisionen och *public service*-radion. Det är belopp som är större än vad kulturutskottet i övrigt anvisar till kultursektorn. Men det är också belopp som skulle kunna användas inom ramen för en fristående oberoende verksamhet för att tillföra det svenska samhället mycket mer av kulturellt skapande i alla delar av landet, mycket mer av tillgänglighet inför det kulturella skapande som i dag redan finns, många fler möjligheter för unga kulturskapare av olika slag att komma till tals och mycket mer resurser för produktion.

Vi moderater anvisar i vårt förslag hur man skall gå till väga hur *public service*-televisionen och *public service*-radion just i den här bemärkelsen skulle kunna utvecklas. Det är rätt fascinerande att de möjligheter som kulturutskottet faktiskt disponerar över inte används för att göra en vitalisering av svenskt kulturliv. För dramatiker, författare och skådespelare, för hela den svenska kultursektorn, finns här en möjlighet att genom koncentration och prioritet ge det svenska kulturlivet ett lyft i 90-talet.

Jag skulle vilja påstå att det dessutom är enormt viktigt att vi i denna brytningstid gör det. I hela det internationella mediesamhället, som har så mycket att ge, är det samtidigt viktigt att slå vakt om de förutsättningar som svensk kultur, det svenska språket och det svenska kultursamhället skulle kunna ha, men som majoriteten faktiskt avvisar. Det beror på, fru talman, den tredje av de frågor som detta betänkande och denna debatt handlar om, nämligen vilken roll som *public service*-televisionen skall ha i ett samhälle med fria medier.

Den frågan borde rimligtvis få ett annat svar än för fyra fem år sedan, då vi inte hade fria etermedier. Det är en oerhört radikal förändring som har skett i hela den svenska mediemiljön inom loppet av fyra fem år. När vi i kammaren för fyra fem år sedan debatterade radio- och TV-frågor agerade de som var för fri etablering, valfrihet och mångfald i etern, för fria och oberoende radio- och TV-stationer mot dem som å sin sida hävdade att monopol över medierna var något som var till godo för ett samhälle, att man med monopol skapade garantier för att publiken skulle se de program som publiken enligt makthavarna borde se.

Det är klart att i den miljön borde rimligtvis *public service*-uppdraget vara annorlunda än i dag, och på samma sätt borde *public service*-uppdraget i dag vara annorlunda än då. Men det som vi ser i det här betänkandet, som grundar sig på regeringens proposition, är att *public service*-televisionen skall fortsätta att agera som om ingenting har hänt, trots att den mest radikala förändringen inom någon samhällssektor egentligen har skett just här.

Det intressanta är att det är så uppenbart att det är den gamla monopoltidens anhängare som i ett slags förtvivlat försök att klamra sig fast vid det gamla nu vill att *public service*-televisionen inte skall omdefinieras, utan leva upp till det som den försökte leva upp till i gamla tider. I iveren att *public service*-televisionen skall vara den television och *public service*-radion den radio som dominerar utbudet vad gäller kulturliv, underhållning, nyhetsförmedling, m.m. är man obenägen att göra några förändringar.

Prot. 1995/96:108
10 juni

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:108
10 juni

*Fel! Okänt
växelargument.*

Men det leder till, och det skall man ha mycket klart för sig, att *public service*-verksamhetens legitimitet inför publiken urholkas. Man urholkar dessutom publikens intresse för *public service*-verksamhetens program när man använder pengar och resurser till att göra program som andra gör lika bra eller kanske rent av bättre, i stället för att koncentrera sig på det som är *public service*-verksamhetens specifika fördelar och särskilda uppdrag. Då uppnår vi den besynnerliga situationen att de som i dag tror sig vara *public service*-televisionens allra främsta försvarare i själva verket är dess värsta fiende.

Vi har under så många år hört debatter, i denna kammare och utanför, där monopolanhängarna försvarat sig och värjt sig mot varje tanke på förnyelse, men förnyelsen kom. Nu ser man på nytt samma sak. Man värjer sig mot förnyelsen. Men förändringarna i vår omvärld och förändringarna i mediemiljön är av den arten att om man inte förnyar och utvecklar *public service*-uppdraget till en ny tids krav, kommer vi i Sverige att ha ett minskat intresse, en minskad vilja och en minskad nytta av *public service*-verksamheten.

Det kommer i grunden att slå mot det som det borde finnas en gemensam nämnare för, nämligen att vilja ha en radio och en television som är en nationell arena i dess bästa bemärkelse, som i det samlade programutbud som publiken i dag möter tillför publiken den typ av program som publiken annars inte får, som skapar förutsättningar för att vi i vårt samhälle får en typ av kulturutveckling och förnyelse som vi annars inte kommer att få.

I den här delen är frågan rätt enkel. Skall den mycket stora summa pengar som publiken i dag anslår till *public service* användas för att producera program som publiken ändå kan ta del av genom de fristående radio- och TV-stationerna, eller skall de pengarna användas för att tillföra publiken program som den annars inte kan få ta del av eller som den i dag bara kan få genom *public service*-verksamheten?

Det finns små ordmässiga ansatser till förnyelse i majoritetens skrivning. Man säger att man skall lägga större vikt vid kulturansvaret, större vikt vid det svenska språket eller större vikt vid barnprogram. Men alla de orden blir fullständigt innehållslösa, eftersom man aldrig säger vad man skall lägga mindre vikt vid. Jag roade mig för en tid sedan med att be att få fram en tabell över hur många områden som majoriteten nu säger sig vilja prioritera mer. Det var fyra fem olika områden inom *public service*-televisionens uppdrag. Men de motsvarades inte av att man någon annanstans ville prioritera mindre. Därmed står man inför situationen att *public service*-verksamheten urholkas och försvagas.

Det skall ställas i relation till det som vi har fört fram i ett antal av de olika reservationer som finns knutna till det här betänkandet, där vi säger att *public service*-verksamheten måste tillföra det svenska kultursamhället en verksamhet som det annars inte kan få, tillföra publiken program som man annars inte möter, koncentrera sig på det som man har den starkaste ställningen i publiken för och se till att ge utrymme för en ökad prioritering i stället för kvantitet och försök till dominans som aldrig kommer att lyckas.

Det är mot den bakgrunden, fru talman, som jag ber att få yrka bifall till reservation nr 1 och i övrigt förklara att vi moderater självfallet står bakom de andra reservationer som vi varit med om att utforma. Men vi kommer inte att begära votering och rösträkning när det gäller dem.

Anf. 14 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v)

Fru talman! Vänsterpartiets politik syftar till att skapa jämlikhet. Vi önskar ett samhälle byggt på humanistiska värderingar, där målet är minskade klyftor och ökad demokrati.

Den demokratiska utvecklingen förutsätter ökade möjligheter för informationsspridning och opinionsbildning. Vänsterpartiets mål i mediepolitiken är att utjämna de brister som finns inom medieområdet för att skapa ett jämlikare samhälle.

Man kan säga att mediefrågorna handlar om makten över uttrycksmedlen och uttrycksmedlens makt över våra liv. Mediefrågorna står i relation till kulturpolitiken, som ger möjlighet för alla att erövra de här uttrycksmedlen: kultur som fantasi, kultur som underhållning och även kritik. Detta står i sin tur i förbindelse med demokratins villkor, till fördelningen av välfärd och makt.

Med andra ord: Det vi behandlar i dag, en ny radio- och TV-lag samt en radio och TV i allmänhetens tjänst, är en av demokratins och yttrandefrihetens viktigaste frågor. Vi har här ett stort ansvar i hur etermedierna utvecklas i vårt samhälle. Med vår vetskap om att klyftorna i samhället ökar får allmänhetens radio och TV också extra stor betydelse.

Människors användning av yttrandefrihet präglas ju av deras sociala villkor och ekonomiska förutsättningar. Därför måste vi som politiker försöka utjämna dessa förutsättningar och genom ett offentligt ansvarsstagande möjliggöra demokratins fördjupning men även dess bestånd.

Fru talman! En förutsättning för att värna allmänhetens radio och TV är att dra tillbaka det sparkrav som åvilar programföretagen. Av rättviseskäl beslutade sig Socialdemokraterna för en 11-procentig neddragning av medelstilldelningen till programföretagen, och det med stöd från Moderata samlingspartiet. Det kunde man kanske inte förstå när man hörde Gunnar Hökmark här tidigare, som pratade så varmt om programföretagen. Men även Moderaterna var för att dra ned på medelstilldelningen.

Nu hör det till saken att allmänhetens radio och TV inte belastar den statliga budgeten, utan den finansieras över rundradiofonden, som består av licensmedel.

Besparingar på SVT innebär i sig svårigheter att leva upp till avtalet utan att det skall bli kvalitetsförsämringar. Det här tror jag slår tillbaka på demokratin. Det innebär också att personer har varslats och i stället kommer att belasta statsbudgeten via a-kasseersättning. Som jag ser det, förlorar vi på de här neddragningarna. Det blir i slutändan ingen besparing. Min vision är en fördjupning av demokratin, inte en passivering genom arbetslöshet och ytterligare belastningar i statskassan. Det här är så att säga ett moment 22, som vi brukar säga.

Prot. 1995/96:108
10 juni

*En Öppet TV i
allmänhetens tjänst
1997-2001*

Prot. 1995/96:108
10 juni

*Fel! Okänt
växelargument.*

Av den anledningen har Vänsterpartiet även i år lagt reservationer på den här punkten, reservationerna 22 och 29. Vi yrkar där att sparkraven för 1997 skall upphöra. Politiken måste ses i sin helhet. Det nya avtal som har arbetats fram står för en hel del förbättringar vad gäller både innehåll och kvalitet. Men det skall nu göras med minskade medel. Tyvärr hänger inte politiken ihop här; ett avtal som kräver mer men med mindre pengar måste ju halta någonstans. Risken finns att kvaliteten blir sämre och att tittaren väljer annat utbud i stället, och snart finns det inte längre något behov av allmänhetens radio och TV.

Dels ålägger man 11 % i sparkrav, dels försämrar man möjligheterna till sponsring, vilket jag givetvis också stöder. Jag vill även gå längre och inte tillåta sponsring när det gäller sportutsändningar. Dels går man emot propositionen vad gäller att Granskningsnämnden skall finansieras helt över statens budget. Detta skulle kunna minska belastningen på rundradiofonden med 4,6 miljoner kronor.

Man vill liksom ha allt, men det skall inte få kosta någonting. Mer relevant vore det att göra som Vänsterpartiet. Vi renodlar licensavgifterna till att gå till programverksamheten. Vi tar tillbaka sparkraven fr.o.m. nästa år. Vi lägger tillbaka de pengar som i dag betalas till Granskningsnämnden, och vi höjer licensen till 1 600 kr per år. Det är 76 kr mer än regeringens förslag. Det innebär inte särskilt mycket för den enskilde, men det ger betydande intäkter, som jag anser skall användas till programverksamhet, inte som något straff för den enskilde TV-tittaren. Vi har i dag 3,3 miljoner licensbetalande, och multiplicerat med 76 kr blir det betydande medel.

En annan stor fråga där Vänsterpartiet inte delar utskottsmajoritetens mening i betänkandet är avtalstidens längd. De föreslagna fem åren är på tok för kort tid. Majoriteten hänvisar till de stora förändringar som kommer inom det tekniska området och med den digitala tekniken. Det kan ju synas riktigt, men just av den anledningen skulle även avtalstiden behöva vara längre.

Vänsterpartiet föreslår tio år, på grund av att programföretagen behöver stabilitet, för att kunna göra bra program och vara en motkraft till det kommersiella TV- och radioutbudet. Man behöver kunna planera för den nya tekniken i lugn och ro och göra de investeringar som behövs på lång sikt.

Jag vill säga att Vänsterpartiet är positivt till ny teknik, men det är av avgörande betydelse vad den skall användas till. Vi måste klargöra vad vi skall göra med tekniken. Det är innehållet som är det viktigaste. Tekniken skall vara ett medel, inte ett mål i sig. När det gäller finansieringen anser Vänsterpartiet att staten skall stå för infrastrukturen, även när det gäller den digitala tekniken. Det får inte bli en klassfråga att titta på TV eller att lyssna på Sveriges radio. Jag förstår av det resonemang som har varit att det är överskott från rundradiofonden som skall användas till att bygga ut den digitala tekniken. Jag tycker då att man också skall säga att det handlar om det, och att man inte vill satsa på programverksamhet utan i stället skall låta de enskilda licensbetalarna få bekosta den här utbyggnaden.

Den digitala sändningstekniken ger möjlighet till fler kanaler och en bättre kvalitet på utsändningen, och det kommer i förlängningen också att leda till ett lägre pris än för det analoga. Det är bra.

Men samtidigt ger yttrandefrihetsgrundlagen inte möjlighet för staten att undanhålla vissa programföretags sändningar och låta frekvenserna vara outnyttjade. Yttrandefrihetsgrundlagens princip är att allt tekniskt utrymme som kan användas också skall användas. Vi kommer att få 8, 16 eller 24 kanaler, kanske fler. Går det att undanhålla vissa programföretag från att utnyttja denna möjlighet att faktiskt nå ut till i storleksordningen 99,8 % av Sveriges befolkning?

Om vi inte genom yttrandefrihetsgrundlagen får möjlighet för staten att undanhålla vissa kanaler från sändning kommer vi i en ohållbar situation, där vi bäddar för ökad kommersialism och enfald i etern. Risken är att yttrandefrihetsgrundlagen hindrar ett selektivt urval av program. Jag hoppas att det inte är regeringens önskan.

Några som kan komma att vinna på införandet av den nya tekniken är de handikappade. Den nya tekniken ger möjlighet för allmänhetens radio och TV att uppfylla de krav som finns att utforma sändningarna på ett sådant sätt att de blir tillgängliga även för funktionshindrade. Människor skall inte onödigtvis hindras av syn- eller hörselnedsättning från att ta del av det utbud som andra har tillgång till. Här har ju allmänhetens radio och TV ett särskilt stort ansvar. Frågan är bara hur. Hur skall de handikappades rätt värnas på bästa sätt?

Av den anledningen har Vänsterpartiet i reservation 12 föreslagit att ett formellt samarbete skall genomföras med programföretagen. Företrädare för handikapporganisationerna och representanter från det föreslagna bolaget för ny teknik skall gemensamt arbeta fram en handlingsplan för hur det här skall kunna förbättras.

Satsningar på barn- och ungdomsprogram är även det en huvuduppgift för allmänhetens radio och TV. Radio och TV formar till stora delar ungdomars utveckling, och en radio och TV med hög kvalitet och kunskapsförmedling samt spännande program ökar barns och ungdomars jämlika förutsättningar i framtiden. Detta står i våra reservationer 6 och 7.

Om vi vill värna mindre våld skall vi satsa på allmänhetens radio och TV, som har ett ansvar att nå alla människor efter deras behov och förmåga att ta emot ett medieutbud.

Enligt en undersökning har det framgått att 40 timmars våld i TV per vecka fördelas på TV 1000 med 34,1 %, TV 3 med 24,8 %, Kanal 5 med 16,1 %, TV 4 med 14,5 %, SVT 1 med 6,9 % och SVT 2 med 3,6 %.

Det är av avgörande betydelse dels för hur vi kan styra vilka program som eventuellt skall komma ned i det digitala nätet, dels att vi måste ge tillbaka pengar till *public service*-verksamheten, så att man verkligen kan göra de här programmen, som jag tror att vi alla egentligen vill ha och behöver.

Det är enligt min mening inte marknaden och reklamen som skall styra vad vi skall se i TV, utan det måste vi kunna göra genom demokratiskt fattade beslut. Därför skall vi värna allmänhetens radio och TV

Prot. 1995/96:108
*En radio och TV i
allmänhetens tjänst*

1997-2001
**Fel! Okänt
växelargument.**

och lägga tillbaka de pengar som behövs för att göra den TV som vi vill ha.

Vänsterpartiet har fogat tolv reservationer till detta betänkande, men jag yrkar bifall enbart till reservation nr 22.

Anf. 15 EWA LARSSON (mp)

Fru talman! Ledamöter! Kära åhörare! Jag tänker inte hålla något allmänt anförande om medierna i stort och smått, men jag vill gärna från talarstolen säga att jag är stolt över Sveriges Television, över Sveriges Radio och Utbildningsradion.

Men bra kan alltid bli bättre, och kvalitet och pengar kan ibland ha en viss korrelation. Därför är vi från Miljöpartiets sida glada över den uppgörelse som vi har träffat med regeringen om att 400 miljoner kronor skall gå till den digitala tekniska utvecklingen. Den kostnaden behöver inte belasta programverksamheten. I synnerhet för radions del där sparbetinget har slagit extra hårt är det mycket viktigt. Här vill jag också hänvisa till KU:s betänkande, där den här punkten lyfts fram. Eftersom sparbetinget ligger fast för den här budgetperioden är det bråttom med att se till att de pengarna kommer till användning.

Så litet grand om regeringens proposition och några punkter som vi vill betona litet extra.

Fru talman! Åldersstrukturen inom programbolagen ser i dag ut så, att stora förändringar – nyrekryteringar helt enkelt – kommer att behöva göras inom den närmaste tioårsperioden. Då tycker vi att det är viktigt att lyfta fram behovet av att man är väldigt noga när man rekryterar. En del stationer i USA har infört kvotering för att styra upp vid nyanställning. Det föreslår inte Miljöpartiet. Men vi tycker att det är rimligt att vart och ett av programbolagen upprättar handlingsplaner – det ser olika ut i de olika bolagen – så att en bättre balans kan uppstå mellan de anställda. Det kanske finns andra sätt att åstadkomma detta än handlingsplaner, men vi tror att det är ett bra sätt.

Det är oerhört viktigt att det samhälle som vi har i Sverige i dag visas också i de TV-program som går ut. Vi skall inte bara tala om det mångkulturella samhället, utan representanterna för detta mångkulturella samhälle skall själva vara producenter och producera sina egna program.

Vi vill också lyfta fram programverksamheten för barn och ungdom. Det finns utredningar som visar att flickor som ser mycket på TV från sjuårsåldern får sämre självförtroende, medan pojkar som ser mycket på TV från sjuårsåldern får bättre självförtroende. Detta är alarmerande. Värderingar styr alltid – det är däremot ingen nyhet. Då är det viktigt att vi får fram värderingar i barnprogrammen som stämmer med vår nordiska kultur. Vi behöver ju inte resa speciellt långt för att se att skillnaderna är stora. Om vi tittar på vårt systerland Österrike finner vi att bilden av kvinnan och mannen där är väsentligt annorlunda, och den som funderar över varför det är så kan ju tänka på kyrkans roll där.

Men det som är det dominerande i vårt utbud är USA:s påverkan, och i USA går utvecklingen i dag mot att allt fler flickor också slåss,

precis som pojkarna. Det är ju inte det som vi menar med jämlik kulturell utveckling. Miljöpartiet har skrivit att vi tycker att programinköpare och producenter aktivt skall arbeta för att tillvarata flickors intresse av att bli speglade på ett för dem gynnsamt och relevant sätt.

Sedan vill jag säga ett par ord om mediet och dess speciella genomslagskraft, som flera andra här också har talat om. Jag utgår från att kulturministern ser igenom Sveriges Televisions utbud då och då, och även övriga tillgängliga kanaler. Jag undrar då om kulturministern ofta kan identifiera sig med de kvinnliga rollfigurerna. För mig blir ofta zappandet mellan olika kanaler bara en bekräftelse på hur oändligt stort Sveriges Televisions ansvar är. Jag tycker att det är oroande hur kvinnor generellt skildras i underhållningsprogram. Kvinnorna skildras som hjälplösa offer eller också som varelser som får skylla sig själva för sitt eget obetänksamma agerande.

Här tycker jag att det finns väldigt bra skrivningar i den nya radio- och TV-lagen, men jag vill ändå lyfta fram den här diffusa bilden av kvinnan, där det inte går att sätta fingret på vad som är fel, utan det är den generella bilden som blir så förnedrande i sammanhanget. Jag tycker att det är viktigt att man blir medveten om detta och diskuterar vidare hur vi skall kunna föra fram vårt jämställda Sverige i televisionen.

Till slut några ord om Granskningsnämnden, som också har varit uppe till diskussion när vi debatterade KU:s betänkande. Nu handlar det om Granskningsnämndens finansiering. Här vill jag tillstyrka regeringens förslag. Det kan inte vara sunt att Granskningsnämndens verksamhet finansieras med licensmedel. I propositionen föreslås att Granskningsnämnden fr.o.m. 1997 skall finansieras helt över statsbudgeten. Det tycker vi från Miljöpartiet är ett bra förslag från regeringens sida, och vi vill stödja det.

Med detta yrkar jag bifall till reservation 27, under mom. 23. För den händelse den reservationen blir bifallen här i kammaren yrkar jag också bifall till reservation 28 under mom. 25, som handlar om hur pengarna skall fördelas.

Anf. 16 FANNY RIZELL (kds)

Fru talman! I huvudsak kan vi kristdemokrater ställa oss bakom hemställan i utskottets betänkande. Vi delar utskottsmajoritetens åsikt om den allmänna utformningen av medielandskapet och om de för oss kristdemokrater så viktiga kraven på kvalitet, kulturansvar, mångfald och *public service*-företagens demokratiuppdrag. Vi välkomnar skrivningarna om vikten av en gemensam värdebas för en fungerande demokrati.

Public service-företagen har statsmakternas uppdrag att bedriva sändningsverksamhet till allmänhetens tjänst och bör ta ett stort ansvar för en bred samhällsdebatt och för bevakning av kultur- och samhällsliv. Man bör sända program av hög kvalitet för barn och ungdom och spegla det mångkulturella samhället.

I betänkandet sammanfattas uppgifterna på följande sätt: Rikstäckande sändningar, redaktionell självständighet, opartiskhet och saklig-

Prot. 1995/96:108

10 juni

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:108
10 juni

het, demokratiska värden, mångfald och decentralisering, hög kvalitet, kulturansvar, minoritetsprogram, folkbildningsambitioner och spegling av hela landet. Jag kan hålla med Gunnar Hökmark om att de här orden måste fyllas med ett innehåll – annars är det betydelselöst. Det kanske vi har gjort till en viss del, men det finns nog mer att önska.

Vi vill betona att enkla marknadslösningar eller en total frihet inte automatiskt skapar kvalitet. Det visar inte minst den ökade våldsutvecklingen i medierna, som på sikt kan hota den frihet vi vill ha. Den kan bara fungera och utvecklas i en miljö av etiskt ansvar och med värden vi förknippar med alla människors unika och lika värde och den enskildes frihet och värdighet.

Enligt det nya förslaget till radio- och TV-lag får inte TV-program som innehåller ingående våldsskildringar eller pornografiska bilder sändas under sådan tid och på sådant sätt att det finns betydande risk för att barn kan se dem. Men förbudet gäller inte om det av särskilda skäl ändå är försvarligt att sända dem, t.ex. i nyhetsprogram eller i program i samband med debatt om våld.

Fru talman! Vi menar att det är av stor vikt att de våldsinslag som då förmedlas möter de relevanskrav som kristdemokraterna drivit och som innebär att informationen bör förmedlas i ett för publiken tillräckligt förklarande sammanhang för att öka förståelsen för det skeende som skildras och minska risken för skadliga effekter hos framför allt minderåriga.

Då det gäller frågan om programföretagens distriktsorganisation vill vi understryka att det är självklart att hela landet skall speglas i programproduktionen, inte minst när det gäller nyhetsförmedlingen. Vi är positiva till spridning och decentralisering, men tycker att beslut om var och hur program produceras skall fattas av ledningen för programföretagen, inte av politiker. Viktigt är att två självständiga nyhetsredaktioner även i fortsättningen finns inom Sveriges Television och att hela Sverige speglas. Därför reserverar vi oss mot skrivningen att redaktionernas kvalificerade beslutsfunktioner skall utlokaliseras.

Vi säger nej till en markbaserad digital TV. Argumenten är att tekniken är ofullgången och inte ger möjlighet till interaktivitet och att kapaciteten är begränsad. Trots att denna teknik är dyr garanterar den inte god kvalitet. Den är dyr för staten, och den är dyr för hushållen eftersom de måste investera i digitala mottagare. I nuvarande ekonomiska läge är det oklokt att bygga fast sig i en teknik som kan vara överspelad om några år. Vi föreslår därför att man avvaktar fiberoptiken som har större möjligheter och som faktiskt redan är på gång.

Regeringen har i propositionen föreslagit att Granskningsnämnden skall finansieras helt över statsbudgeten med motiveringen att det är viktigt att TV-avgiftsmedel renodlas till att finansiera programbolagens verksamhet inklusive RIKAB. Vi vill tillstyrka regeringens förslag och har därför reserverat oss mot utskottets förslag.

Fru talman! Vi står fast vid våra reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 10 och till reservation 27 om Granskningsnämnden.

Anf. 17 AGNETA RINGMAN (s)

Fru talman! En radio och en TV i allmänhetens tjänst är en del av vårt gemensamma kulturarv. I allmänradions och allmän-TV:ns uppdrag ligger ett särskilt ansvar för att utveckla vår demokrati, vår kultur och det svenska språket. Allmänradio och allmän-TV är också av stor betydelse för att värna och utveckla Sverige som kulturnation.

Den proposition som nu föreligger innehåller en svensk modell för begreppet en radio och TV i allmänhetens tjänst med krav på bl.a. det som Fanny Rizell räknade upp alldeles nyligen.

Definitionen av det s.k. *public service*-begreppet är inte given en gång för alla. Den kan komma att förändras med anledning av den tekniska utvecklingen. Men en bred politisk majoritet har enats om att Sveriges Radio och Sveriges Television även i fortsättningen skall fylla uppgiften att nå i stort sett hela befolkningen med ett mångsidigt utbud präglat av bredd, djup och hög kvalitet.

I detta innefattas skyldigheten att erbjuda licensbetalarna ett programutbud som innehåller såväl breda populära program för den stora publiken som kvalificerade program som vänder sig till en smalare publik. En förutsättning för att kunna erbjuda folklig underhållning av hög kvalitet och ett kvalificerat utbud av kultur- och samhällsprogram är, tycker vi, att Sveriges Television har tillgång till två licensfinansierade kanaler och att Sveriges Radios fyra kanaler bibehålls så att radiopubliken i hela landet nås av ett brett utbud.

Det här betänkandet uppfyller till stor del de krav som vi socialdemokrater ställer på en allmän radio och en allmän TV. Mer än hälften av tittandet ägnas åt allmän-TV, och nära tre fjärdedelar av radiolyssnarna lyssnar på Sveriges Radio under en genomsnittlig dag enligt en undersökning från 1995. Tittarna och lyssnarna visar alltså ett stort förtroende för den allmän-TV och allmänradio som vi har i dag. Det är skäl nog för att vi skall ställa oss helt avvisande till att sälja ut en TV-kanal och två radiokanaler som moderaterna föreslår i sin reservation.

I *public service*-uppdraget ingår som jag tidigare nämnt ett ansvar för rikstäckande sändningar. I dag nås 99,8 % av den bofasta befolkningen av sändningarna. Vi socialdemokrater tycker att det är oerhört viktigt att så många som möjligt kan nås av både radio och TV i allmänhetens tjänst. Vi vill vara med och utveckla allmänradion och allmän-TV:n vidare. Vi är alla övertygade om att den digitala sändningstekniken kommer att påverka medialandskapet under den kommande tillståndperioden.

Det är utomordentligt viktigt att den nya tekniken blir så ändamålsenlig som möjligt. Men utskottet menar i detta betänkande att det arbete om ny teknik som pågår för närvarande inom departementet inte bör föregripas. Distributionsfrågorna kommer där att analyseras ordentligt. Naturligtvis förutsätter vi att en hög driftssäkerhet och servicenivå kommer att upprätthållas såväl i tätortsområden som i glesbygd.

Fru talman! Jag skall kommentera två tillkännagivanden i detta betänkande.

För det första: De olika programföretagen utgör tillsammans med Granskningsnämnden för radio och TV den s.k. rundradiorörelsen.

Prot. 1995/96:108

10 juni

*Fel! Okänt
växelargument.*

***Fel! Okänt
växelargument.***

Enligt utskottets uppfattning är det naturligt att programföretagen via TV-avgiftsmedel bidrar till finansieringen av Granskningsnämnden. En större del, mer än 50 %, av Granskningsnämndens arbete härrör sig till granskning av programföretagen. Utskottsmajoriteten tycker att det är rimligt att Granskningsnämnden även i fortsättningen finansieras från två källor: dels över rundradiokontot, dels över statsbudgeten.

För det andra: Utskottet föreslår att sponsring får förekomma i Sveriges Television i samband med sportevenemang. Skäl till att sponsring får förekomma vid sådana tillfällen är att kostnaderna för sporträttigheter ständigt ökar. Vi är, vilket tidigare sagts, för en mångsidighet i programutbudet och anser därför att det är angeläget att Sveriges Television har möjlighet att fortsättningsvis sända dyrbara sportevenemang. Utskottet vill också att det i fortsättningen i likhet med tidigare skall vara möjligt för TV- och radiopubliken att titta på och lyssna till t.ex. Melodifestivalen om Sveriges Television står som arrangör. Därför finns också en skrivning med i betänkandet som tillåter sponsring även av ett sådant evenemang.

Fru talman! Socialdemokraterna har tre hjärtefrågor inom kulturområdet: kultur i hela landet, bra kultur för barn och ungdom och bättre villkor för konstnärliga utövare.

Jag har redan här berört hur viktigt det är att vi inom mediapolitiken ser till att vi får rikstäckande sändningar. En annan viktig fråga i det sammanhanget är att produktionen är väl decentraliserad och att utbudet är representativt för hela landet. Utskottet ställer sig också bakom propositionens förslag om fortsatt distriktsorganisation, om organisation av programföretagen så att förhållanden i olika delar av landet kan speglas och om att andelen allmänproduktion av program producerade utanför Stockholm ökas till minst 55 % under tillståndsperioden.

Vi anser att både radio och television bör ägna ökad uppmärksamhet åt programverksamhet riktad till barn och ungdom. Våra barn har ofta ett stort intresse och behov av att få veta vad som händer i världen. Därför är det viktigt och naturligt att ett stort ansvar vilar på radio och television för att ta fram nyheter och information som är lättillgängliga för barn och ungdomar, men också för att förmedla kulturella och konstnärliga upplevelser, inte bara från vår egen kultur utan även från andra nationella och internationella källor.

Den tredje hjärtefrågan hamnar till en del i avsnittet om att främja kulturlivet i betänkandet. I propositionen föreslås att omfattningen av utomstående medverkan i programproduktionen skall öka i Sveriges Television, Sveriges Radio och Utbildningsradion. Utskottsmajoriteten anser att programverksamheten därigenom kan vitaliseras samtidigt som en rad fria kulturarbetare får möjlighet att komma till tals och möta en stor publik.

Regeringen kommer att tillsätta en särskild utredare som skall lägga fram förslag till hur man skall gå till väga för att förbättra möjligheterna för fria producenter och produktionsbolag att göra dessa kvalitetsprogram.

I Kulturutredningen framförs synpunkten att samarbetet mellan Sveriges Television och Sveriges Radio och museer och konsthallar bör

utvecklas. Propositionen talar om samverkan med kulturinstitutioner i alla de situationer där det är möjligt och meningsfullt. I dag åligger det Operan att utnyttja radio och TV i så stor omfattning som möjligt för att göra teaterns produktioner tillgängliga för hela landets befolkning. Det åligger också Dramaten att driva scenisk konst i radio och TV. Utskottet tillägger här att det är viktigt att samarbetet inte begränsas till att gälla enbart Operan och Dramaten utan att samarbete även upprättas med andra teatrar och musikinstitutioner i landet som har program av intresse för radio- och TV-publik. Även samverkan med andra kulturinstitutioner som t.ex. museer bör kunna övervägas.

Fru talman! En parlamentarisk beredning har utarbetat ett förslag som legat till grund för denna proposition. Genom en bred politisk majoritet finns det nu goda förutsättningar för radio- och TV-företagen i allmänhetens tjänst att få stabilitet och trygghet i det nya avtalet.

Jag vill med det yrka bifall till hemställan i kulturutskottets betänkande i dess helhet.

Anf. 18 EWA LARSSON (mp) replik

Fru talman! Jag undrar om Agneta Ringman kan utveckla vad hon menar med att det finns skäl som talar för ett uppdelat ekonomiskt ansvar när det gäller Granskningsnämnden. I utskottets betänkande kan man se att det står att det är naturligt, men jag förstår fortfarande inte vad som är naturligt och vilka som är skälen.

Regeringen föreslår att man renodlar finansieringsansvaret mellan programbolaget och granskningsverksamheten. Det tycker jag däremot är ett sunt förslag. Vad är det för skäl som gör att Agneta Ringman nu säger att det inte skall vara på det sättet? Kände man inte till dessa skäl tidigare? Är det nya skäl?

Anf. 19 AGNETA RINGMAN (s) replik

Fru talman! Utskottsmajoriteten anser att det är värdefullt och viktigt att de mål för verksamheten som statsmakterna fastställer kan följas upp genom en återkommande rapportering. Eftersom Granskningsnämnden till en så stor del granskar *public service*-verksamheten tycker vi att det är rimligt och naturligt att man fortsätter precis som man har gjort förut när det gäller finansieringen, dvs. att finansieringen delas upp i samma omfattning som tidigare.

Anf. 20 EWA LARSSON (mp) replik

Fru talman! Jag förstår fortfarande inte vad det är för nya skäl som har kommit till. Regeringen har föreslagit en renodling av avgiftsansvaret och att det skall finansieras direkt över statsbudgeten. Jag förstår fortfarande inte vad det är som har gjort att man har ändrat sig.

Prot. 1995/96:108
10 juni

*En radio och TV i
allmänhetens tjänst
1997–2001*

Anf. 21 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s)

Fru talman! Det finns uppenbarligen fortfarande de som tycker att staten i praktiken borde abdikera från sitt ansvar nu när det finns allt flera kommersiella radio- och TV-kanaler. *Public service*-verksamheten borde monteras ned och reduceras till ett litet finrum. Men det är väldigt få som tycker så, och det tycker jag är det positiva med det arbete som har föregått denna debatt i kultur- och konstitutionsutskotten, och som dessutom har präglat denna debatt. Det är inte skyttegravarna som präglar denna debatt, utan det är enigheten. Det tycker jag är alldeles utmärkt.

Någon har sagt att om det inte redan fanns *public service*-radio och *public service*-TV, skulle vi få lova att uppfinna den nu, för att slå vakt om det som marknaden icke kan garantera och som den gång på gång bevisar att den inte klarar, nämligen tillgänglighet, mångfald och kvalitet.

Jag är väldigt glad över att det har varit möjligt att uppnå en tillräcklig politisk enighet om de villkor som skall gälla för radion och televisionen under de närmaste fem åren. De beslut som riksdagen skall fatta i morgon kommer, menar jag, att innebära att *public service*-företagen står väl rustade inför framtiden på medieområdet. Det är ett medielandskap som hela tiden förändras.

Vad det handlar om är att programföretagens kulturansvar skall förstärkas och att samarbetet med kulturinstitutionerna skall öka. Det handlar om att nyhetsförmedling och samhällsbevakning i något högre grad än i dag skall utgå från olika perspektiv och inte vara alltför Stockholmscentrerade. Det handlar om att andelen allmänproduktion som produceras utanför Stockholm successivt skall öka, i första hand genom anlitande av fristående producenter och utomstående medverkan. Det mångkulturella samhället skall självfallet speglas på olika sätt. Dessutom skall *public service*-företagen fortfarande vara fria från reklam och därmed kunna bestämma sin programprofil utan kommersiella hänsyn.

Gunnar Hökmark har hittat ett citat i en intern tidning, där jag skall ha sagt att möjligheten till styrning är det avgörande för det politiska intresset för marksänd digital TV. Ja visst är det så! Det finns en uppgörelse mellan socialdemokrater, folkpartister och centerpartister om att försöka, om det är möjligt, satsa på detta stora projekt. Vi ser det som ett politiskt projekt – ett tillfälle att för en gångs skull inte komma springande som allmänintressets försvarare i efterhand, när marknaden redan har bundit fast oss. Den styrning det handlar om är det vi har pratat om i dag. Det handlar om att ha vissa kulturpolitiska ambitioner, visserligen i form av väldigt lösa riktlinjer, men ändå. Det handlar om att svensk lagstiftning i så hög grad som möjligt skall efterlevas av dem som utsänder television i Sverige. I dag kan vi inte kräva det av de bekvämlighetsflaggade TV-stationer som använder satellittekniken, och det kommer vi sannolikt inte att kunna göra om det blir satelliterna och icke marknätet som får bestämma.

Det handlar om att försöka hävda ett visst mått av barn- och ungdomsproduktion. Det handlar om att så gott som alla hushåll skall omfattas av TV-utsändningarna. Det handlar också om att ge en större möjlighet än i dag att via ett digitalt marknät se till att det finns lokala och regionala sändningar.

Detta kallar Hökmark för något fult. Han vill skapa bilden av att det handlar om klåfingriga, otäcka monopolister som dessutom ägnar sig åt att drömma om stolpar. Så vill han framkalla bilden av det omoderna projektet. Det handlar inte om det. Gammalt står inte mot nytt. Hökmark vill utnämna sig själv till en som står för det nya. Det handlar om den eviga konflikten mellan marknad och demokrati, mellan mångfald och likriktning. Det handlar också om att föreslå och stå för ett lagom alternativ eller ett extremt alternativ. Jag står för det som är lagom och Hökmark för det som är extremt.

Det paradoxala är att Hökmark, när han har uttalat denna kraftfulla kritik, genast kastar sig in i en diskussion om att vi borde ha ägnat oss åt en hårdare politisk styrning av det avtal med Sveriges Radio och Sveriges Television som vi nu diskuterar. Han är inte nöjd med att utskottet inte har använt möjligheterna att hävda de kulturpolitiska intressena hårdare än vad man faktiskt har gjort.

Det handlar uppenbarligen om någon form av personlighetsklyvning.

Det har även gjorts andra inlägg i den här debatten. Charlotta L Bjälkebring från Vänsterpartiet undrade över de pengar som finns på rundradiokontot. Hon efterlyste klara besked om att detta är pengar som skall användas för teknikutvecklingen inom *public service*-företaget. Jag kan bl.a. hänvisa till ett pressmeddelande som skickades ut för cirka ett år sedan. Där klargjordes detta mycket tydligt. Bakom detta pressmeddelande stod Socialdemokraterna och Miljöpartiet. Också i en rad andra sammanhang har detta klargjorts mycket tydligt. Det handlar om att *public service*-företaget icke skall stå renrakat på pengar när den snabba utvecklingen kräver investeringar. Det skall finnas resurser på rundradiokontot.

Även om det är en överloppsgärning vill jag slå fast att vi inte skall ägna oss åt klåfingrighet i denna kammare när det gäller *public service*-verksamheten. Vi skall se till att *public service*-företaget har mycket bra möjligheter att växa, utvecklas och vara ett starkt alternativ till de kommersiella kanalerna, som kommer att bli fler. Detta gör vi inte genom att skriva en professionell organisation och professionella yrkesutövare på näsan exakt vad de skall göra. Det tror jag dessutom vore direkt kontraproduktivt, om man är *public service*-företagets försvarare. Det kommer nämligen alltid att finnas sådana som Gunnar Hökmark som vill misstänkliggöra *public service*-företaget och kalla det för statsradio och statstelevision. Därför är det oerhört viktigt att vi som sysslar med mediepolitik icke ger honom argumenten. Vi skall inte peta. Vi skall inte träda *public service*-företaget för nära när det gäller programinnehållet. Det gör vi inte i de förslag som vi diskuterar i dag. Men vi skall vara vaksamma på problemet. Här finns människor som är duktiga på nyhetsvärdering och på att producera program av diverse

Prot. 1995/96:108
10 juni

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:108
10 juni

*Fel! Okänt
växelargument.*

slag. Jag vill, för att svara på Ewa Larssons fråga, säga att de försöker hävda en bild av kvinnan som är ganska väl balanserad.

Som sagt: Vi skall inte ägna oss åt någon klåfingrighet. Men att *public service*-företaget har utvecklingsmöjligheter och med stort självförtroende kan konkurrera med de kommersiella kanalerna är garantin för att det kommer att fortsätta att leva ett gott liv.

Tack!

Anf. 22 GUNNAR HÖKMARK (m) replik

Fru talman! Det är remarkabelt att det, när kulturministern talar om radion och televisionen, inte finns tillstymmelse till vision eller fundering kring hur en förnyad och förändrad mediemiljö skall leda till förändringar. I stället uppträder kulturministern här i kammaren som om hon varken har läst andras inlägg i denna debatt eller hört dem här i kammaren. Sådant förslummar bara de offentliga samtalen.

Jag skall börja med att ta upp det första. Vi har i vår motion och i den reservation som finns mycket tydligt redovisat den roll som vi vill ge *public service*-uppdraget i framtiden. Det vore bättre om kulturministern diskuterade det i stället för att försöka demonisera och tala om någonting som inte är föreslaget. Det vore dessutom bättre om kulturministern svarade på den fråga som jag ställde. Den gällde den statliga kontrollen också i dess andra led. Vad innebär det för mediemiljön om en regering vill använda tekniken för att styra medieutbudet, vilket faktiskt kulturministern nu erkände i talarstolen? Det var exakt det som socialdemokrater gjorde under årtionden i Sverige. Det fanns t.o.m. de som ville att parabolantenner skulle förbjudas. De kämpade in i det sista mot monopolets avskaffande.

Marita Ulvskog vill uppenbarligen hindra Sveriges Television från att sända digitalt via satellit. Man kan fråga sig vad det innebär för mediemiljön men också för *public service*-verksamheten. Fru talman! *Public service*-verksamheten kommer i efterhand. Det är nämligen inte så som kulturministern trodde, i alla fall för en månad sedan, att de digitala sändningarna ligger tio eller tjugo år framåt i tiden. Det är någonting som kommer nu. Det enda som kan hända med den inriktning som regeringen här redovisar är att *public service*-verksamheten drabbas.

Tack!

Anf. 23 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s)

Fru talman! Om debatten har förslummats tror jag att det beror på Gunnar Hökmarks inledningsanförande i denna debatt. Jag tänker inte fortsätta den förslumningen.

När det gäller styrningens betydelse för mediemiljön skall jag för ett ögonblick försöka vara saklig. Detta är inget som kommer att avgöras i några slutna rum. Vi har en *public service*-beredning där bl.a. Gunnar Hökmark tidigare deltog. Men han valde, som vanligt, att mäla sig ur gemenskapen. Den här beredningen kommer att arbeta vidare med frågorna om det digitala marknätet, om vi klarar att fullfölja det

som majoriteten i beredningen ville gå vidare med, nämligen att fatta ett beslut om ett digitalt marksänt TV-nät.

Jag kan påminna Gunnar Hökmark om att hans partivänner i Storbritannien är långt framme med det projekt som han själv försöker framställa som någon stalinistisk innovation. Vi lär oss mycket av britterna på den här punkten. Vi lär oss också mycket av finnarna. Den finska regeringen har helt nyligen fattat ett principbeslut om att satsa på den här typen av framtida TV-distribution.

Tack så mycket!

Anf. 24 GUNNAR HÖKMARK (m) replik

Fru talman! Det är bättre för den politiska debatten att man resonerar om vad *public service*-verksamhetens uppdrag kommer att bli i en ny mediemiljö. Hur skall man på bästa sätt slå vakt om det som är en styrka i det svenska samhället? Synen på den digitala tekniken spelar faktiskt en betydande roll.

Vi kommer i det svenska samhället att kunna ha ett enormt utbud av digitala satellitsändningar i framtiden. Den intressanta frågan är då hur *public service*-verksamheten skall kunna stå ut och prägla ett programutbud som gör att publiken väljer den. Detta gör man inte genom att stå fast vid att allting skall vara som i den gamla verksamheten. Man gör det heller inte genom att försöka öka kontrollen, så som kulturministern anvisar, genom att utforma den typ av digital teknik som ger minst möjlighet till utveckling. Man skadar också *public service*-verksamheten om man på andra sätt utvecklar och utökar kontrollsystemen genom en årlig uppföljning, genom synpunkter på hur redaktionerna skall vara organiserade och genom synpunkter på när olika program skall visas.

Det är den här typen av frågor som man borde resonera om i stället för att hemfalla åt den gamla monopoltidens argumentation och fördömanden av publikens val. Det är nämligen publikens val det handlar om, och det borde även en kulturminister kunna vara medveten om.

Anf. 25 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s)

Fru talman! Gunnar Hökmark uppehåller sig vid frågan om *public service*-företagens möjlighet att redan nu inleda försök med digitala satellitsändningar. Han har så förfärligt bråttom därför att han uppenbarligen läser alla de pressreleaser som olika, konkurrerande kabelföretag nu rosar marknaden med.

Vi skall i lugn och ro fatta beslut om Sveriges Televisions möjligheter till digitala satellitsändningar. Men vi fattar inte dessa beslut helt isolerade från det stora beslutet om det marksända nätet. Det vore att binda upp oss redan nu för en utveckling som vi till sist i denna kammar kanske inte kommer att finna vara den riktiga.

Hökmark talar också som årliga uppföljningar, dvs. det *public service*-boksutslut som ingår i propositionen. Eftersom det handlar om TV-licensmedel och årliga kostnader på drygt 5 miljarder kronor, är det rimligt att det görs en liten uppföljning av vad pengarna de facto har använts till och om de har använts i enlighet med avtalet. Nu försöker

Prot. 1995/96:108

10 juni

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:108
10 juni

*Fel! Okänt
växelargument.*

Hökmark framställa detta som något slags efterhandscensur, vilket det självfallet inte handlar om. Återigen handlar det om en väldigt högröstad politisk polemik och ett misstänkliggörande när det gäller socialdemokratins men även folkpartiets och centerpartiets ambitioner på detta område.

Anf. 26 MARIANNE ANDERSSON (c)

Fru talman! Man brukar säga att mediefrågorna uppmärksammas så mycket därför att medierna själva är intresserade, vilket de av naturliga skäl är. Men mediefrågorna är i hög grad intressanta för alla i Sverige. Radio och TV når alla människor och är nog det främsta instrumentet för kultur, demokrati och nyhetsförmedling i hela landet. Många människor får den enda kontakten med kulturutbudet genom radio och TV. Det ställer naturligtvis stora krav på främst *public service*-företagen.

För oss centerpartister är betydelsen av en stark radio och TV i allmänhetens tjänst oerhört väsentlig. Mot bakgrund av det stora ansvar som *public service*-företagen har motsatte vi oss de snabba nedskärningar som beslutades förra året. Men när beslutet nu är fattat har vi att gilla läget så att säga.

Vi motsatte oss också den samverkan mellan de två TV-kanalerna som genomfördes. Däremot är vi glada över riksdagens beslut att bibehålla de två nyhetsredaktionerna.

Eftersom nästan 50 % av Sveriges befolkning bara ser de tre mark-sända kanalerna kan inte *public service*-företagen endast ägna sig åt en smal verksamhet, hur angelägen den verksamheten än är, och överlåta den breda publikdragande verksamheten åt de kommersiella kanalerna. Vi delar inte moderaternas uppfattning i den frågan.

Centern deltog i arbetet med att få fram det nya avtalet, som vi skall besluta om här i dag. Vi delar slutsatserna som då kom fram, vilka ledde till den proposition och det betänkande som vi nu behandlar. Vi har därför inga reservationer.

Personligen tycker jag att det är synd att vi inte kunde få majoritet för förslaget att förlägga en av nyhetsredaktionerna utanför Stockholm. Jag tror att det hade varit till fördel för mångfalden om en redaktion hade haft säte i t.ex. Göteborg. Det handlar inte bara om en mer rättvis fördelning av antalet nyhetsinslag från olika delar av landet eller liknande, utan det handlar om att en redaktion skall uppfyllas av det tänkesätt och den kultur som finns i en annan del av landet än Stockholmsområdet. Detta är ingenting som kommer fram lätt och snabbt, utan det nås ju bara om man permanent finns i ett område. Nu blev det en kompromiss med ökat krav på decentralisering. Det är viktigt att följa hur detta kommer att fungera.

Att andelen program, producerade utanför Stockholm, skall öka till 55 % tycker vi är bra. Det finns också en rad andra förslag: främjande av kulturlivet, ökat antal produktioner av personer eller företag utanför Sveriges Television och ökat samarbete med olika kulturinstitutioner, vilket vi tycker är viktigt. Det handlar också om skydds krav gällande barn, t.ex. förbud mot våldsskildringar och pornografi under tid då barn ser på TV, vilket är självklart och bra. Vidare handlar det om att stärka

det svenska kulturlivet och svenska språket, och det handlar mycket om barn och ungdomar.

Jag skall upprepa det som har sagts här tidigare, eftersom jag tycker att det är viktigt, om sammanfattningen i punkter för den s.k. svenska modellen för radio och TV i allmänhetens tjänst. Det handlar om rikstäckande sändningar, redaktionell självständighet, opartiskhet och saklighet, demokratiska värden, mångfald och decentralisering, hög kvalitet, kulturansvar, minoritetsprogram, folkbildningsambitioner och spegling av hela landet. Allt detta ställer vi upp på. Naturligtvis är det stora krav. Samtidigt har ju medielandskapet förändrats oerhört mycket under de senaste tio åren, vilket ställer *public service* inför stora utmaningar. Konkurrensen har hårdnat, både genom de globala kommersiella aktörerna och även genom nya aktörer i Sverige.

Den digitala tekniken gör också att förutsättningarna för medierna i framtiden kommer att revolutioneras. Det blir fler kanaler, bättre kvalitet, nya möjligheter att förskjuta programmen i tiden och större lokala möjligheter. Detta ger möjligheter men ställer också till en del problem, eftersom man inte riktigt vet hur det skall se ut. Men vad som är nödvändigt är att *public service*-verksamheten får möjlighet att utvecklas i den nya digitala miljön.

I den utredning som vi tidigare talade om föreslås en utbyggnad av ett digitalt marksänt system av en majoritet bestående av centern, socialdemokraterna och folkpartiet. Naturligtvis är förslaget förknippat med en mängd osäkerhetsfaktorer, t.ex. om hur övergången skall gå till, behovet av parallella system under en tid, hur alla skall nås, kostnader för utbyggnaden och kostnader för mottagaren m.m. Därför är det viktigt att den utredning som pågår i regeringskansliet ser över denna stora fråga ur alla aspekter. Det är angeläget att det sker noggrant och även skyndsamt. Precis som kulturministern nyss sade är det viktigt att vi inte blir förbisprungna av utvecklingen utan är med och har ett ord med i laget. Det är viktigt att inte valmöjligheterna i praktiken omintetgörs.

Denna debatt och de reservationer som finns till betänkandet speglar ju egentligen en skiljelinje mellan Moderaterna och andra partier när det gäller *public service*-företagens uppgifter. Vi ser det som en självklarhet att dessa olika krav skall ställas på alla *public service*-företag och att de inte bara skall erbjuda smala program utan något som intresserar alla. Alla människor skall ha möjlighet att nås av *public service* och känna att det är något som man vill ta del av.

Reservationerna från Vänstern och Miljöpartiet handlar mera om resurser och om hur olika gruppers intressen skall tillgodoses. Det gäller t.ex. funktionshindrade, barn och ungdomar, flickor och de nya svenskarna. Det är inget som är kontroversiellt. Vi instämmer allihop, och det speglas också i betänkandet. Skillnaden består i hur mycket vi här i riksdagen skall besluta om vilka metoder programföretagen skall använda för att nå upp till de målen. Vi menar att företagen själva skall kunna ta det ansvaret. Därför sätter vi inte upp några begränsningar och vill inte fatta beslut om sådana krav här.

Prot. 1995/96:108
10 juni

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:108
10 juni

Fru talman! Med det vill jag yrka bifall till utskottets hemställan i dess helhet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 11 juni.)

9 § Vissa bestämmelser om dubbelbeskattningsavtalet mellan Sverige och Brasilien, m.m.

Föredrogs
Skatteutskottets betänkande 1995/96:SkU33
Vissa bestämmelser om dubbelbeskattningsavtalet mellan Sverige och Brasilien, m.m. (prop. 1995/96:230)

Kammaren biföll utskottets hemställan att ärendet fick avgöras efter endast *en* bordläggning.

Talmanen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 11 juni.)

*Verksamheten inom
Europarådets parla-
mentariska församling
1995*

10 § Verksamheten inom Europarådets parlamentariska församling 1995

Föredrogs
Utrikesutskottets betänkande 1995/96:UU15
Verksamheten inom Europarådets parlamentariska församling 1995
(redog. 1995/96:ER2)

Anf. 27 JAN BERGQVIST (s)

Fru talman! Här i kammaren brukar det inte vara någon diskussion om rapporten från den svenska delegationen vid Europarådets parlamentarikerförsamling. Jag tror inte att det beror på ointresse för internationella frågor hos kammarens ledamöter. Det beror nog mest på att det är en okontroversiell redogörelse. Men det kan också bero på att själva utformningen av redogörelsen traditionellt inte har inbjudit till någon debatt. Den har till stor del haft karaktären av ett formellt protokoll, som redovisat i vilka utskott och vid vilka tidpunkter olika frågor har behandlats. Man får erkänna att den har varit litet blodfattig och inte alls speglat de heta känslor och det starka engagemang som förekommit i många diskussioner.

I årets upplaga tar vi ett första steg för att göra framställningen litet mer levande. Vi bygger ut beskrivningen av de frågor som diskuterats särskilt intensivt. Vi har för första gången ett särskilt avsnitt om den parlamentariska församlingens roll och verksamhet i ett för Europarådet mycket dynamiskt skede.

Europarådets huvuduppgift är att verka för att medlemsstaterna respekterar de mänskliga rättigheterna, följer rättsstatens principer, utvecklar sin demokrati och inte minst tar hänsyn till minoritetens intressen. Det unika är att alla medborgare i medlemsländerna har rätt att vända sig till domstolen i Strasbourg om deras mänskliga rättigheter har kränkts utan att de fått rättelse i hemlandet. Ett medlemsland är sedan skyldigt att följa domstolens utslag. Även Sverige har fällt vid några tillfällen. Svenska staten har fått betala skadestånd, ändra lagar eller förnya organisationen för domstolar och myndigheter.

Långt före bildandet av EEC gjorde Europarådet en viktig insats för att överbygga misstro och motsättningar mellan folken i de västeuropeiska länder som utsatts för Hitlertysklands härjningar under andra världskriget och övriga västeuropeiska folk. När sedan den ekonomiska integrationen växte fram i Västeuropa, med EEC, EG och nu EU, kom Europarådet att alltmer hamna i skuggan av EU. Att det ekonomiska samarbetet i Västeuropa blomstrade var ingen nackdel för Europarådet, tvärtom. Däremot var det fräckt och okänt av EU att döpa sitt högsta beslutande organ, rådet, till ett namn som till förväxling är likt Europarådet, nämligen Europeiska rådet. Det leder ständigt till förvirrande sammanblandningar, i radio, TV, tidningar och i den allmänna debatten. T.o.m. när jag nyligen besökte Europaparlamentet, ett organ där man verkligen borde veta skillnaden mellan Europarådet och Europeiska rådet, fick jag ett till svenska översatt dokument som riktade sig till Europarådet, trots att det av sammanhanget klart framgick att det egentligen gällde Europeiska rådet.

Efter Berlinmurens fall och kommunistdiktaturens upplösning i Öst- och Centraleuropa ställdes Europarådet inför viktiga utmaningar: Hur kan vi medverka till att länder med inga eller nästan inga demokratiska traditioner kan växa till framgångsrika demokratier? Hur skapar man respekt för minoritetens och individens rättigheter i samhällen där våld och förtryck alltid har utgjort en del av människornas vardag? Hur tryggar man rättssäkerheten i länder som ärvt kvarlevorna av ett korrumpert och genomruttet rättssystem?

När Europarådet låg i sin linda på 1940-talet var det ett rent västeuropeiskt projekt. Efter omvälvningarna i Central- och Östeuropa har Europarådet nu kommit att bli vår världsdels största politiska samarbetsorganisation. Med 39 länder som medlemmar håller Europarådets alleuropeiska kallelse på att uppfyllas. De viktigaste undantagen är Vitryssland och det forna Jugoslavien.

Innan Ryssland valdes in som medlem gick diskussionens vågor höga. Tveksamheten gällde inte så mycket att det kunde bli stora organisatoriska påfrestningar att välja in en stormakt med 150 miljoner invånare – ett väldigt land som sträcker sig långt bort i Asien och bort mot Stilla havet. Invändningarna gällde de alltför stora bristerna i rättssystemet och demokratin.

Efter flera års diskussioner med Ryssland åtog sig landet att genomföra ett omfattande program med konkreta reformer för att utveckla demokratin och stärka skyddet för de mänskliga rättigheterna. Vi vet att de tragiska händelserna i Tjetjenien ledde till att medlemsansökan lades

Prot. 1995/96:108
10 juni

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:108
10 juni

*Fel! Okänt
växelargument.*

på is i närmare ett år. Att landet trots allt beviljades medlemskap i år berodde framför allt på att partierna i den ryska duman så klart och kraftfullt tog avstånd från den ryska militärens övergrepp mot oskyldiga civila i Tjetjenien. Det finns nu ett konkret åtagande från partier i den ryska duman att arbeta för reformer och mänskliga rättigheter. Från Europarådets sida har utarbetats ett särskilt övervakningsprogram.

Ingen kan naturligtvis säkert säga om förhoppningarna på en positiv utveckling i Ryssland kommer att infrias. Om Ryssland eller något annat land inte uppfyller sina åtagande kan landet först varnas. Om det inte hjälper fräntas landet rätten till representation. Slutligen, i värsta fall, kan det uteslutas.

Att Ryssland beviljades inträde i Europarådet användes av många som ett argument för att Kroatien redan i vår skulle tas in som det fyrtionde medlemslandet. Självt hörde jag till dem som talade emot det. Jag tycker nämligen att landet har förhalat uppfyllandet av Daytonavtalet och framför allt varit alltför slappt när det gäller att se till att krigsförbrytare förs till krigsförbrytartribunalen i Haag. Tillsammans med delegationsledare från Danmark, Norge och Storbritannien föreslog jag att man skulle vänta med Kroatiens medlemskap till dess landet tydligt visat att det tar sina internationella åtaganden på allvar.

Med knapp majoritet beslutade församlingen ändå att rekommendera att Kroatien skulle bli medlemsland. Men vid ministerkommitténs – det beslutande organets – möte, beslutade man att inte följa den parlamentariska församlingens rekommendation, något som aldrig tidigare har hänt när det gäller en medlemsansökan. Det kan inte uppfattas på annat sätt än att Europarådets medlemsregeringar vill understryka allvaret i att Kroatien lever upp till sina förpliktelser i Daytonavtalet.

För egen del hoppas jag givetvis att Kroatien kan bli medlem i Europarådet, men då måste landets politiska ledning först i handling visa att den tar sina internationella åtaganden på allvar. Vi fick dock en rapport i går om att justitiedepartementet i Kroatien nu hade fängslat en av de nio bosnienkroater som krigsförbrytartribunalen har efterlyst för krigsförbrytelser. Avsikten är att han skall föras till krigsförbrytartribunalen i Haag.

I övrigt kretsar våra tankar nu naturligtvis kring Albanien. Jag har i dag fått ett brev från en kollega i Europarådet där han visar de skador han har blivit utsatt för i samband med en polismisshandel. Han heter Namik Dokle och är vicepresident i nationalförsamlingen och ordförande i socialistpartiets parlamentariska grupp. Han redovisar i ett brev till mig hur ett mycket stort antal parlamentsledamöter och parlamentskandidater, från socialistpartiet, det socialdemokratiska partiet och den demokratiska alliansens parti har misshandlats brutalt av polisen i samband med valet.

Det här är naturligtvis mycket allvarligt, och det kommer givetvis att föranleda stor uppmärksamhet i samband med den session som Europarådet inleder den sista veckan i juni månad.

Anf. 28 MARIE GRANLUND (s)

Fru talman! Jag hade förmånen att vara valobservatör i det nyligen genomförda parlamentsvalet i Albanien, en av de nya medlemmar Jan Bergqvist har tagit upp i sin redovisning. Jag ingick i en delegation från det europeiska socialdemokratiska partiet, och precis som andra internationella observatörer kan jag konstatera att det bedrevs ett mycket utbrett valfusk i Albanien.

Både själva valet och valrörelsen präglades av en mycket hotfull stämning. Flera fall av arresteringar och polismisshandel av oppositionskandidater har uppdagats både före och efter valet. Oppositionen har haft stora svårigheter att bedriva valrörelse. Demonstrationer har förbjudits. Våld och stenkastning har förekommit vid oppositionspartiernas valmöten.

Oppositionsledaren Fato Nano sitter fängslad på mycket tvivelaktiga grunder. Han är politisk fånge enligt Amnesty International. Regeringen kontrollerar TV och radio, och minimalt utrymme har givits oppositionen. Valkommissionerna på alla nivåer behärskades av det regerande demokratiska partiet. Under valdagen placerades oppositionspartiernas kommissionsmedlemmar på behörigt avstånd i vallokaler vilket omöjliggjorde deras kontrollfunktion. Detta ledde till att flera representanter lämnade vallokalerna. De ansåg det vara helt meningslöst. Flera utländska observatörer, bland dem jag, fick observatörskorten först då halva valdagen hade gått.

Jag besökte ett femtontal vallokaler i utkanten av Tirana. En mycket hotfull stämning rådde. Jag blev själv vittne till hur oppositionspolitiker blev hotade av personer från demokratiska partiet och till hur människor hindrades från att rösta. I en vallokal blev däremot *jag* erbjuden att rösta. Andra observatörer rapporterar om manipulerade röstlängder och öppnade valurnor. I vissa kretsar stängdes vallokalerna flera timmar innan utsatt tid. Detta gjorde att ett flertal av oppositionspartierna drog sig ur valet på valdagen.

Listan på oegentligheter kan göras lång. Det framgår i flera rapporter, bl.a. från OSSE. Glädjande nog har efter valet flera västländer reagerat. Det är nu oerhört viktigt med en fortsatt internationell bevakning av vad som händer i Albanien. Det är oerhört viktigt att Sverige och andra länder kräver fria och oberoende val.

Internationella organisationer som OSSE och Europarådet måste kräva att Albanien lever upp till de kriterier om mänskliga rättigheter och demokrati som landet har förbundit sig att uppfylla. Annars måste Albaniens medlemskap i Europarådet ifrågasättas. Jag vill därför fråga Jan Bergqvist hur Sverige kommer att agera i Europarådet.

Under valet i Albanien fanns det inga valobservatörer från vare sig FN, EU eller Europarådet. Jag vill också fråga Jan Bergqvist om Europarådet framöver kommer att skicka observatörer till medlemsländer där det kan befaras att det inte kommer att gå rätt till.

Prot. 1995/96:108

10 juni

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:108
10 juni

*Verksamheten inom
Europarådets parla-
mentariska församling
1995*

Fru talman! I skymundan av kriget i det forna Jugoslavien har Albanien lyckats behålla freden och ta flera steg framåt mot demokrati och ekonomisk utveckling. Detta val var ett stort bakslag.

Det finns nu en stor risk att det kommer att bli oroligheter i Albanien som sedan sprider sig till Kosovo och Makedonien. Södra Balkan är en krutdurk. Albanerna har lidit tillräckligt. Länderna i Västeuropa måste nu, gärna med Sverige i spetsen, agera.

Anf. 29 JAN BERGQVIST (s)

Fru talman! Det är absolut nödvändigt att Sverige kräver att fria och oberoende val skall genomföras. Det är själva grunden för demokratin att man kan göra detta. Det är den demokratiska utgångspunkten som är förutsättningen för att man skall ha ett äkta medlemskap i Europarådet.

Det politiska utskottet i Europarådet kommer att sammanträda i Tallinn nu på torsdag. Jag kommer själv att delta i detta möte. Det är givet att frågan om utvecklingen i Albanien kommer att vara en huvudfråga vid det mötet. Självklart måste vi kräva att fria och oberoende val genomförs i korrekta former. Det här kan naturligtvis inte accepteras. Frågan om medlemskapet för Albanien får man bedöma.

Den första reaktionen är väl att man utesluter ett land som inte uppfyller sina förpliktelser. Det skall dock erkännas att det finns kritik även mot andra länder i Europarådskretsen när det gäller mänskliga rättigheter. Det rör sig t.ex. om Turkiet.

En diskussion som ibland förekommer handlar om i vad mån landet trots allt kommer att respektera de utslag som Europadomstolen gör. Det är en möjlighet att man kan suspendera delegationen från ett land från att delta i Europarådets möten utan att man utesluter det. Det skulle innebära att landets medborgare har möjlighet att vädja till Europadomstolen, och att landet sedan är skyldigt att verkställa beslutet.

Visar det sig att det inte finns förutsättningar för att domstolens beslut verkställs i ett medlemsland så finns det ju ingen annan åtgärd att vidta än att utesluta landet. Jag har i dag ingen klar uppfattning om huruvida man i första hand skall gå på suspension av deras representation i Europarådet eller om det finns anledning att mer direkt gå på ett uteslutande av Albanien.

Anf. 30 MARIE GRANLUND (s)

Fru talman! Det är alltid en svår avvägning mellan att ha länder med, och på det sättet kunna påverka i demokratisk riktning, eller att i stället utesluta dem. Jag är glad att Sverige kommer att agera på olika sätt. Jag vill bara understryka vikten av att göra något åt hur det är i Albanien i dag.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 11 juni.)

11 § Verksamheten inom Europeiska unionen under 1995

Föredrogs
Utrikesutskottets betänkande 1995/96:UU25
Verksamheten inom Europeiska unionen under 1995 (skr.
1995/96:190)

Anf. 31 VIOLA FURUBJELKE (s)

Fru talman! Det betänkande som vi nu skall behandla är en redogörelse för Sveriges första år som medlem i Europeiska unionen. Sverige har snabbt kommit in i samarbetet inom EU. Vi har påverkat, trots att vi är ett litet land. Vi har också i stor utsträckning haft förväntningar på oss att vi skall påverka. Förväntningarna på oss har framför allt gällt att Sverige skall ge ett bidrag till den ökande öppenheten inom Europeiska unionen, framför allt när det gäller rådets arbete.

Vi har kunnat påverka när det gäller frågorna om en aktiv arbetsmarknadspolitik ställning i EU-arbetet. Vi har påverkat när det gäller frågor om djurskydd och djurhållning och när det gäller miljöpolitik. Vi har också varit, och är, pådrivande i regeringskonferensens diskussioner om en utvidgning av unionen österut.

Vi har påverkat, och vi har låtit oss påverkas. Detta är en återkommande fråga i den kritik från Vänsterpartiet och Miljöpartiet som också har upprepats i det särskilda yttrandet, nämligen att regeringen inte tillräckligt mycket erkänner att vi också har låtit oss påverkas. Detta anser jag vara fullständigt självklart. Ett samarbete som man ingår innebär naturligtvis att man tar och att man ger, att man lyssnar och att man argumenterar. Det är själva essensen i samarbetet. Man skulle kunna likna det vid att ingå ett äktenskap där den ena parten är fast besluten om att pådyvla motparten alla sina åsikter och uppfattningar utan att i något ta intryck av den andra. Ett sådant äktenskap varar inte särskilt länge, och vi vill att vårt medlemskap i Europeiska unionen skall vara fruktbart och att det skall vara länge. I tider av ökande beroenden och gränsöverskridande hot är endast gemensamma lösningar baserade på samråd och kompromisser det som gäller och det som kan vara varaktigt.

I sitt särskilda yttrande har Miljöpartiet och Vänsterpartiet sagt att makten har flyttats från riksdag till regering i och med medlemskapet. Detta tillbakavisar utskottet. Men självklart är det på det sättet att vi har flyttat över de frågor som vilar under första pelaren till gemensamt beslutsfattande inom unionen. Det var också detta som det gick ut på. Däremot menar jag att riksdagen har fått ett utökat inflytande över frågor på utrikes- och säkerhetspolitikens område. Många frågor som tidigare endast behandlades inom Utrikesdepartementet tas i dag till riksdagen och blir föremål för samråd, ett samråd som inte sällan också leder till att regeringen tar med sig synpunkter och agerar som riksdagen önskar.

I det särskilda yttrandet skriver man också att regeringen har underlåtit att framhålla sig själv och sitt agerande när det gäller de franska kärnvapenproven. Detta får väl ses som en blygsamhet som i så fall är

Prot. 1995/96:108
10 juni

*Verksamheten inom
Europeiska unionen
under 1995*

Prot. 1995/96:108
10 juni

*Fel! Okänt
växelargument.*

smickrande för regeringen. Beträffande de franska kärnvapenproven var regeringen oerhört aktiv trots att det inte var en fråga på ministerrådets agenda. Men Sverige agerade aktivt och fick också med sig andra medlemsländer, inte minst gällde det när en resolution skulle antas i FN i denna fråga.

En annan återkommande kritik som framför allt Miljöpartiet tar upp är att medlemskapet skulle vara mycket negativt för Sveriges profil när det gäller möjligheten att bedriva en självständig utrikespolitik. Men jag ber kammaren att lyssna på detta: En självständig utrikespolitik. Vad är det? Kan en självständig utrikespolitik någonsin vara framgångsrik? Bygger inte dessa frågor ytterst på att man vinner fler för sina åsikter och därigenom en majoritet för att förändra? Inte skulle Sverige någonsin genom att självständigt driva en udda fråga kunna påverka någonting över huvud taget? Det innebär att en självständig utrikespolitik inte ens är ett mål för utrikessamarbetet. I stället är det så att vi vill vara med och påverka i den riktning som vi anser vara bäst, att argumentera, ge och ta. Vi anser också att vi har lyckats ganska väl med detta.

Vi tillbakavisar den kritik som säger att vi har hållit en låg profil i FN. Under 1995 års generalförsamling var Sverige oerhört aktivt, inte minst när det gällde resolutionskrivningen om Kinas och Frankrikes kärnprovsprängningar. Vi samordnade som tidigare en resolution mot Burmas kränkningar av de mänskliga rättigheterna. Sverige var mycket aktivt i FN:s världskonferenser. När det gällde konferensen om kvinnor och utveckling fick Sverige EU-länderna med sig i väldigt många av de uppfattningar som Sverige ansåg viktiga att driva.

FN:s världskonferens om social utveckling var ett annat forum där Sverige var oerhört aktivt, och vi har alltså även som EU-medlemmar varit bland de allra främsta bidragsgivarna till FN:s organ UNDP, Unicef, UNHCR, UNRWA, m.fl.

Vad jag vill säga är att EU-medlemskap kontra en hög profil globalt inte är en fråga om antingen eller. EU-medlemskapet förstärker i stället våra möjligheter att hålla en hög profil.

Fru talman! Detta är ett nästan enigt betänkande. Det finns inga reservationer i det. Det väcktes två motioner när skrivelsen presenterades. Behandlingen av dessa motioner har lett fram till ett gemensamt särskilt yttrande. Jag hoppas att det innebär att det äntligen är slut på ja- och nejsidan, den uppdelning som har varit alltför länge förhärskande i svensk EU-politik. Jag hoppas att vi alla nu konstruktivt skall samarbeta för att göra medlemskapet i Europeiska unionen så bra som möjligt.

Så här i examenstiden skulle jag vilja tilldela regeringen betyget väl godkänt för arbetet i unionen under det första medlemsåret.

Fru talman! Mats Hellström deltar i debatten i kammaren här i dag, och det är sannolikt sista gången som vi får se Mats Hellström här i talarstolen. Jag vill ta detta tillfälle i akt och tacka Mats Hellström, som kanske mer än någon annan förknippas med EU-medlemskapet och skulle göra skäl för namnet Mr EU. Mats Hellströms engagerade och kunniga framträdanden här i kammaren under hela den tid som ledde

fram till medlemskapet kan aldrig glömmas bort eller förringas av oss. Att vi i utrikesutskottet under de senaste veckorna också har fått hjälp av Mats Hellström i dessa frågor känner vi som oerhört värdefullt. Vi tackar Mats Hellström för den tid och det arbete som han har lagt ned, inte minst för arbetet för Sveriges medlemskap i Europeiska unionen, och önskar honom lycka till i det kommande viktiga arbetet som ambassadör i Bonn. I den egenskapen hoppas vi att vi i framtiden också får glädje och nytta av Mats Hellströms kunnande.

Anf. 32 BENGT HURTIG (v)

Fru talman! Viola Furubjelke liknade medlemskapet i Europeiska unionen vid ett äktenskap. Jag tycker att det är en ganska bra liknelse. Men då kan man inte samtidigt påstå att Sverige fortfarande är ungar. Om man har gift sig så är man gift. Resonemanget att hela tiden hävda att vi är en suverän nation helt och fullt tycker jag känns litet konstigt. Det reagerar man på också inom Europeiska unionen. Det är klart att suveräniteten finns kvar när det gäller vissa frågor, t.ex. i stor utsträckning utrikes- och säkerhetspolitiken, tack vare vetorätten. Men den håller man för närvarande på att lösa upp.

Att man i betänkandet ger intrycket av att någon makt inte har flyttats från riksdag till regering, är också en egendomlig vinkling som Viola Furubjelke nu nyanserade. Det står för övrigt i EU-nämndens yttrande till konstitutionsutskottet att det är just detta som har skett. Vi måste ha en gemensam beskrivning av detta om vi skall kunna jobba med det.

Sverige har självklart deltagit i debatten och påverkat politiken inom unionen. Det vore ju förfärligt om ingen lyssnade på oss, men ingen har väl föreställt sig att det skulle vara på det sättet.

Sedan kan man undra. Ätminstone socialdemokratiska politiker hade tidigare väldigt stark kritik mot delar av unionens ekonomiska politik. Men när man försöker ta reda på hur försöken sker att påverka EU:s uppläggning av den långsiktiga ekonomiska politiken finns det inte många tecken på att några sådana ansträngningar gjorts.

Vi i vårt parti har i olika sammanhang – dels då vi hade diskussionen om själva medlemskapet, dels i samband med skrivelsen inför IGC – redovisat våra synpunkter. Vi kommer att göra det också när KU så småningom fäster på papper hur man vill att riksdagens roll i EU-arbetet skall förstärkas.

På något vis finns det nog en grundläggande skillnad i synen på unionen som en del av denna värld. Vi tillhör ju den femtedel av världen som är allra rikast och som förmodligen förbrukar mer än hälften av jordens naturresurser. Men i EU finns det bortemot 20 miljoner arbetslösa och 50 miljoner som är fattiga. Situationen är sådan att man skulle önska att politikerna i unionen vore mera medvetna om förhållandena.

Man planerar och diskuterar nu t.ex. ett betänkande från kommissionen – jag har läst om detta. Det handlar om hur unionens oljeförsörjning i framtiden skall säkras. Med nuvarande förbrukning av oljeresurser kommer de kända förråden att räcka i ungefär 40 år, tror man. Naturligtvis pekar man då på Kaukasien, Mellanöstern och norra Ryssland

Prot. 1995/96:108
10 juni

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:108
10 juni

*Fel! Okänt
växelargument.*

som resursrika områden som det resursfattiga Centraleuropa skall kunna få försörjning från. Förbrukningen av olja och fossila bränslen beräknas dessutom öka.

Detta rimmar, tycker jag, väldigt illa med målsättningen att få ned koldioxidutsläppen, vilket ju utfästs. Det rimmar också illa med målsättningen att i framtiden någorlunda rättvist fördela jordens resurser.

Jag menar att det är fråga om en grundläggande säkerhetspolitisk diskussion. De flesta krig som startat under detta århundrade har ju grundats på förmenta konflikter om just råvarutillgångar. Många av de konflikter som pågår i såväl Mellanöstern som Kaukasien har också en anknytning till nämnda tillgångar. Det gäller även andra råvaruresurser – fisket i haven, mineraler m.m.

Detta orättvisa förfogande över resurserna i dagens värld är något som unionen ibland naturligtvis är medveten om. Å andra sidan för unionen en politik som kan verka ganska provocerande.

Inte heller kan det, om man förbinder sig att ställa upp på militära åtgärder som syftar till en fredsframtvingande politik, i framtiden utslutas att det också finns en sida som är ett led i skyddet av stormaktsintressen i världen. Det är detta som är grunden till att vi menar att Sverige måste vara mycket återhållsamt när det gäller att släppa på den nuvarande vetorätten i den nuvarande utrikes- och säkerhetspolitiken och att inte dras in i konflikter på ett sätt som är allt annat än önskvärt. Vi efterlyser även en vidgad säkerhetspolitisk analys av situationen, särskilt i unionens omvärld.

Till bilden av unionen hör också vapenexporten till krisområden där krig och konflikter hotar. I betänkandet hänvisas det till att riksdagen nyligen har slagit fast att någon förändring av det svenska regelverket avseende krigsmaterielexporten inte är aktuell. Men samtidigt går Peter Nygårds, sekreterare på Näringsdepartementet, ut och säger att en anpassning till unionen är att vänta. Tecknen hopar sig således i skyn när det gäller hur det här regelverket kommer att förändras i en mera liberaliserande riktning för att, naturligtvis, stödja europeisk/svensk export på det här området.

Utrikeshandelspolitikens protektionistiska karaktär hör också till bilden. Svenska handelspartner utanför EU har drabbats av högre tullar. Importlicenser, importkvoter och antidumpningåtgärder har genom medlemskapet blivit en del av svensk utrikeshandelspolitik.

Det försvagade biståndet, eller i varje fall tillbakahållandet av biståndet, till den fattiga världen och en mera restriktiv flyktingpolitik har gjort att Sverige upplevs som en mera dämpad röst för rättvisa och solidaritet i världen. De utrikespolitiska perspektiven hotar att krympa ihop till ett europeiskt perspektiv.

Det sägs, och det är vi kanske överens om, att Sverige inte är en stat med full suveränitet. Jag skulle vilja säga att Storbritannien under de senaste veckorna, förmodligen med viss insyn, har insett att nationen inte är speciellt suverän, i varje fall inte när det gäller nötköttsexport. Det är naturligtvis sant.

Inte ens en reglerad utträdesmöjlighet finns i fördraget. Det uppnådda regelverket skall i praktiken försvaras och vidareutvecklas enligt

Maastrichtfördraget, och unionsbygget är garanterat att gå vidare. Det kan vi inte ändra på genom allmänna val i Sverige, utan det regelverket ligger fast och byggs på.

Besluten i ministerrådet fattas inte inför offentligheten. Protokoll och förklaringar i anslutning till besluten kan hemligstämplas. Flertalet beslut fattas i Coreper. Många av dem som fattar beslut i ministerrådet är ofta inte heller folkvalda politiker som ställs till svars inför folket direkt i allmänna val.

Samrådet i EU-nämnden kan naturligtvis inte ersätta en beslutsmyndighet som tidigare legat på riksdagen, utan det är fråga om en rådgivande funktion. Beslutsunderlaget är alltför ofta ganska torftigt. Det handlar om några få meningar som har sammmanställts av tjänstemän i regeringen. Hela beslutsunderlaget kan det vara svårt att över huvud få tag på. Inte heller finns det alltid på svenska. Frågorna har normalt inte beretts i fackutskotten. Nämndens ledamöter har i verkligheten mycket små möjligheter att inta en välgrundad position.

Jag tycker att det fortfarande finns fog att säga att EU-nämnden är en sorts demokratisk fasad för att lugna de kritiker som, med all rätt, hävdar att bristen på demokrati i beslutssystemet inom EU är allvarlig.

Inte heller jag kan göra annat än yrka bifall till hemställan i betänkandet. Jag noterar att våra avvikande åsikter har presenterats i ett särskilt yttrande.

Anf. 33 VIOLA FURUBJELKE (s) replik

Fru talman! Den här debatten skulle handla om Sveriges medlemskap under 1995. I den skrivelse som regeringen har gett riksdagen har Vänsterpartiet sannolikt inte funnit särskilt mycket att kritisera, eftersom det bara resulterat i ett särskilt yttrande. I stället håller Bengt Hurtig här ett traditionellt nej-till-EU-anförande som spänner över en lång rad frågor.

Jag vill ändå bemöta några av Bengt Hurtigs frågor och börja med frågan om att bedriva en självständig politik eller att samordna sig och låta sig påverkas. Bengt Hurtig sade att Sverige inte kan påstås vara ungt länge. I varje fall borde vi inte agera som om Sverige var ungt. Jag skulle vilja säga att moder Svea visserligen väldigt länge var ungmö men har nu inträtt i det äkta ståndet. Som i ett modernt äktenskap är det naturligtvis så att man agerar som jämställda och självständiga parter. Så är det också i EU-arbetet.

Bengt Hurtig säger vidare att EU måste göra en vidgad säkerhetspolitisk analys, och det håller jag absolut med om. Det berörs inte i redogörelsen, men det finns ingen som helst tvekan om att utrikesutskottet under året har ägnat en stor del av sitt arbete åt att just poängtera det vidgade säkerhetsbegreppet.

Så till frågan om EU:s solidaritet med världen utanför. Det mesta av det vi har behandlat i utrikesutskottet under året som gäller EU har gällt EU:s relationer till världen utanför. Sverige har stora möjligheter att påverka där. Kampen mot fattigdomen finns för övrigt starkt inskriven som en prioriterad fråga i Maastrichtfördraget. 60 % av västvärldens bistånd går via EU. Sverige och EU har alldeles nyligen i en mycket

Prot. 1995/96:108

~~Feljokant~~

växelargument.

aktuell fråga varit framgångsrika och drivit frågan om ett gott boende i FN-konferensen i Istanbul – den har just avslutats. Jag tror att svenskt arbete inom Europeiska unionen kommer att vara framgångsrikt framöver, vare sig det gäller i unionsfrågor eller frågor som rör samarbetet med länder utanför unionen.

Anf. 34 BENGT HURTIG (v) replik

Fru talman! Biståndet från EU till den fattiga världen var i parlamentet – jag var själv där när det behandlades – en ganska pinsam historia. Man hade väntat sig att det skulle öka mycket när det kom tre nya medlemsländer. Men så blev inte fallet. Den ökning som har skett av biståndet gäller det som går till Östeuropa och Medelhavsområdet. De länderna har det visserligen besvärligt, men de kan inte jämföras med de länder som är de allra fattigaste.

Jag vill något ytterligare kommentera säkerhetspolitiken. I kommissionens yttrande till IGC säger man: Den europeiska unionens gemensamma säkerhet och försvar skall byggas på industriell bas med trovärdig kapacitet. För detta krävs en bättre integration av vapenindustrisektorn i avtalets generella regelverk med förnyad solidaritet och samarbete som leder till ett skapande av ett verk för samordning av vapenindustrin och en samstämmig hållning i fråga om extern handel.

Det visar hur man ser på utrikes- och försvarspolitik. Man ser den som en del av den industriella verksamheten. Skulle det genomföras skulle det leda till en betydande liberalisering av svensk vapenexport, med de följder det har: ökad risk för krig och konflikter och ökade flyktingströmmar.

Anf. 35 VIOLA FURUBJELKE (s) replik

Fru talman! Låt mig börja där Bengt Hurtig slutade, nämligen med krigsmaterielfrågor. Bengt Hurtig känner säkert till att de frågorna är undantagna arbetet inom unionen. Det är varje medlemslands nationella regler som gäller för krigsmaterielexport. Eftersom vi behandlar en redogörelse för 1995 och det inte finns någonting att kritisera i den säger Bengt Hurtig att om ett sådant scenario ändå skulle bli verklighet, med en gemensam vapenhandel, utrikes- och försvarspolitik, så skulle det vara förskräckligt. Det är möjligt, det tycker jag också. Men det finns ingen anledning att tro att Sverige på något sätt skulle bidra till detta. Vi skall naturligtvis göra allt för att minska vapenhandel och reglera den samt behålla våra strikta riktlinjer i frågan. Det finns ingenting i EU-samarbetet som säger att krigsmaterielexporten skulle påtvingas oss som en gemensam fråga.

Återigen till frågan om biståndssamarbetet: Det är riktigt som Bengt Hurtig säger att det inte har gjorts så enorma satsningar på fattigdomsbekämpning som det utlovades i Maastrichtfördraget. Men jag vet att det från svensk sida finns planer på att gå till offensiv och med en ordentlig strategi för fattigdomsinriktat bistånd försöka påverka EU:s inriktning på biståndet. Lyckas vi med det har vi lyckats med långt mer än det ringa bistånd som Sverige kan ge för fattigdomsinriktning. EU:s bistånd totalt sett har ökat med 75 % mellan 1990 och 1993, så det är

ingen oväsentlig andel som ändå kommer tredje världens utvecklingsländer till del.

Anf. 36 BENGT HURTIG (v) replik

Fru talman! Jag får tacksamt notera att det tydligen ännu inte finns några planer bland politikerna på att luckra upp vapenexporten. Men det är noterat, såvitt jag förstår, att Gunnar Lund inte tagit upp att regeln att vi själva skall bestämma skall finnas kvar. Det finns ingen sådan notering i IGC-materialet. Det finns inte heller noterat i den här skrivelsen. Han nämnde också att en sekreterare på Näringsdepartementet flaggat för sådana här förändringar.

Det är tacknämligt om man kan hålla fast vid linjen att vi skall bedriva vapenexportpolitiken som en nationell fråga.

Det är naturligtvis mängder av frågor som kan diskuteras när det gäller relationerna till de fattiga länderna. Det gäller handelspolitiken, resursfrågor, agerandet inom de s.k. Bretton Woods-institutionerna, men det kommer vi säkert att få återkomma till i andra sammanhang.

Anf. 37 MARIANNE SAMUELSSON (mp)

Fru talman! Det vi i dag har att debattera är regeringens skrivelse till riksdagen och de motioner som har behandlats av utskottet.

Jag vill först påpeka att jag tycker att det är bra att regeringen kommer med en årlig skrivelse till riksdagen. Den är innehållsrik och är i många delar tydlig och bra i den bemärkelsen att man kan använda sig av den i den fortsatta debatten. Man får också en bild av vilka frågor regeringen har haft uppe. De är nu samlade i det här dokumentet.

Vi har i vår motion pekat på vissa saker som vi tycker skulle kunna göra att skrivelsen blev ännu bättre. Bl.a. skulle vi vilja att man gjorde en problembeskrivning. Det har utskottet avstyrkt med motivering att det fanns konsekvensbeskrivningar innan vi blev medlem i den europeiska unionen som man skulle kunna använda i det här fallet. Jag tycker inte så. Jag tycker att det med medlemskapet följde en ny situation, som faktiskt har inneburit att de gamla konsekvensanalyserna inte alltid gäller. Konsekvensen av medlemskapet har blivit något annorlunda än vad man faktiskt hade förväntat sig. Det beror naturligtvis på en mängd olika omständigheter, bl.a. den att vi inte är i majoritet i EU eftersom vi är ett litet land och därmed inte har majoritetsröstningen på vår sida. Det utesluter inte att man borde få en tydlig bild av det här för att kunna se vad som blivit bra, vad som inte blivit bra och vad det har lett till. För den breda allmänheten kan det vara ganska svårt. Det kan vara svårt att sätta sig in i det stora dokumentet, men det är också svårt att få en bild av vad medlemskapet har inneburit, särskilt när det gäller lagstiftningen här hemma.

Jag tycker också att det är ganska anmärkningsvärt, eftersom detta skall ligga till grund för den här lilla skriften som jag nu håller upp och som det nog inte är så många som har hunnit att läsa. Men det är meningen att den skall nå ut till den breda allmänheten för att man skall kunna lämna synpunkter till regeringen när det gäller EU-medlemskapet. Det skall alltså fungera som någon sorts folkets röst om

Prot. 1995/96:108

~~Feljust~~
Okänt

växelargument.

Prot. 1995/96:108

~~1995/96:108~~
Okänt
växelargument.

EU. Remisstiden gick ut den 15 maj, och då hade det skickats ut 10 000 exemplar. Nu har man utökat upplagan och förlängt remisstiden så att fler skall ha möjlighet att lämna kommentarer. Men det har varit väldigt svårt för allmänheten att få tag på denna skrift. Det är inte så konstigt, eftersom upplagan var så liten. Jag har uppmanat en del människor att gå till bibliotek och leta efter den för att de skall kunna skriva sina remissvar. Men den har inte funnits där. Man har därför inte kunnat yttra sig. Det är också en fara ur demokratiaspekten om man ger ut något som sägs skall vara folkets röst och folket sedan inte har möjlighet att få tag på skriften. Regeringen kan ju t.o.m. vara så sofistikerad att man skickar ut skriften till dem som man vill ha yttrande ifrån för att få fram det folkets röst som man vill ha. Då är det en otrolig fara för demokratin. Det står faktiskt inte uttryckt ordentligt vart och till vilka som skriften har skickats ut.

Dessutom ger skriften en ganska så skönmålande bild av vad EU-medlemskapet har inneburit. Ta detta med djurtransporter och djurens väl och ve som det har förts en het debatt om här hemma! I skriften står det att man har lyckats få till en regelförändring. Men Sverige vill ha strängare regler än dem som antogs. Det står emellertid inte ett ord om att dessa regler faktiskt innebär en katastrof för djuren. Om vi själva fick bestämma reglerna för djurtransporter skulle vi definitivt inte acceptera ett sådant hanterande av djuren. Jag tycker att detta skulle finnas med i en skrift om vad medlemskapet har inneburit som är riktad till allmänheten. Det är viktigt att veta vad det får för konsekvenser när man är i minoritet.

Utifrån den aspekten att regeringen utger en skrivelse och skickar ut den till den breda allmänheten – 10 000 personer – i landet som skall kunna yttra sig över den är det viktigt att man ger en bild också av det som är negativt, det som inte blev som man skulle vilja ha haft det om man hade varit i majoritetsställning. Så är det inte vare sig i regeringens skrivelse eller i denna skrift som ger en mycket positiv bild av vad EU-medlemskapet innebär.

Vi har också påpekat att vi anser att Sverige i utrikes- och säkerhetspolitiska frågor har blivit betydligt tystare internationellt. Det hör man även när man ute och reser. Då påpekas just detta. På Palmes tid, säger många, då var Sverige en röst i världen, då var Sverige pådrivande och kämpade för de små och svaga länderna. Nu är det tämligen tyst. Detta är viktigt att ta med. Om man inte på samma sätt kan vara pådrivande därför att man måste acceptera att majoriteten tycker annorlunda, då skall man uttrycka detta ganska tydligt.

Fru talman! Till Viola Furubjelke vill jag säga att det inte alls är slut på detta med ja och nej till EU. Vi kräver fortfarande en ny folkomröstning efter regeringskonferensen. Vi kräver också folkomröstning om EMU-medlemskapet som är en otroligt svår fråga och som inte sådär enkelt kan beslutas av riksdagen. Svenska folket skall ha möjlighet att ta ställning i det fallet.

Till det betänkande som nu behandlas har vi lämnat ett särskilt yttrande och inte en reservation. Det beror naturligtvis på att detta rör sig om regeringens skrivelse. Miljöpartiet de gröna sitter inte i regeringen

ännu så vi kan naturligtvis inte stå för en regeringsskrivelse. Men vi har väckt vår motion som tyvärr har avstyrkts av utskottet. Då har vi avgett ett särskilt yttrande över det som vi anser att regeringen borde tänka på till nästa gång som man gör en skrivelse.

När det gäller EU-frågan kommer ja- och nej-debatten att föras också fortsättningsvis. Även om Sverige nu är medlem kräver vi en utträdesparagraf och en ny folkomröstning.

Anf. 38 VIOLA FURUBJELKE (s) replik

Fru talman! Låt mig först korrigera Marianne Samuelsson. Jag brukar noga hålla reda på hur mina motioner behandlas av utskottet, men Marianne Samuelsson har inte ens brytt sig om att se att hennes yrkande faktiskt inte är avstyrkt. Vi har besvarat hennes yrkanden, vilket innebär att utskottet till en del instämmer i argumentationen. Men vi anser att man i många fall slår in öppna dörrar.

I övrigt tycker jag att Marianne Samuelsson mycket går på tomgång. Det är inte någon reell kritik som hon har att komma med. Hon säger att vi inte tillhör majoritetskretsen i EU och därför inte skulle vara med. Men det skiftar från fråga till fråga. Det säger sig självt att vi inte alltid kan ha en garanterad majoritet. Men har vi en bättre majoritet om vi står utanför? Har vi bättre möjligheter att påverka då?

Marianne Samuelsson säger att det är bra att den här skriften ges ut, men att den inte finns att tillgå. Jag kan då upplysa om att den har skickats ut till alla bibliotek och studieförbund. Alla som har varit på IGC-seminarierna har fått den. Skriften kan också beställas hos UD. Den skall naturligtvis tryckas upp i ett tillräckligt antal så att alla som är intresserade kan få den. Det ser vi som mycket positivt. Självfallet gör vi det.

Sedan återkommer Marianne Samuelsson till detta med att Sveriges röst har tystnat i världen. Det är ju inte sant. Ge mig ett enda exempel, Marianne Samuelsson, på en fråga som Sverige borde ha drivit men inte har gjort det och som vi skulle ha drivit under andra omständigheter!

Man måste också ta i beaktande att världen faktiskt har förändrats. Det är inte en blockuppdelad värld i dag där tydligheten från ett litet neutralt land kan bryta igenom på det sätt som det gjorde under Olof Palmes tid. Det var oerhört bra att Sverige då kunde ha en stark röst, men i dag är det samarbete som gäller. Jag tror att om vi inom EU-samarbetet fortsätter på det sätt som vi har börjat – under de stora FN-konferenserna där Sverige fått med sig andra EU-länder på viktiga krav – kommer vi att kunna göra oerhört mycket mer än vi någonsin skulle ha kunnat åstadkomma med ett utanförskap.

Anf. 39 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik

Fru talman! När det gäller vad Sverige hade kunnat göra om vi hade haft en egen röst i världen minns jag hur det var under kvinnokonferensen då man påpekade att Gro Harlem Brundtland kunde driva kvinnornas sak betydligt hårdare. Hon hade en egen röst, medan Sverige fick försöka att skriva ihop sig med de andra EU-länderna för att kunna

driva olika frågor. Det blev naturligtvis tystare från svenskt håll. Det finns en mängd exempel där Sverige i dag inte hörs lika mycket. Framför allt går Sverige inte ut och är drivande utan i många frågor väntar vi till dess att man inom EU gemensamt har bestämt sig för vad man skall tycka. Därmed kommer man också ganska sent.

Vi var väldigt kritiska till de franska provsprängningarna och Sveriges agerande i samband med dem. Vi tycker att Sverige kunde ha agerat betydligt kraftfullare och utnyttjat EU-instrumentet. En av anledningarna till att Sverige skulle bli medlem i EU var ju att man skulle kunna göra mycket mer. Nu kunde man inte göra så mycket mer när det gällde de franska provsprängningarna. Man avfärdade det hela med att det inte gick.

Visst finns det alltså en mängd frågor där vi skulle ha kunnat vara mycket mera pådrivande. Framför allt är jag orolig för vad som händer på sikt med utrikes- och säkerhetspolitiken och möjligheterna att kunna behålla alliansfriheten och neutraliteten med tanke på den debatt som har uppstått under den senaste tiden. Men detta skall jag inte ta upp vid det här tillfället eftersom det säkert kommer att bli fler debatter kring dessa frågor.

Man talar om tomgång. Detta är ju inte någon separat EU-debatt i bemärkelsen att vi skall debattera alla EU-frågor. Denna debatt handlar om en berättelse om vad regeringen har gjort. Om vi skulle debattera hela EU-frågan skulle jag säkert kunna hitta en mängd exempel på sådant man skulle ha kunna gjort ytterligare och bättre, men jag nöjer mig med detta den här gången.

Anf. 40 VIOLA FURUBJELKE (s) replik

Fru talman! Det sista som Marianne Samuelsson sade var insiktsfullt. Det hade varit bra om det hade fått styra debatten. Den blev ett hopplock av alla tänkbara frågor där Miljöpartiet har kritiserat regeringen och där man framgent tror sig få anledning att kritisera regeringen.

Sveriges agerande på kvinnokonferensen i Beijing ledde till att hela Europeiska unionen intog en långt mer progressiv ställning än man annars skulle ha gjort. Det innebar ett mycket hårt arbete. Med all respekt för Gro Harlem Brundtland och hennes insatser i konferensen tycker jag ändå att Sverige blev oerhört väl uppmärksammat. Det var trots allt Sverige som fick pris för det utförda jämställdhetsarbetet, och det var Sverige som lyckades få till stånd skrivningar i unionen som garanterar kvinnorna rätt till att själva välja antal barn och när de vill skaffa barn. Det handlar om skrivningar som annars aldrig hade kunnat komma till i de katolska länder som skulle ha formulerat detta om inte Sverige hade varit med.

Kärnsprängningarna är ett exempel på en fråga som inte omfattas av EU-samarbetet. Utrikesfrågorna är inte underkastade det gemensamma beslutsfattandet. Ändå har utrikesministern tagit upp denna fråga, utanför dagordningen. I FN har Sverige varit en av de mer drivande länderna i denna fråga, trots att resolutionen var dålig och trots att Sverige inte var medförslagsställare. Jag vet att det gjordes ett oer-

hört gott underarbete från svensk sida för att få EU-länder att ställa upp på detta. Så skedde också i mycket stor utsträckning. Jag minns inte röstsiffrorna säkert, men jag tror att det endast var två EU-länder som röstade emot. Det är anmärkningsvärt med hänsyn till att ett av de största EU-länderna angreps.

Fru talman! Det är oerhört bra att vi för denna debatt, men den bör föras på någorlunda hederliga premisser. Jag tycker inte alltid att Marianne Samuelsson gör det.

Anf. 41 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik

Fru talman! Den fråga jag tog upp ifrån talarstolen var den som utskottet faktiskt hade avslagit. Utskottet skriver att man inte är för konsekvensbeskrivningar, utan hänvisar till de gamla. Det var huvuddelen i det som jag tog upp som något som borde ha gjorts. Utskottet har mer positiva skrivningar i andra delar av det vi har tagit upp i motionen, men de nämnde jag inte. Jag tycker inte att utskottsordföranden skall anklaga mig för att inte veta vad utskottet antagit och inte antagit. Konsekvensanalyserna har avslagits av utskottet, enligt betänkandet.

De internationella frågorna, och Sveriges roll och möjlighet i världen i EU-perspektiv, lär vi få komma tillbaka till åtskilliga gånger. Vi har olika bilder av vad Sverige kan och bör göra. Det lär vi nog ha även fortsättningsvis, eftersom jag är betydligt mer kritisk till EU-medlemskapet än Viola Furubjelke tycker att Sverige skall vara medlem i EU. Vi står alltså på olika plattformar när vi debatterar denna fråga. Vi lär komma tillbaka till detta vid fler tillfällen.

Anf. 42 BERIT LÖFSTEDT (s)

Fru talman! Riksdagen fattar naturligtvis alltid kloka beslut. Men jag tror att det var osedvanligt klokt att bestämma att regeringen årligen skulle komma till riksdagen med en redogörelse för EU-arbetet.

Som vi redan har kunnat konstatera har skrivelsen inte ådragit sig så värst många motioner – åtminstone inte denna gång. Det är inte något särskilt uppseendeväckande. Dels brukar inte skrivelser av den här arten göra det, dels kan jag från min horisont intyga att regeringen i de allra flesta fall har ett mycket brett parlamentariskt stöd för sina positioner och sitt agerande i EU-sammanhang.

Jag skulle tro att det emellertid också finns andra värden med en sådan här skrivelse. Förberedelserna inför att få ihop den startar säkert en nödvändig process av inventering och utvärdering i de berörda departementen – och det är nästan allihop. För oss riksdagsledamöter kan det vara svårt att få någon riktigt bra överblick över vad som händer inom EU på olika håll och kanter, i dess institutioner och kommittéer osv. För oss kan en sådan här omfattande skrivelse därför tjäna närmast som en uppslagsbok. Hur står det till med svenska språkets ställning i EU, med animaliefrågor inom jordbruket, med fjärde rond-programmet inom forskningen, med miljökonsekvensbeskrivningar, med handelsförbindelser med USA och Kanada, med brottsförebyggande arbete, med asylfrågor och mycket annat?

Fru talman! Det är inte att vänta sig att Sverige skulle ha kunnat uträtta underverk under det allra första året – för övrigt uträttar man mycket sällan underverk. Ändå har vi lyckats få upp sysselsättningsfrågorna högt upp och tydligt på dagordningen och att baxa den svåra utbildningsfrågan i rätt riktning.

Samhörigheten tror jag växer fram när människor möts i konkret arbete. Den kan inte åstadkommas genom en regeringsskrivelse. EU erbjuder ett sådant tillfälle till samarbete. Som nation och som människor tror jag att vi har en bit kvar innan vi börjar säga ”vi EU-medlemmar”, ”vi i EU” osv. Det är kanske inte i sammanträdesrummen man bygger samhörigheten mellan människor och folk. Det är inte runt bordet i rådssammanträdesrummen, eller ens i Europaparlamentet. Det viktiga är att det finns andra typer av samarbete också. EU erbjuder som sagt en del tillfällen till samarbete då människor kan mötas.

Förra veckan träffade jag i Gnesta en busslast människor ifrån EU:s alla hörn. De kom ifrån Finland, Grekland, Irland, Portugal m.fl. länder. Deras gemensamma engagemang var konsten att underlätta för handikappade. Inom EU finns ett program som heter Helios. Det är inriktat just på de handikappades situation. Alla gästerna var engagerade i detta program, och de var nu här för att studera det exotiska Sverige. Deras gemensamma budskap till mig var att de var förvånade över hur mycket de hade tillsammans, och hur berikande det var att komma samman ifrån olika länder i olika hörn av världen och belysa problem och byta erfarenheter och kunskaper. Så tror jag att långsiktigt verkande samhörighet uppstår – man möts omkring gemensamma problem. Det finns goda lösningar på olika håll. Vi kan inte alltid bara ha storsvenska lösningar på allting.

Fru talman! Mats Hellström står sist på talarlistan i detta ärende i dag. Det är en placering som han säkert inte är särskilt van vid. Men jag vet att den är självvald. Jag har ibland funderat över hur Mats Hellströms hjärna är beskaffad. Jag har sällan träffat någon så receptiv människa. Dessutom måste han ha osedvanligt god ordning på filhanteringen. När som helst kan han förklara de krångligaste detaljer i något av inre marknadens direktiv. Utan synbarliga svårigheter kan han sedan kasta sig över till att recitera dikter på tyska.

Jag känner ett stort behov av att säga ett varmt tack till Mats Hellström och önska honom all välgång som Sveriges ambassadör i Bonn. Sverige får med Mats Hellström en både kunnig och spirituell företrädare i EU:s mäktigaste medlemsland. Lycka till!

Anf. 43 MATS HELLSTRÖM (s)

Fru talman! Jag tackar så mycket för de vänliga orden. Jag är inte säker på att jag kan leva upp till spiritualiteten.

Vi har utvärderat det första året i EU i kontakt med våra grannar. Som har framgått av diskussionen har vi förberett oss väl och på bred front backat upp med argument inför ministerråden i huvudstäderna. Vi har tidigt fått genomslag i olika frågor. Man har nämnt miljöpolitiken, vissa sysselsättningsfrågor, öppenheten, handelspolitiken och Baltikums förhandlingar.

Men det finns mycket mer att göra när det gäller uppföljningen med kommissionen. Det handlar om att tidigt fånga upp frågor i expertgrupper och arbetsgrupper. Vi måste lära oss att arbeta i det mångdimensionella organ som EU är. Det gäller ministerråd och huvudstäder, men också kommissionen, vår egen kommissionärs kabinett, Europaparlamentet, våra olika respektive Europapartier, osv.

Om det EU vi gått in i finns det de som säger att Maastrichtfördraget var en slutpunkt. Det gällde egentligen en dagordning från det kalla kriget som förhandlades fram på övertid. Någon har sagt att Maastrichtfördraget var ”*a treaty too far*”. Andra menar tvärtom att man i den politiska samarbetsansatsen i Maastrichtavtalet i högsta grad hade Berlinmurens och järnridåns fall på näthinnan när man förhandlade om det starkare samarbetet.

Jag tror att det är en öppen fråga om Europa kommer att återfalla i trång nationalism och egoism och vara snålt mot medresenärerna. Blockeringarna i samband med ”galna ko-sjukan” har fört fram sådana farhågor på nytt.

Själv tror jag emellertid att dynamiken i växelspelet mellan utvidgning och fördjupning, som hittills har varit en viktig del av EU:s inre liv, kan komma att göra gemenskapen i 2000-talets Europa än mer vital. Vi kan eventuellt om ett antal år komma att få se en koppling mellan den ekonomiska och monetära unionens genomförande och Östeuropas integration som kan komma att leda till starkare samarbetsmönster.

Det är också viktigt att förankringen av Europasamarbetet sker praktiskt och pragmatiskt. När nya institutioner skapas i framtiden bör också de nya medlemsländerna vara delaktiga. Stockholm är en av världens mest avancerade informationsteknikstäder. Det vore naturligt att det växande IT-samarbetet i EU fick en plats här.

Fru talman! En kollega från Stockholmsbänken, moderaten Filip Fridolfsson, blev känd genom att här i kammaren växelvis sjunga svanesång och hålla nya jungfrutal. Efter mer än 27 år i riksdagen är detta för mig en verklig svanesång. Med någon oro gick jag nyligen igenom mitt handelspolitiska jungfrutal från 1969. Det handlade bl.a. om industriländernas tullpolitiska maktmedel mot u-länderna, avskräckande importkvoter, behovet av handelspolitiska preferenser och stimulanser till marknadsföring. På längre sikt skulle våra handelspolitiska uppostringar betyda mer för u-länderna än de penninggåvor vi gav, vare sig de utgjorde 1, 2 eller 3 % av bruttonationalprodukten.

Särskilt främmande synes inte denna hållning på 1990-talet. Glädjande nog har emellertid handelsförhandlingar och ekonomisk utveckling både löst och i vissa avseenden sprungit ifrån en del av de krav som då ansågs välmotiverade.

Fru talman! Alf Henriksson hade nästan alltid rätt, men inte när han skrev följande vers:

Prot. 1995/96:108

~~Feljämbant~~

växelargument.

Prot. 1995/96:108
10 juni

*Fel! Okänt
växelargument.*

Vi kan tvivla på riksdagens existens
ty vem lever i dess protokoll.
Men Robinson Crusoes verklighet känns
på kabellängders håll.

Efter 27 år i riksdagen och 10 år i regeringsarbete vågar jag påstå
att min dominerande känsla är en mycket stark respekt för riksdagen
och dess ledamöter, alltifrån den första kammarens autodidakter till
dagens ungdomar. Det är egentligen en fantastisk bredd i den kunskap
som under åren har samlats i detta hus från olika delar av det svenska
samhället och det svenska landskapet.

Låt mig också avslutningsvis säga att i regeringsarbetet är känslan
för riksdagen avgörande viktig. Det har praktiskt präglat det mesta av
det regeringsarbete som jag har deltagit i. De politiker som inte förstår
riksdagen brukar inte bli särskilt långlivade eller framgångsrika.

Fru talman! Riksdagen är också nu på 1990-talet demokratins livs-
nerv och fokus.

Anf. 44 GÖRAN LENNMARKER (m)

Fru talman! Jag hade inte tänkt att anmäla mig till den här debatten.
Det heter visst att man slänger i jästen efter degen, när man kommer i
fel ordning. Jag trodde inte att det skulle bli en så utförlig debatt kring
dessa frågor, eftersom vi tidigare har diskuterat EU och framtiden. Jag
vill erinra om att riksdagen har gjort ett mycket utförligt ställningsta-
gande om hur vi från riksdagens sida vill se att EU utvecklas i framtiden.
Jag skulle misstänka att den svenska riksdagen är ett av de parla-
ment som har intagit den mest tydliga positionen i dessa frågor.

Denna berättelse handlar om det gångna året. Jag skall inte recen-
sera den. Det har vi gjort i betänkandet, och vi har varit eniga i allt
väsentligt. Det finns bara en sak jag vill notera med stor tillfredsstäl-
lelse, nämligen det faktum att de baltiska länderna fick Europaavtal.
Det är ett av de centrala resultaten av specifikt det svenska medlem-
skapet. Vi har arbetet för det så länge, och som medlemmar kunde vi se
till att detta viktiga steg i de baltiska ländernas integration togs redan
inom ett halvår efter svenskt medlemskap. Det är en viktig fråga som
kanske inte observeras men som jag tror att vi har all anledning att
känna oss mycket belåtna över.

Jag vill också göra några randanmärkningar beträffande det som
kommit fram under debatten om riksdagens insyn. Riksdagen har i
väsentliga delar fått en större insyn till följd av EU-medlemskapet än
vad den hade tidigare. Det gäller speciellt i två fall. Det ena har berörts
litet grand tidigare av Viola Furubjelke.

I EU-nämnden sitter vi ledamöter och går igenom mängder av de-
taljfrågor som riksdagen tidigare sällan sysslade med. De låg i Sverige
på myndighets- och verksnivå. Vi skall komma ihåg att inte heller i
Sverige bestämmer riksdagen allting. Riksdagen stiftar ramlagar som
gör att mängder av frågor beslutas av ämbetsverk och myndigheter
inom ramen för dessa lagar. Inom EU finns det en tendens att dessa
frågor hamnar på riksdagsledamöternas bord. Vi skall ta ställning till
allehanda gränsvärden av det mest specifika slag som många av oss

kanske inte alltid känner att vi har den exakta detaljkunskapen om. Likväl har dessa frågor kommit upp på vårt bord och satts under riksdagsledamöternas ögon på ett sätt som inte skedde förr.

Det andra är just det som Viola Furubjelke tidigare poängterade. Vi är nu på väg mot en viss konstitutionell förskjutning i Sverige, där utrikespolitiken inte längre enbart är regeringens prerogativ, eller Konungens, som det hette en gång i tiden, utan i stor utsträckning riksdagens. Riksdagen får en om inte i formell mening medbeslutande funktion så likväl en funktion med ett betydligt större medinflytande.

Den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken handlar om politiken gentemot hela övriga världen, från Kamtjatka till Eldslandet, brukar jag säga. Här sitter svenska riksdagens företrädare i EU-nämnden och ger synpunkter på detta en gång i månaden. Det är ett ganska betydelsefullt framsteg. Tidigare fick vi ofta läsa om utrikespolitik i riksdagen i form av pressmeddelanden eller i tidningar. Möjligtvis ställde vi frågor i interpellationsdebatter och den typen av debatter. Detta har blivit riksdagens prerogativ. Där har vi en mycket betydelsefull förskjutning i riktning mot ett större inflytande för riksdagen.

Det är också viktigt att notera, att när det gäller den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken råder en mycket stor enighet mellan de sju svenska partierna. När vi en gång i månaden sitter och går igenom ärendena inför de allmänna rådsmötena är det sällan som det är skiljaktheter mellan de svenska partierna, inklusive de partier som kanske ibland utåt försöker få det att framstå som om det vore större skillnader. Östpolitiken, Medelhavspolitiken och synen på konfliktförebyggande åtgärder i Afrika, för att ta tre viktiga ting, har vi i Sverige i allt väsentligt varit ense om.

Därför finns det nästan ingen grund för att försöka blåsa upp det här och säga att vi tappar inflytande. Då ställer man frågan: Hur skulle vi annars ha agerat? Det har ju inte kommit fram några alternativa förslag på hur vi skulle agera – det gäller de allra flesta punkterna – av den anledningen att det råder en stor samstämmighet mellan partierna här i riksdagen men också mellan EU:s medlemsländer om den ibland självklara inriktningen på politiken. Eftersom värderingarna är så gemensamma är de inte kontroversiella.

På en punkt vill jag ändå rikta viss kritik mot regeringen. Det gäller inte så mycket det som står i skrivelsen – det som står där är alldeles korrekt – utan det gäller frågan om arbetslösheten och sysselsättningen. Regeringen talar på den punkten helt riktigt om fem nyckelområden. Bekymret är bara att man gärna skulle se att regeringen fullföljde två av dem i Sverige, i sin svenska, interna politik, dvs. att man sänkte löner och skatter i stället för att höja dem, för att på så vis göra arbetsmarknaden mer flexibel. Detta är emellertid frågor som vi kan diskutera senare, när vi diskuterar svensk inrikespolitik, vilket vi om inte annat får anledning att göra den 12 juli.

Jag vill också kommentera det som har sagts om att vara på majoritets- eller minoritetssidan. Inom EU strävar man ofta efter samförstånd, även i frågor som formellt kan lösas med majoritetsomröstning. Det där är ibland litet frustrerande, eftersom det gör att vi får eviga föredrag-

Prot. 1995/96:108
10 juni

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:108
10 juni

*Fel! Okänt
växelargument.*

ningslistor med frågor som gång efter gång, för femte, sjätte, sjunde eller åttonde gången, kommer tillbaka. Det kan bli riktiga långkörare ibland, men det beror alltså på att man inom EU strävar efter samförstånd, även i frågor där ett majoritetsbeslut vore möjligt. Man vill emellertid ogärna köra över medlemsländer, utan man söker få ett samförstånd där alla kan känna att de är med och att de kan få ut en fördel i processen.

Slutligen – och detta är den egentliga anledningen till att jag begärde ordet – har jag noterat att detta är Mats Hellströms sista debatt i riksdagen. Jag vill från mig personligen och från Moderata samlingspartiet framföra ett tack till Mats Hellström. Han har varit en kunnig och engagerad person i hela den europeiska integrationsprocessen – EFTA, EES och slutligen det svenska medlemskapet i EU. Detta har varit en enormt viktig period i svensk historia, under vilken Mats Hellström har spelat en aktiv och viktig roll. Jag vill framföra ett tack till honom för hans insatser i det avseendet.

Jag vill dessutom notera hans engagemang för frihandeln, ett väldigt viktigt engagemang, som det gäller att värna. Jag hoppas att vi skall kunna fortsätta att värna just detta.

Avslutningsvis vill jag önska honom lycka till i hans fortsatta karriär.

Anf. 45 BENGT HURTIG (v)

Fru talman! Det är möjligt att man kan betrakta det som ett framsteg att vi får diskutera frågor som rör den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken i EU-nämnden. Detta har ju tidigare i viss utsträckning hanterats inom Utrikesnämnden, och de grundläggande riktlinjerna har lagts fast av utrikesutskottet. Men jag menar nog att det är mycket övrigt att önska när det gäller kvaliteten och innehållet i de här diskussionerna. När ordförandeskapet i ministerrådet förbereder de här mötena är både beslutsunderlag och dagordning ofta ganska svajiga. Texterna finns ofta inte översatta, och de kanske inte heller finns tillgängliga för regeringen vid den tidpunkt då EU-nämnden har sammanträde. Här är det alldeles nödvändigt med en uppräckning inom ministerrådet för att den här processen skall bli meningsfull.

Det sades tidigare i debatten att det i riksdagen finns ett brett parlamentariskt stöd för regeringens politik, och det är ju sant. Det är ju skakigare med stödet i den allmänna opinionen. Skulle det ha varit folkomröstning i dag hade Sverige förmodligen hamnat utanför EU.

Man kan ju fundera på vad detta beror på. Jag tror att det till stor del beror på den överbudspolitik och de ohållbara löften som utställdes före medlemskapet. Vi kan dra oss till minnes hur Socialdemokraterna då krävde att Sverige, i likhet med Danmark och Storbritannien, skulle få ett undantag från den ekonomiska och monetära unionen. Sedan övergav man den linjen, och det skulle införas särskilda konvergenskrav om sysselsättningen. Därefter kom ett krav på en sysselsättningsunion, som nu verkar ha fallit undan. Sedan har man pratat om ett kapitel i fördraget, och i slutändan kanske det blir några meningar i fördraget.

Detta upplevs av folk som att de ursprungliga löftena inte har kunnat hållas.

Anf. 46 Statsrådet BJÖRN VON SYDOW (s)

Fru talman! Jag vill först instämma i de varma och uppskattande ord som under debatten har riktats till Mats Hellström. Jag instämmer i dem i alla hänseenden och betraktar bl.a. Mats Hellströms frihandelsengagemang som en självklar utgångspunkt för mig också när det gäller den internationella handelspolitiken.

EU har blivit vardag i Sverige. Det kanske märkligaste är denna sammansmältning av inrikes- och utrikespolitik, som vi är i färd att genomföra. Det ligger mycket i det som har sagts under debatten om att utrikespolitiken, genom att den har blivit inrikespolitik, har öppnats för fler impulser, inte minst från riksdagen.

Jag gläder mig också å regeringens vägnar åt att utrikesutskottets betänkande är utan reservationer. Jag vill inte gå in med kommentarer vad gäller den debatt som har förevarit kring det särskilda yttrandet. På några punkter skriver utskottet några saker som jag dock vill kommentera.

Utskottet menar att det hade varit värdefullt om regeringen mer genomgående i olika avseenden erinrat om övergångsbestämmelsernas innebörd och de förhandlingar som kan äga rum i samband med dessa. Jag vill då nämna att ett översynsarbete om Sveriges hållning har påbörjats i regering och regeringskansli, och regeringen kommer noggrant att föra en dialog med riksdagen – i EU-nämnden, i fackutskotten och slutligen naturligtvis ytterst i kammaren – vad gäller hur den här frågan skall drivas.

Utskottet gör också ett viktigt påpekande. Man erinrar om att det är viktigt att den här skrivelsen, som man tar emot mycket vänligt, inte blir den enda formen för en mer omfattande dialog mellan regering och riksdag, och man pekar på att stora politikområden kan behöva bli föremål för en särskild utvärdering och dialog med riksdagen. Jag delar den uppfattningen. Så har också skett. Det största betänkandet har väl varit det kring regeringskonferensen, men betydelsefulla skrivelser och en omsorgsfull riksdagsbehandling har varit aktuella också i fråga om bl.a. miljöpolitiken och konsumentpolitiken. Jag ser ingen anledning till att ett sådant förfarande inte skulle kunna bli det normala för regeringens kommunikation med riksdagen i EU-frågor.

Likaså har den kortversion av den här skrivelsen som har varit uppe till debatt nämnts. Regeringen avser att gå vidare och försöka komma längre vad gäller det behov av dialog som finns när det gäller att öka allmänhetens kunskaper om alla EU-medlemskapets aspekter. Vi kommer att utveckla och ta hänsyn till de erfarenheter vi har gjort den här gången.

Så vill jag ta upp ytterligare några punkter som har att göra med själva medlemskapets effekter, som ju ändå har diskuterats en del i debatten i dag. På några områden skulle vi från vår sida kunna göra mer, såvitt jag kan förstå. Mats Hellström har varit inne på detta när det gäller förverkligandet av den inre marknaden. Jag kommer att ta hans

Prot. 1995/96:108
10 juni

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:108
10 juni

*Fel! Okänt
växelargument.*

ord till mig, nämligen att det är viktigt att vi från svensk sida på ett konsekvent, systematiskt och skickligt sätt bearbetar kommissionen för att man till ministerrådet skall ta fram beslut – ibland kan ju besluten fattas av kommissionen själv – för genomförande av den inre marknaden och det som man kan säga ändå är kärnan i den första pelaren.

Jag kommer så fort jag har kunnat sätta mig in i dessa komplexa frågor att försöka ta upp just den aktivitet som Mats Hellström förespråkar, nämligen en systematisk, helt öppen och naturligtvis legitim påverkan på kommissionen att i samspel med de växlande ordförandeskapen aktivera de frågor som vi från våra utgångspunkter tycker är viktiga, frågor som naturligtvis även här i grunden är frihandelsorienterade.

Låt mig slutligen på några punkter ta upp vad medlemskapet kan ha inneburit under 1995 och ett stycke in på 1996. Matpriserna har faktiskt sjunkit en del, sannolikt sammanhängande med medlemskapet. Det kan t.ex. göras gällande för kött, där vi har ett prisfall. Att prisfallet inte har blivit större beror antagligen på den bristande konkurrensen inom livsmedelssektorn och även på tveksamhet från många av våra svenska konsumenter att pröva andra länders matvaror. Den bristande konkurrensen går att åtgärda bl.a. genom arbete inom den inre marknadens system.

Finns det någonting att säga om de ekonomiska fördelarna av medlemskapet? Jag tror att man ändå kan peka på att den långa räntan i dag ligger nästan 3 % lägre än när Sverige blev medlem i unionen. Inflationen i Sverige har ju kommit ned på ett sätt som gör att ekonomerna menar att Sveriges ekonomi nu har gått över från att vara inflatorisk till att bli av låginflationstyp.

Det finns också när det gäller investeringarna i Sverige intressanta siffror och tendenser, som åtminstone till tiden sammanfaller med medlemskapet. Man kan t.ex. notera att företag från Förenta staterna och Norge har varit särskilt aktiva med investeringar i Sverige under 1995. Man kan notera ett starkt växande intresse från tyska företag att flytta produktion från Tyskland till Sverige.

Man kan göra gällande att ökningen i investeringarna, som tog fart först mot slutet av 1994, pekar på att det fanns ett uppdämt behov som inte realiserades förrän osäkerheten kring Sveriges relationer med EU hade minskat. Det finns också tecken på att antalet långsiktiga nyetableringar och expansiva investeringar som genomfördes under 1995 kan ha en sådan bakgrund.

Jag vill avrunda med att säga att låga räntor och låg inflation har betydelse för människors ekonomi men naturligtvis är något ganska abstrakt. Man får också erkänna att orsakssammanhangen inte är enkla och entydiga. Kanske är det som ter sig som ett resultat av EU sådant som har att göra med den internationella säkerheten i Europa men också hanteringen av frågan om den engelska kotsjukan.

Det kan vara nog så besvärligt när det för ett av EU:s folk och medlemsländer kan tyckas som om det är EU som har åstadkommit den i Storbritannien förekommande ”galna ko-sjukan”, som om EU skulle

vara en skuldbelastad aktör när det gäller vad som har hänt inom Storbritannien.

Låt oss tänka att den här sjukdomen hade uppkommit i Storbritannien och att vi inte hade haft de konfliktlösningsmekanismer som EU ändå företräder! Är det någon som tror att Europa hade kommit lättare ut ur konflikten mellan olika stater i en både medicinskt så komplex och emotionellt så invecklad och besvärande fråga som den här? Är det någon som tror att EU:s metoder och institutioner har missgynnat försöken från Europas stater och folk att komma ut ur det besvär som har drabbat ett av ländernas territorier? Jag ställer frågan och hoppas att vi utan förutfattade föreställningar kan inse att det i dagens läge bl.a. är EU-kommissionen som bereder vägen för Europas folk att komma ifrån en konflikt som är nog så komplicerad medicinskt men som också har kommit att få nationalistiska och protektionistiska inslag – någonting som inte pekar framåt.

Anf. 47 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik

Herr talman! Jag är glad att ministern, som jag uppfattade det, poängterade vikten av frihandel i förhållande till våra östgrannar. Det vore bra om vi från svenskt håll kraftfullt markerade att det inte bara är fråga om att de skall bli medlemmar, om de så vill, utan också att vi skall skapa förutsättningar för dem att få en bra handel med oss, så att deras ekonomi och deras möjligheter att handla faktiskt stärks.

Jag är litet förvånad över det här med matpriserna. Är det inte i huvudsak den sänkta momsens som har gjort att maten har blivit något billigare?

Vad gäller kopplingen till "galna ko-sjukan" och den problembild som målades upp: Kommer ministern att kämpa för att vi får en ordentlig märkning av mat, så att vi i framtiden vet vilket land som är ursprungslandet? Det är viktigt för människor att veta under vilka förutsättningar den mat man äter har producerats. EU har haft en regel som Sverige än så länge har ett undantag för, nämligen om kadavermjöl i foder. Såvitt jag vet har vi fortfarande kvar undantaget, men jag skulle gärna vilja veta hur länge undantaget från regeln om import av foder med kadavermjöl i kommer att gälla. Många forskare som har yttrat sig om "galna ko-sjukan" anser att kadaverfodret är orsaken till detta.

Det vore med tanke på att detta var ganska dåligt redovisat i skrivelsen intressant att få höra vad som i framtiden händer med undantagsreglerna. De flesta av dem gäller bara i fyra år. De är viktiga bl.a. ur djurhälsosynpunkt i detta sammanhang.

Anf. 48 Statsrådet BJÖRN VON SYDOW (s)

Herr talman! De prissänkningar som jag pekade på är sådana som inträffade antingen före medlemskapet eller i samband med medlemskapet, innan momssänkningen trädde i kraft. Det kan i övrigt diskuteras vad som är genuint fallande priser på grund av marknadsregler och vad som beror på momsens. Jag har den uppfattningen att medlemskapet utövar ett visst tryck nedåt på livsmedelspriserna.

Prot. 1995/96:108
10 juni

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:108
10 juni

*Fel! Okänt
växelargument.*

Frihandelsinriktningen arbetar vi verkligen med. Den frågan har nämnts tidigare i debatten, och den är verkligen viktig. Tror Marianne Samuelsson att de tre baltiska staterna skulle ha en lättare situation utan ett frihandelsavtal med EU eller utan att t.ex. Sverige inne i EU arbetade för att genomföra det punkt för punkt på det industriella området och för att vidga det till att gälla livsmedelspolitiken?

Anf. 49 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik

Herr talman! När det gäller de baltiska staterna var det frihandelsavtal som Sverige tidigare hade med de baltiska staterna bättre, eftersom det byggde på en större fri handel än vad de baltiska staterna nu har med Sverige. Sverige får på flera områden acceptera att inte ha egna frihandelsavtal med länder som vi tidigare har haft sådana med. Numera träffas sådana avtal med den europeiska unionen, eftersom det är den gemensamma politiken som gäller.

I vissa fall skulle säkerligen många länder som handlar med Sverige ha haft en bättre handelsrelation med oss, om Sverige kunde upprätta egna handelsavtal.

En annan sak som statsrådet berörde tidigare var de ekonomiska fördelarna av låginflationsekonomin. Denna kan visserligen sägas vara bra för hushållen, bl.a. att få ned räntan, vilket är nödvändigt, men ministern berörde inte en annan stor fråga för många människor, nämligen den höga arbetslösheten, som i viss mån har ett samband med att man pressar ned inflationen. Hur skall ministern lyckas med att halvera arbetslösheten och samtidigt hålla inflationen nere?

Anf. 50 Statsrådet BJÖRN VON SYDOW (s)

Herr talman! Om vi tänker oss att Sverige är inne i Europeiska unionen, och där förmår att verka successivt i riktning mot frihandel till fördel för de stater som vi har frihandelsavtal med, innebär ju det att de får tillträde inte bara till Sveriges marknad, som omfattar knappt 9 miljoner invånare, utan till alla EU:s nationella marknader och till en befolkning som är långt över 300 miljoner. Visst finns det vissa skillnader mellan de två frihandelsavtalen, men om vi har framgångar med vår politik betyder det nog oändligt mycket mer för möjligheterna till ekonomisk växt i Estland, Lettland och Litauen.

Sysselsättningsfrågan är satt på dagordningen av många aktörer, inklusive kommissionen med president Santer i spetsen. Alla förstår att Europa befinner sig i en strukturell kris. Det är med mer samverkan som det går att lösa den, inte genom att öppna eller utan att låtsas om det släppa upp inflationen. Varken Förenta staterna eller den japanska kretsen arbetar längre med höginflationsekonomiska lösningar.

Anf. 51 BENGT HURTIG (v) replik

Herr talman! Jag reagerade litet grand när det pratades om EU:s positiva funktion när det gäller ”galna ko-sjukan”. Det är ju EU som har tillåtit att man använder kadavermjölet, som förmodligen har bidragit till att den här sjukdomen har spritts. Det verkar som om vi som har

haft förbud för kadavermjölet hittills har klarat oss. Jag tror ju inte att detta är den sista katastrofen på det här området.

Den ymniga användningen av antibiotika i foder, illegal användning av hormoner och genteknik kan faktiskt leda till liknande situationer i framtiden. Det är ju de stora ekonomiska intressena som har genomslag i unionen. De som försöker att vara varsamma med miljön har svårare att få gehör. Är det någonting som unionssamarbetet skall användas till är det just att stärka skyddet för miljö, hälsa och säkerhet. Maten är ju i första hand en hälsofråga och inte en jordbruksfråga.

Björn von Sydow försökte också lyfta fram något positivt när det gäller den ekonomiska utvecklingen. Häromdagen skrev Aftonbladet om EMU-projektet att det tvingar fram snabba och drastiska sociala nedskärningar som leder till växande arbetslöshet, marginalisering av stora befolkningsgrupper och hårdnande sociala konflikter. EMU kan innebära ett hot mot demokratin. Marknaden och bankteknokratin tar makten från politiken.

Har Aftonbladet fel?

Anf. 52 Statsrådet BJÖRN VON SYDOW (s)

Herr talman! Mitt inlägg när det gällde ”galna ko-sjukan” syftade till att belysa vad som skulle ha hänt i Europa om allt annat hade varit lika – till följd av nationella regler i ett land hade det uppkommit en typ av sjukdom – och hur de andra länderna svarar på det. Hur skall konfliktlösningen se ut när det handlar om stora ekonomiska värden, som Bengt Hurtig antyder? Min fråga var: Är det någon som tror att Europa hade kommit ur denna konflikt lättare om vi inte hade haft EU, om vi inte hade haft det som kanske är det mest genuina i EU, nämligen vetenskapliga kommittéer och kommissionen som arbetar utan nationella bindningar i den här typen av ärenden?

Mitt exempel syftade till att belysa just hur olika länder har olika regler – även vi har ju våra regler och höga mål för standard och god miljö – och hur man i dessa viktiga frågor skall förhindra att detta leder till upptrappningar, handelspolitiska konflikter och skarpa nationalistiska tonlägen. Det kan vi ju se i medierna och populärpressen i en del länder. Mitt inlägg syftade till att belysa detta.

Anf. 53 BENGT HURTIG (v) replik

Herr talman! Man kan ju spekulera i vad som hade hänt om EU inte hade funnits. Det hade kanske funnits någon annan organisation som hade förbjudit kadavermjölet i tid. Det finns en rad alternativa tänkbara lösningar på vad som kunde ha varit. Det kunde ha funnits en annan organisation som jobbat på ett annat sätt.

Jag konstaterar att handelsministern föredrog att inte kommentera det som stod i Aftonbladet.

Anf. 54 Statsrådet BJÖRN VON SYDOW (s)

Herr talman! Jag avhåller mig från att dra i gång en EMU-debatt vid denna tidpunkt i kammarens överläggningar.

Prot. 1995/96:108

10 juni

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:108
10 juni

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 55 HELENA NILSSON (c)

Herr talman! Under 1995 hade vi många debatter i kammaren om EU och Sveriges roll i EU. Jag hade förmånen att få debattera för Centerpartiets räkning. Flera gånger var det Mats Hellström som företrodde regeringen.

Jag kritiserade regeringen skarpt vid ett par tillfällen för att den inte hade ambitioner på miljöområdet. Jag noterar med tacksamhet att när vi behandlade regeringens skrivelse inför IGC hade regeringen tagit flera steg framåt på miljöområdet. Det visar en lyhördhet från regeringens sida. Jag tar tillfället i akt att poängtera det nu eftersom Mats Hellström i dag debatterar för sista gången i riksdagen.

Jag vill passa på att tacka Mats Hellström för att han som minister har varit lyhörd för vad riksdagsledamöter och oppositionspartier har framfört i debatten i riksdagen. Han har därmed också kunnat förändra sin egen uppfattning. Jag hoppas att Mats Hellströms efterträdare visar samma lyhördhet. Med detta vill jag önska Mats Hellström lycka till i hans nya uppdrag som ambassadör i Bonn.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 11 juni.)

*Verksamheten inom
OSSE under 1995*

12 § Verksamheten inom OSSE under 1995

Föredrogs

Utrikesutskottets betänkande 1995/96:UU26

Verksamheten inom OSSE under 1995 (skr. 1995/96:164)

Anf. 56 KARIN WEGESTÅL (s)

Herr talman! Som ledamot av riksdagens delegation i den parlamentariska församlingen av OSSE har jag med stort intresse tagit del av regeringens skrivelse om verksamheten inom OSSE under 1995 och utrikesutskottets betänkande med anledning av denna.

Regeringens skrivelse ger en utmärkt bild av OSSE från starten i mitten av 1970-talet och fram till i dag. Organisationen har hela tiden varit mycket viktig för Sverige som alltid har haft ett stort engagemang i säkerhetspolitiska frågor. Under de första 20 åren gick organisationen under beteckningen ESK och blev då mest känd för CFE-avtalet. Det avtalet fastställde maximinivåer för viss krigsmateriel och regler för etappvis förstöring av denna materiel ned till överenskomna nivåer. Det undertecknades av NATO och den dåvarande Warszawapakten 1990 och trädde i kraft 1992.

CFE-avtalet har stor betydelse för säkerheten i Europa. Avtalets nedrustningsfas var i huvudsak avslutad i november 1995.

Under 1990-talet har OSSE omvandlats både till form och innehåll. Organisationen omfattar nu 55 medlemsstater. OSSE kännetecknas av ett brett säkerhetsbegrepp som omfattar såväl social som ekonomisk utveckling, mänskliga rättigheter och demokratifrågor, militära förhållanden, förtroendeskapande åtgärder och nedrustning. Åtskilliga av de

ickemilitära hot som uppstått efter det kalla krigets slut har sociala och ekonomiska orsaker. Social oro förstärker etniska och regionala motsättningar.

OSSE har en viktig roll som regional säkerhetsorganisation och har härigenom en nyckelroll i uppföljningen av fredsöverenskommelsen i Daytonavtalet om Bosnien-Hercegovina.

OSSE gör också sedan 1992 viktiga konfliktförebyggande fältinsatser på ort och ställe för att förhindra att meningsmotsättningar skall utvecklas till öppna konflikter.

Sedan 1992 har OSSE en kommissarie för frågor som rör nationella minoriteter som också är mycket viktig.

Regeringsskrivelsen avslutas med att regeringen vill fästa riksdagens uppmärksamhet på tre områden inför OSSE:s toppmöte i Lissabon i december, därför att de har uppenbar säkerhetspolitisk betydelse för Sverige.

1. Hur utvecklas OSSE:s operativa roll? Hur lyckas OSSE i Bosnien-Hercegovina, hur efterlevs överenskommelsen och vad händer när IFOR:s tid går ut vid årsskiftet? Hur värderas OSSE:s roll i Tjetjenien, och hur kommer planerna på en fredsbevarande insats i Nagorno-Karabach att utfalla?

2. Vart leder diskussionerna om en säkerhetsmodell för det tjugoförsta århundradet? Regeringen anser att denna fråga hänger samman med flertalet central- och östeuropeiska staters strävan att bli medlemmar i NATO, med NATO-ländernas överväganden om utvidgning av alliansen och med Rysslands farhågor för och motstånd mot en sådan utvidgning. Regeringen anser att ett viktigt inslag i säkerhetsmodellen blir att bygga förtroende, inte minst för att överbrygga den förtroendeklyfta som nu uppstått mellan NATO och Ryssland. Viktigt är också att den fortsatta diskussionen blir balanserad och konstruktiv.

3. Hur kommer CFE-avtalets genomförande att hanteras efter uppföljningskonferensen i maj i år, om toppmötet beslutar om en ny omgång förhandlingar om rustningskontroll? Hur kommer utvecklingen av dessa förhandlingar att påverka annan europeisk rustningskontroll inom OSSE:s ram?

Herr talman! Regeringens skrivelse ger en utmärkt bild av OSSE:s organisation och funktion. Den är ett bra underlag för den som vill sätta sig in i det viktiga arbete som görs för att skapa säkerhet i Europa. Att regeringen uppmärksammat riksdagen på viktiga aktuella säkerhetsfrågor ser jag som en uppmaning till en mer aktiv säkerhetspolitisk debatt, öppen för fler än bara dem som är experter på området, både i och utanför riksdagen.

Det finns t.ex. en stor klyfta mellan å ena sidan massmediernas och kända debattörers åsikt om NATO-utvidgning och svenskt NATO-medlemskap och å andra sidan svenska folkets åsikt.

Den stora säkerhetspolitiska utmaningen just nu är att inte missa den chans som Europa genom blockpolitikens sammanbrott har fått att skapa en hållbar fredlig utveckling i gemenskap och med ömsesidigt förtroende som grund.

Prot. 1995/96:108
10 juni

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:108
10 juni

*Fel! Okänt
växelargument.*

Med detta vill jag yrka bifall till hemställen i utrikesutskottets betänkande.

Anf. 57 HELENA NILSSON (c)

Herr talman! I Dagens Nyheter i dag finns en artikel som belyser OSSE:s konkreta, vardagliga arbete. Det är ett reportage om Grosnyj i Tjetjenien, där OSSE har en representation sedan våren 1995. Artikeln visar OSSE:s unika möjlighet att gå in i länders inre angelägenheter. Omvärlden betraktade ju länge konflikten i Tjetjenien som en inre angelägenhet för Ryssland.

Representationen kom till som en påtryckning på Ryssland för att få ett handelsavtal med EU. Representationen har, som ni kan läsa i artikeln, få anställda. Det är också kännetecknande för OSSE att uträtta viktigt konfliktlösande arbete med liten administration. Representationen i Tjetjenien har också lyckats få till stånd ett sammanträffande mellan Rysslands president och den tjetjenske ledaren, vilket ledde till ett eld-upphör-avtal i slutet av maj.

OSSE verkar på samma sätt på många andra platser och uträttar ofta i det tysta stordåd när det gäller konflikthantering och konfliktlösning i sitt arbete för fred och säkerhet i Europa.

OSSE står mitt uppe i sin kanske största kraftansträngning hittills, nämligen att uppfylla det som skrevs in i Daytonavtalet. OSSE skall ha ansvaret för de fria val som senast i september skall anordnas i Bosnien-Hercegovina.

Som det står i regeringens skrivelse, hade OSSE:s parlamentariska församling sitt årliga möte 1995 i Kanada. Det finns anledning att berätta om två viktiga frågor som avhandlades där.

Utanför dagordningen tog inte minst de nordiska länderna, däribland Sverige, upp frågan om att OSSE skulle fördöma de kärnvapenprov som Frankrike då stod i begrepp att sätta i gång. Alla närvarande länder utom Frankrike och Schweiz slöt upp bakom denna resolution.

Mötet ägde rum i början av juli, och när vi parlamentariker kom tillbaka var debatten i gång även här hemma. Vi fick många frågor om vad vi som riksdagsledamöter gjorde för att förhindra kärnvapenproven och bilda opinion mot dem. Det var endast Studio Ett och Expressen som rapporterade från OSSE:s parlamentariska församling. För övriga var det viktigare att skriva om bojkotter av varor. Ibland kan det kännas hopplöst att inte få någon förståelse för hur vi parlamentariker samarbetar internationellt i viktiga internationella frågor.

Den andra frågan som upptog mycket av diskussionen i Kanada var situationen för mänskliga rättigheter i Turkiet. OSSE:s parlamentariska församling har ägnat mycket tid åt detta. Inte minst har Kristina Svensson från Sveriges riksdag, som just nu är tjänstledig, varit mycket aktiv i denna fråga. Fortfarande sitter parlamentariker i fängelse för att de uttryckt sin politiska uppfattning i tal och skrift, och det känns viktigt att vi parlamentariker i OSSE fortsätter att uppmärksamma situationen för våra parlamentariska systrar och bröder.

Den här frågan, tillika med många andra frågor, kommer att beröras på den parlamentariska församling som kommer att äga rum i denna kammare den 5–9 juli i år.

Under 1995 har ledamöter i Sveriges riksdag kunnat resa ut och delta som valobservatörer i en rad medlemsländer inom OSSE, inte minst i det ryska parlamentsvalet i december. Dessa valobservatörsresor anordnas dels av OSSE:s parlamentariska församling, dels av OSSE:s kontor för demokratiska institutioner och mänskliga rättigheter.

Utskottet skriver i sitt yttrande att OSSE:s komparativa fördelar ytterligare bör utvecklas och dess användbarhet stärkas. Den roll som OSSE kan spela som forum för den europeiska säkerhetsdialogen kommer att bestå, vilket är oerhört viktigt.

Med detta vill jag yrka bifall till hemställan i utrikesutskottets betänkande 26.

Anf. 58 MARIANNE SAMUELSSON (mp)

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till hemställan i utskottets betänkande. Det är inte varje gång jag står i talarstolen som jag kan yrka bifall till hemställan i ett utskottsbetänkande utan att ha reservationer eller särskilda yttranden. Men i den här frågan är vi helt överens – OSSE:s verksamhet är mycket viktig och bör lyftas fram ännu mer.

Vi i Miljöpartiet har länge hävdats att man skall bredda säkerhetsarbetet. OSSE:s verksamhet har länge kännetecknats just av att man har ett brett säkerhetsbegrepp. Det omspannar social och ekonomisk utveckling, mänskliga rättigheter och militära förhållanden, förtroendeskapande åtgärder och nedrustning, konfliktförebyggande ansträngningar och krishantering, vapenhandel, kärnsäkerhet, minoritetsfrågor, demokratiska institutioner, ekonomiskt samarbete, miljövard och kultur. Att söka förebygga och lösa konflikter är OSSE:s huvuduppgift.

Jag tycker att det är mycket glädjande att OSSE:s parlamentariska församling skall ha möte här i Stockholm, i Sveriges riksdag. Just det mötet kanske kan lyfta fram OSSE:s verksamhet. Det behövs verkligen, tycker jag. Den här verksamheten behöver vi värna om. Vi behöver kämpa för den så att det syns och hörs att vi är aktiva i de här frågorna, på det här området.

Det vore mycket glädjande om det funnes en politisk enighet om vikten av just förebyggande verksamhet på områden som säkerhetspolitik, fred och nedrustning, mänskliga rättigheter, demokrati och miljö. Det är viktigt i kampen för en värld som ser annorlunda ut än vad den gör i dag, en värld där fred och rättvisa råder. Det är också viktigt att ha en bra samarbetsmodell där alla Europas länder har möjligheter att vara med på lika villkor och arbeta för just de här övergripande frågorna. Det är ett arbete som så väl behövs inom Europa.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 11 juni.)

Prot. 1995/96:108
10 juni

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:108
10 juni

*Aktiv förvaltning av
statens företagsägande*

13 § Aktiv förvaltning av statens företagsägande

Föredrogs

Näringsutskottets betänkande 1995/96:NU26

Aktiv förvaltning av statens företagsägande (prop. 1994/95:100 delvis och prop. 1995/96:141)

Anf. 59 KARIN FALKMER (m)

Herr talman! I det betänkande vi nu diskuterar, näringsutskottets betänkande om aktiv förvaltning av statens företagsägande, ger socialdemokraterna helt oförblommerat uttryck för den negativa syn som detta parti har på företeelsen privat näringsliv.

Man säger att bibehållandet av statliga företag har ”en funktion att fylla som en motvikt till det privata näringslivet”. Den socialistiska majoriteten vill ha en motvikt till det privata näringslivet!

Kan det sägas tydligare? Socialdemokraterna ser det privata näringslivet som ett problem som staten måste balansera. Klarare kan väl knappast detta partis negativa inställning till det privata näringslivet uttryckas i ett betänkande. Tydligare kan väl inte den attityd som utgör själva grunden till den företagarfientliga politik som regeringen bedrivit sedan maktövertagandet avslöjas än i den formulering vi finner på s. 21 i näringsutskottets betänkande nr 26. Här står i klartext uttryckt ambitionen att man vill försäkra sig om statlig motvikt till det privata näringslivet. För regeringspartiet är ett starkt svenskt näringsliv uppenbarligen ett bekymmer.

Samtidigt som vi i dag den 10 juni 1996 kan konstatera detta, lägger Moderata samlingspartiet fram en motion med ett batteri förslag för att stärka företagsamheten och minska arbetslösheten i vårt land. Vi föreslår konkreta åtgärder, alla syftande till att stärka det svenska näringslivet för att fler riktiga arbeten skall komma till stånd. När regeringen visade sin oförmåga och trots all vacker retorik inte måktade lägga fram en aviserad proposition om sysselsättning, tog vi moderater initiativet och agerade så att den viktiga frågan om åtgärder mot arbetslösheten inte skjuts upp till hösten. Det räcker inte att som regeringen – här hemma och på europeisk nivå – *prata* om sysselsättning. Skall arbetslösheten minska måste man göra något för att ta bort alla de hinder som i dag finns för tillkomsten av nya jobb.

Medvetenheten om att den offentliga sektorn inte kan skapa de jobb som krävs är stor. Det är endast i ett starkt privat näringsliv som tillväxtförutsättningar och möjligheter för nya arbeten finns. Med socialdemokraternas negativa inställning till det privata näringslivet och i synnerhet med den misstänksamhet man visat småföretagare och entreprenörer som självständigt driver företag, har ett destruktivt skattesystem och regelverk vuxit fram vars yttersta konsekvens är stigande arbetslöshet.

Det moderata programmet för arbete har gjorts med en djup insikt om att Sverige behöver fler människor som förverkligar sina idéer och fler individer som startar och driver företag och anställer medarbetare, och att grunden för vårt välstånd är ett starkt privat näringsliv.

Samtidigt som socialdemokraterna i Sverige slår vakt om statligt ägande har det sedan början av 80-talet gått en privatiseringsvåg genom världen. Viljan att genomföra privatiseringar har funnits oberoende av politisk färg på regeringarna i respektive länder.

Det finns många skäl till denna privatiseringsvilja.

Privatisering ger starka och konkurrenskraftiga företag som lever på marknaden, inte politikens, villkor. Det ger ett tillskott till statskassan som annars måste täckas via budgetnedskärningar eller skattehöjningar.

En rätt utförd privatisering medför även att ägandet sprids till fler människor. Det stärker också riskkapitalmarknadens möjligheter att förse företagen med nytt kapital.

Det finns inga hållbara skäl för att staten skall äga företag som bedriver verksamhet i konkurrens. Statligt ägande kan aldrig fullt ut förenas med en sund och rättvis konkurrens, även om riktlinjerna för ägandet är att företagen skall drivas under strikt kommersiella principer. Konkurrensförutsättningarna för ett statligt företag som har sitt kapital garanterat kan inte jämföras med dem för ett privat företag som måste ordna sin finansiering via kapitalmarknaden.

Staten bör inte genom ägande försöka styra utvecklingen i enskilda företag eller branscher. Om staten både bestämmer reglerna på marknaden och själv i egenskap av ägare uppträder som en aktör på samma marknad, uppstår en uppenbar risk för osund konkurrens.

Statens främsta uppgift inom näringspolitiken är att ange ramar och regelverk för företagets verksamhet och att bidra till att skapa gynnsamma förutsättningar för långsiktig tillväxt, fler arbetstillfällen och fler företag.

Den borgerliga regeringen påbörjade ett omfattande privatiseringsprogram. 1991 bemyndigade riksdagen regeringen att sälja 35 statliga företag. Under mandatperioden 1991–1994 överfördes 20 av dessa företag helt eller delvis i privat ägo. Stora svenska industriföretag som SSAB, Celsius, Assi Domän och Pharmacia fick privata, konkurrenskraftiga ägarstrukturer.

Genom privatiseringarna stärktes statskassan med 23 miljarder kronor. Aktieägandet spreds till breda grupper i samhället, och marknadsökonomi vitaliserades genom att riskkapitalmarknaden breddades till nya ägarkategorier. 590 000 personer köpte aktier i Assi Domän. Det motsvarar 6,9 % av Sveriges befolkning. Pharmacias aktier köptes av 520 000 personer.

Socialdemokraterna fortsätter nu sin kamp mot ett spritt ägande. I stället för den spridning av ägandet som vi moderater eftersträvar genomdrev den socialistiska majoriteten i riksdagen nyligen ett nytt fondsocialistiskt projekt. Den sjätte AP-fonden får satsa upp till 10 miljarder kronor i aktieköp i det svenska näringslivet. Därmed ökas det statliga ägandet i företagen.

Sedan regeringsskiftet har regeringen dessutom infört diskriminerande beskattning av företagen, och genom försämrade villkor för aktiesparande har man starkt försvårat för företagen att skapa riskvilligt kapital via de normala tillvägagångssätten.

Prot. 1995/96:108

10 juni

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:108
10 juni

*Aktiv förvaltning av
statens företagsägande*

Regeringen har under drygt ett och ett halvt år genomfört den ena åtgärden efter den andra som minskar möjligheterna för det privata näringslivet att långsiktigt bredda riskkapitalförsörjningen på ett marknadsekonomiskt sunt sätt. Nu går man vidare och stoppar det borgerliga privatiseringsprogrammet.

Fru talman! Mot bakgrund av de goda erfarenheter som finns av försäljningen av statliga företag under den borgerliga regeringsperioden bör i stället privatiseringsarbetet fortsätta. All verksamhet som kan bedrivas bättre eller lika bra i privat som i offentlig regi bör vara privatägd. All konkurrensutsatt verksamhet bör drivas i privat regi.

Det är samtidigt viktigt att de försäljningar som görs bidrar till att långsiktigt bredda riskkapitalmarknaden. Strävan skall vara att bredda aktiesparandet till en allt bredare allmänhet.

Självklart skall försäljningen av de statliga företagen ske på ett ansvarsfullt sätt. Varje enskilt företag skall bli starkare och konkurrenskraftigare genom privatiseringen.

I dagens situation, med stigande antal varsel och alltfler människor som blir arbetslösa, är den socialdemokratiska inställningen att det behövs en motvikt till det privata näringslivet direkt skadlig.

Skall vi få ned arbetslöshetsciffrorna i Sverige krävs det förändringar som stimulerar och stärker det privata näringslivet och som tar hänsyn till att det bara är enskilda individers kreativitet och initiativförmåga som kan skapa de efterlängtrade nya jobben. Den förnyelse vårt land behöver måste ha sin utgångspunkt i insikten att det privata näringslivet har en avgörande betydelse för tillväxt, arbeten och välfärd.

Fru talman! Jag står naturligtvis bakom samtliga reservationer till betänkandet med moderata namn, men jag nöjer mig med att yrka bifall till reservation nr 1.

Anf. 60 KJELL ERICSSON (c)

Fru talman! Vi har många gånger under årens lopp diskuterat statligt företagsägande. Vilka företag skall staten ha och vilka skall man sälja? Dagens debatt förs också med anledning av näringsutskottets betänkande om det statliga företagsägandet. Det regeringsförslag som ligger till grund för betänkandet föreslår bl.a. ändrade riktlinjer för förvaltningen av statens företagsägande avseende de kommersiella företagen, men även försäljning av de i propositionen namngivna företagen får ske. Detta bemyndigande skulle då ersätta det bemyndigande som riksdagen lämnade 1991.

Från Centerns sida anser vi att både målen och motiven för statens ägande måste preciseras ytterligare. Med tanke på att en beredning, den s.k. budgetlagsberedningen, pågår är det inte nödvändigt att nu ta ställning till frågan om hur staten skall förvalta sin egendom. Det bemyndigande som finns kan också gälla tills vidare.

Jag vill gärna göra klart att jag anser att det är viktigt att den utförsäljning som påbörjades under den borgerliga regeringen skall fortsätta. Grundprincipen bör vara att konkurrensutsatt verksamhet skall bedrivas i privat regi. Statens främsta uppgift är att ange ramar och regelsystem för näringslivet och att skapa ett långsiktigt bra företagsklimat. Det

finns ett problem med att staten både utformar regler och är ägare av konkurrensutsatta företag.

När det gäller utförsäljningen anges den målsättning som finns i konvergensprogrammet, att försäljning av statliga tillgångar till ett sammanlagt värde av 50 miljarder skall fullföljas.

Med ett privatiserande av de statliga företagen får vi en tydligare ägarroll och även en icke oväsentlig spridning av ägandet. De försäljningar som gjordes under den förra regeringen inbringade, som vi tidigare hörde, 23 miljarder till statskassan. Därtill kommer utförsäljning av Nordbankens aktier.

Detta minskar den statliga upplåningen i motsvarande omfattning. Försäljningen ledde också till en spridning av aktieägandet till grupper som inte tidigare innehåft aktier. Det är också viktigt. Det är bra om utförsäljningarna kan fortsätta.

Det finns dock vissa undantag, där staten av både sociala och regionalpolitiska skäl kan behöva ha ägarrollen. Sådana företag kan vara Vin & Sprit och Systembolaget. Även företag med stort serviceansvar för hela landet finns det skäl att ha kvar i statlig ägo.

När det gäller Assi Domän angavs i riksdagens beslut från 1992, i samband med att företagen bolagiserades, att försäljning av mark till privata är viktig och syftar till att stärka det enskilda skogs- och jordbruket. Dels skulle mindre enskilda skogsskiften, understigande 200 hektar, bjudas ut till försäljning, dels skulle privata skogsägare som var i behov av mer skogsmark för att uppnå effektivitet av Assi Domän kunna begära förhandlingar om förvärv av skogsmark.

I det avtal som då upprättades mellan staten och Assi Domän sägs bl.a. följande: Inom de områden där Domän kommer att ha stora markinnehav, men där privata skogsägare är i behov av mera skogsmark för att uppnå effektivitet, skall Domän på begäran av sådan skogsägare uppta förhandlingar med denne om försäljning av skogsmark. Domän åtar sig att på lämpligt sätt informera om principer och praktiska former för försäljning av mark till enskilda.

Enligt vad jag erfarit, bl.a. av Skogsägarnas riksförbund, har inte alla fått kännedom om att det finns möjlighet att köpa mark. Därför vore det bra om tiden för försäljning kunde förlängas. Det skall då sägas att det skett många försäljningar under den här tiden. Men det finns fortfarande skogsägare som är intresserade av att köpa. Därför är det viktigt att utförsäljningen till enskilda skogsägare fortgår så länge som staten är ägare och kan påverka detta.

Jag vill också slutligen beröra en fråga som rör Apoteksbolaget. Här anser jag att bolagets ensamrätt till detaljhandel med receptfria läkemedel skall avskaffas. Det kommer att öka tillgängligheten när det gäller läkemedel, minska påfrestningarna på sjukvården och medföra lägre kostnader.

Fru talman! Jag står bakom de reservationer till detta betänkande som Centern är med på, men jag nöjer mig med att yrka bifall till nr 5.

Prot. 1995/96:108

10 juni

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:108
10 juni

*Aktiv förvaltning av
statens företagsägande*

Anf. 61 Tredje vice talman CHRISTER EIREFELT (fp)

Fru talman! Meningsmotsättningarna i det här betänkandet handlar egentligen inte i första hand om teknik, alltså på vilket sätt staten skall agera i sin roll som företagare. Den bakomliggande och viktiga frågan är i vilken utsträckning staten över huvud taget skall äga företag som verkar på en marknad där man konkurrerar med privat näringsliv.

Socialdemokraterna menar att staten skall spela en betydelsefull roll som ägare i näringslivet. Man skall ”fylla en funktion som motvikt till det privata näringslivet”, heter det. Precis som Karin Falkmer har påpekat är det ett synnerligen avslöjande ordval, som visar på den misstro man känner när det gäller privat företagsamhet. Det är staten, det är politikerna som skall korrigera och styra för att motverka brister i marknadsekonomin. Bl.a. skall man skapa sysselsättning, som det numera heter, och klara regionalpolitiska krav.

Även om det här, som jag nämnde, är en relativt avgränsad näringspolitisk fråga grundar sig förslaget på samma förlegade syn på företag och företagare som har lett fram till socialdemokraternas misslyckade politik på det här området.

Lika litet som höjda arbetsgivaravgifter och marginalskatter stimulerar företagande och jobb, lika litet gör ett vittomfattande statligt företagande det.

Lika litet som dubbelbeskattning och en jobbfientlig arbetsrätt underlättar nysatsningar i näringslivet, lika litet gör propåer om att staten skall bli en aktivare ägare det.

Lika litet som kraftigt höjda energiskatter och minskad konkurrens i den kommunala sektorn skapar framtidstro hos företagarna, lika litet gör signaler av det här slaget det.

Den förra regeringen arbetade efter en helt annan modell när det gäller det omfattande statliga ägarengagemanget. 1991 begärde man och fick ett bemyndigande från riksdagen att vid lämpliga tidpunkter och i lämplig takt sälja ut ett antal företag. Det handlade om 35 stycken namngivna företag, som också i stor utsträckning numera har privatiserats.

Men det är inte bara Folkpartiets syn på statligt företagande som gör att vi föredrar den modellen, alltså med ett entydigt och begränsat uppdrag till regeringen framför det betydligt vidare mandat som regeringen nu begär. När det gäller andra, för den statliga företagsförvaltningen viktiga principbeslut måste riksdagen, menar vi, vara det beslutande organet – ett synsätt som för övrigt stoppade ett liknande regeringsförslag som detta förra året, efter det att näringsutskottet då hade sagt nej.

Det är inte ett omfattande och aktivt statligt företagande som skall ge vårt land tillväxt och jobb och därmed nödvändiga resurser till t.ex. vård och utbildning.

Däremot skall staten bestämma spelreglerna och se till att de följs. Och framför allt skall staten och politikerna skapa förutsättningar för nyföretagande, för mångfald och för konkurrens. Man skall göra det meningsfullt och intressant för det privata näringslivet, för dem som

driver och äger företag, att utvidga sina verksamheter, att investera och att nyanställa.

Det offentliga företagandet – det må vara det statliga, som vi nu diskuterar, eller de till såväl antal som omsättning ständigt växande kommunala bolagen – innebär bl.a. ökad koncentration av ägandet, en otydlig ägarroll, stora risker för konkurrensnedvridning och bristande effektivitet. Det är faktorer som motverkar i stället för stimulerar den tillväxt i ekonomin som vi måste få till stånd.

Därför borde regeringen ha fortsatt den privatiseringsprocess som den förra regeringen påbörjade.

Förutom det här resonemanget – redovisningen av hur vi från olika håll ser på statligt företagande – finns det i det här betänkandet också ställningstaganden som rör enskilda företag.

För Folkpartiets del gäller det bl.a. Telia och Sila, som vi menar borde stå i tur för privatisering. Det är samma sak med Vasakronan AB, som är ett annat statligt företag som bör ingå i ett nytt bemyndigande om utförsäljning.

När det slutligen gäller Apoteksbolaget, fru talman, har vi inte haft några invändningar mot att staten övertar samtliga aktier, dvs. löser in pensionsstiftelsens andel. Men vi ser det som en lösning på kort sikt – i avvaktan på en snar privatisering också av den verksamheten.

Till skillnad från regeringen tycker vi dessutom att Apoteksbolagets monopol på receptfria läkemedel borde upphävas. Vi är övertygade om att det skulle vara till gagn för konsumenten. Även om det också i fortsättningen krävs någon form av reglering av läkemedelsförsäljningen behöver det inte innebära att hela detaljhandeln koncentreras till ett enda företag.

Fru talman! Folkpartiets synpunkter finns redovisade i flera reservationer, men jag nöjer mig med att yrka bifall till reservation nr 1.

Anf. 62 LENNART BEIJER (v)

Fru talman! Vänsterpartiet står i huvudsak bakom betänkandet. Det är mycket positivt att vi nu kan avskriva den borgerliga regeringens ideologiska utförsäljningsförslag av 35 statliga företag. Man kan säga att samhället återtagit vett och balans i den här frågan.

Mycket bra är också ambitionen att verka för ett mer aktivt ägande. Både regering och riksdag måste engagera sig i de statliga företagens skötsel och framtida utveckling. De statligt ägda företagen är viktiga. De sysselsätter drygt 200 000 personer och omsätter drygt 230 miljarder kronor. I ett internationellt perspektiv är andelen statligt ägda företag låg.

Vi noterar med tillfredsställelse att regeringen har ambitionen att utveckla och förbättra den årliga skrivelsen till riksdagen med redogörelse för statens företagsägande. Särskilt intressant blir det att ta del av regeringens bedömningar av den långsiktiga utvecklingen och av aktuella övergripande ägarfrågor för olika delar av den statliga företagsgruppen.

Ägarstrukturen i näringslivet har genomgått stora förändringar under de senaste tio åren. Det institutionella ägandet genom fonder, för-

Prot. 1995/96:108

10 juni

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:108
10 juni

*Fel! Okänt
växelargument.*

säkringsbolag och stiftelser har ökat kraftigt på bekostnad av ägargrupper som har svarat för aktivt och långsiktigt ägande av stora företag. Detta är antagligen en naturlig utveckling, som är svår att stoppa. Desto viktigare blir det att dessa institutioner, i likhet med staten, ökar sitt ägarengagemang.

Den stora förändringen i ägarstrukturen beror också på det ökade ägandet från utländska pensionsfonder och företag. I dag äger utländska intressen 30 % av börsvärdet på Stockholms fondbörs. Aktuellt just nu är tyskt och franskt intresse för svenska energitillgångar.

Vänsterpartiet tycker inte att det är ointressant vem som står för ägandet av svenskt näringsliv. Vi har den uppfattningen att nationellt ägande, genom nationella ägargrupper, fonder, försäkringsbolag och staten, är avgörande för den långsiktiga utvecklingen av svenskt näringsliv. Utländskt ägande som ofta, men dock inte alltid, bygger på kortsiktigt vinsthemtagande eller kontroll över svenska naturtillgångar är inte bra för näringslivets långsiktiga utveckling.

Fru talman! Även om Vänsterpartiet till största delen står bakom det aktuella betänkandet, anser vi att det finns ordentliga skönhetsfel i detta.

Det gäller Nordbanken, där regeringen ännu inte ändrat sin inriktning om utförsäljning. Vänstern har uppfattningen att det behövs en statlig bank för att upprätthålla konkurrensen i banksystemet. Frågan om Nordbanken är dock behandlad vid ett antal tillfällen, och vi kan väl endast hoppas på en sinnesförändring hos regeringen.

Vad som däremot är nytt i detta betänkande är att utskottsmajoriteten nu är beredd att ge regeringen mandat att genom nyemissioner minska statens majoritetsägande i Assi Domän. Bakom den luddiga skrivningen i propositionen döljer sig möjligheten att minska statens ägande från nuvarande 50,24 % ned till 34 %

Denna smygande utförsäljning av strategisk samhällelig egendom är något förvånande. Man frågar sig: Har detta verkligen diskuterats exempelvis i den socialdemokratiska gruppen? Är fackliga organisationer och kommunerna i Norrland och Småland informerade?

Fru talman! Det finns olika motiv för statens ägande av en del av den svenska skogsindustrin. Det kan vara rekreations-, kultur- och miljömässiga aspekter. Det kan handla om ansvar för inlandssågverken i Norrbotten. Men det handlar också om den långsiktiga kontrollen av skogsråvaran. Det finns ett klart hot för framtiden, i form av utländska uppköp av svensk skogsindustri och skogstillgångar. Skogsindustrin kan i detta fall jämföras med energibranschen. I detta läge är det av stor vikt att staten finns kvar som majoritetsägare i Assi Domän.

Därför, fru talman, yrkar jag bifall till reservation nr 2.

Anf. 63 EVA GOËS (mp)

Fru talman! Regeringen skall inta en aktivare ägarroll för att främja utvecklingen av företag med statligt ägande, står det i dagens betänkande från näringsutskottet. Vi i Miljöpartiet lägger andra värderingar i detta uttryck eller vill utvidga det till att gälla hänsyn till det kretsloppssamhälle som alla ingår i – även de statliga företagen. Önskemålet

att erhålla en rimlig avkastning på av skattebetalarna satsat kapital, som eftersträvas i propositionen, är bara ett mål. Vi anser att staten skall vara ett föredöme när det gäller god etik i relationerna till företagets intressenter, som ägare, anställda, leverantörer och kunder, men också ett föredöme när det gäller miljö- och resursfrågor i vid bemärkelse. Det gäller exempelvis införandet av miljörevision.

Under de senaste åren har ett renodlat marknadstänkande kommit att dominera teorin kring det statliga företagandet. Vinstmaximering – i huvudsak kortsiktig – blir då dessa företags enda mål. Detta tänkande tycks också dominera i regeringens proposition. Miljöpartiet ifrågasätter detta enögda perspektiv. Motivet för staten att äga och driva företag i den konkurrensutsatta sektorn bör vara något mer än ren vinstmarkering.

Vår syn på innehållet, kvaliteten, i de statliga företagen bör lyftas fram. Det är här svenska staten har en chans att påverka och gå före. Redan under perioden 1988–1991 påtalade min föregångare i näringsutskottet, Lars Norberg, vikten av att staten bör formulera en genomtänkt företagarpolicy. Den skulle kunna besvara följande frågor:

1. Hur skall staten försäkra medborgarna en rimlig och likvärdig service inom områden där det föreligger naturliga monopol?

2. Hur skall demokratisk insyn garanteras när det gäller statsägd verksamhet?

3. Hur skall statligt ägande förenas med och användas för utveckling av ekonomisk demokrati?

4. Hur skall statliga företag användas för att främja miljövänliga produkter och miljövänliga produktionsmetoder, energihushållning, kretsloppstänkande och livsrytmspecifikationer?

5. Hur skall statliga företag användas för att främja utveckling av bättre arbetsmiljöer?

6. Hur skall det statliga ansvarstagandet organiseras när statliga företag råkar i kris? Aktuellt är företag som är inriktade på krigsmateriel, t.ex. Bofors och Celsius. Här borde staten för länge sedan ha tillsatt en krisgrupp för att möta den nödvändiga omställningen.

I propositionen nämns fyra olika typer av verksamheter. Den fjärde typen deklarerar så här: Företag som inte kan komma till stånd på normala kommersiella villkor på grund av att risktagandet är stort, vinstförväntningarna små, långsiktigheten är ovanligt stor, men där samhällsintresset motiverar att företag startas.

Fru talman! Här skulle energipolitiken komma in. Beslutet om kärnkraftsavveckling år 1980 hade motiverat startandet av ett antal företag inom områdena förnybar energi och energieffektivisering, så att man hade haft färdiga produkter som kunnat fasas in vid den reaktoravveckling som borde ha påbörjats för flera år sedan. Ta solenergisektorn! Jag kan intyga att Sverige är ett föregångsland på det området. Nu måste man gå till praktisk handling när det gäller solfångeri, solenergi och solcellsteknik och utveckla fabriker med fullskaleprojekt. Och det kostar. Här skulle staten kunna gå in.

Prot. 1995/96:108

10 juni

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:108
10 juni

*Fel! Okänt
växelargument.*

Staten bör också göra en kritisk genomgång av tekniska monopol. Inom post, telefon och kommunikation finns stora områden där konkurrensen ofta är en ren chimär.

Vi i Miljöpartiet vill ta ett helt nytt grepp för att garantera den demokratiska kontrollen av monopolföretag. Vi föreslår att staten inrättar demokratiskt valda taxekommisioner med uppgift att granska och fastställa priser och kostnader inom monopolverksamheterna. I USA, där denna modell finns, har kommissionen möjlighet att hejda oskäligen prishöjningar. Om vi tar Apoteksbolaget som exempel, så skulle taxekommisionen kunna övervaka prissättningen av läkemedel. Är priserna orimliga kan man gå in och påverka och stoppa prishöjningar. Man skulle också kunna granska den totala ekonomin och upptäcka fallskärmsavtal, vilka indirekt trissar upp priserna.

Jag skall ta ett annat prisexempel, nämligen Skogshögskolan i Garpenberg, Dalarna. Det har berättats för mig att man mitt uppe i skogen debiterar 1 200 kronor per kvadratmeter i hyra för dess lokaler, dvs. 25 miljoner kronor per år. Det är det statliga bolaget Vasakronan som tjänar bra på detta, men vilka konsekvenser får det? Undra på att man anser sig inte ha råd att bedriva skogsutbildning om priserna sätts utifrån storstadsmodell! En normal marknadshyra i denna bygd är nämligen 400–600 kr per kvadratmeter.

När jag ändå är inne på skogen måste jag nämna att vi i Miljöpartiet är väldigt oroliga för den negativa utförsäljning som har skett av Assi Domäns skog. Vi instämmer i Centerns reservation. Vi har också ett kriterium om att bo och bruka när man säljer till enskilda. Vad som är viktigt är att mark skyddas av naturvårdshänsyn. Exploateringen kan inte få fortgå som hittills.

Apropå skog vill jag också nämna Svenska Skogsplantor AB. Hur många gånger har vi här i kammaren tagit upp ämnet rotsnurr, dvs. skogsplantering där rötterna snurrar runt runt, eftersom de trängts ned i *plant pots* vid planteringen. Det får till följd att rötterna inte breder ut sig eller växer på djupet. En sådan plantering fungerar som ett plockepinn. Senast nu i veckan såg vi ett reportage om hur tallar vuxit på detta sätt. Jag undrar: När staten nu har fått bemyndigande att avveckla Svenska Skogsplantor AB – kommer man då att avhända sig allt ansvar för det här, även historiskt? Hur får de som lurats att använda den här planteringsmetoden ersättning för sina skador?

Fru talman! Miljöpartiet säger att i den mån tekniska monopol är privatägda bör staten meddela koncession och utöva kontroll av den erbjudna tjänstens pris och kvalitet. Vi har varit skeptiska till privatiseringen av Studsvik. Hur garanteras insynen? Hur undviker man kommersialisering, där kärnavfall är en av komponenterna? Redan har man utnyttjat 5 § i kärntekniklagen, som tillåter import av kärnavfall av synnerliga skäl. Vi menar att detta hotar att urholka lagen och att kommersiella intressen kan komma att gå före miljö och säkerhet. Hur kan staten garantera att så inte sker?

Jag vill än en gång erinra om att vi motsatt oss utförsäljning av Nordbanken. Vi hänvisar till det särskilda yttrandet.

Fru talman! Med detta vill jag yrka bifall till reservation 3.

Anf. 64 BIRGITTA JOHANSSON (s)

Fru talman! Jag börjar med att yrka bifall till hemställen i näringsutskottets betänkande nr 26, *Aktiv förvaltning av statens företagsägande*, och därmed avslag på samtliga reservationer.

Utskottet tillstyrker de i propositionen föreslagna riktlinjerna för förvaltning av statens företagsägande vad gäller kommersiella företag.

Utskottet tillstyrker också förslaget om ett bemyndigande för regeringen att en minskning av statens ägande skall kunna ske för de företag som angivits i betänkandet men med de restriktioner som angivits både i betänkandet och i propositionen. Detta bemyndigande ersätter det som riksdagen lämnade 1991 på förslag av den dåvarande borgerliga regeringen. Det är, som vi ser det, av största vikt att staten kan agera effektivt i sin roll som ägare av företag.

Innan jag går in ytterligare på förslaget vill jag rekapitulera något av historien kring det statliga företagsägandet.

Riksdagen beslutade våren 1990, på förslag av den dåvarande socialdemokratiska regeringen, att inrätta ett särskilt förvaltningsbolag – förvaltningsbolaget Fortia – med uppgift att förvalta aktier, värdepapper och annan lös egendom i vissa statliga företag. Den borgerliga regeringen föreslog sedan riksdagen i en proposition att Fortia skulle avskaffas och att regeringen skulle få ett bemyndigande att privatisera ett stort antal statliga företag. Det beslutet fattade riksdagen i december 1991. Motivet för den borgerliga regeringen var bl.a. att all erfarenhet visade att ett privat, decentraliserat företagsägande utgör den bästa grunden för ett ökat välstånd.

Vi socialdemokrater hävdade då att staten även fortsättningsvis måste ha ett stort inflytande som ägare av företag såväl inom basindustrierna som inom andra branscher. Våra naturtillgångar skulle behållas under statlig kontroll. Vi motsatte oss inte försäljning av statliga företag men menade att förändringar av statligt ägande inte skulle ske mekaniskt och programmerat utan måste prövas från fall till fall och i vederbörlig ordning underställas riksdagen för beslut. – Så var det 1991.

I budgetpropositionen 1995 föreslog regeringen att den skulle få öka eller minska ägandet av statliga företag utan att gå till riksdagen. Efter det att en hel del synpunkter hade framförts på detta förslag uppskötts behandlingen i näringsutskottet, och riksdagen beslutade också med hänvisning till detta att regeringen skulle bereda frågan ytterligare och återkomma, och det är detta som nu har skett genom propositionen.

Regeringen har här klargjort att de ideologiskt motiverade utförsäljningar av statliga företag som genomdrevs av den borgerliga regeringen skall upphöra. Staten skall vara aktiv i sin ägarroll och främja utvecklingen av företag med statligt ägande.

Ägarstrukturen i näringslivet har genomgått stora förändringar under de senaste tio åren, inom både statligt och privat näringsliv.

Grunden för statens företagssektor lades fast långt tidigare – i samband med att uppbyggnaden av den moderna infrastrukturen inleddes. Postverket tillkom redan på 1600-talet, Järnvägs- och Televerket på 1800-talet, och Vattenfallsverket bildades i början av 1900-talet.

Prot. 1995/96:108

10 juni

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:108
10 juni

*Aktiv förvaltning av
statens företagsägande*

I början av 1900-talet utökades den statliga företagssektorn. Affärsverken expanderade och skapade olika bolag i anslutning till sin verksamhet. På 1920-talet hade Sverige en bankkris som ledde till övertagande av några banker. Under 1940-talet förstatligades några av företagen av beredskapsskäl.

Med detta vill jag säga att varje årtionde har haft sina förändringar i företagsägandet. 1970-talet var ägandet inne i en defensiv struktur. När holdingbolaget Statsföretag AB bildades 1970 var det efter utländsk förebild.

Kraven på lönsamhet samt ägarrollens centrala betydelse för framgångsrika företag underströks kraftigt i samband med att de konkurrensutsatta industriföretagen fördes över till ett av staten helägt förvaltningsbolag.

1990-talet inleddes med att ombilda affärsverk till helägda statliga bolag, bl.a. Vattenfall. Det har inte gått att leda i bevis att privatiseringsprogrammet, som den moderatledda regeringen påbörjade med ideologiska förtecken, skapade mer sysselsättning. Tvärtom! Genom att man delade ut statens pengar skapade man det största budgetunderskott som omvärlden har skådat. Det vore intressant att höra om Karin Falkmer kan visa på att några sysselsättningstillfällen skapades under den perioden.

Riktlinjerna för förvaltningen av de statliga företagen avgränsas till att gälla enbart kommersiella företag. Minskningen av statens ägande skall ske genom bemyndiganden i särskilt angivna företag, bl.a. Assi Domän AB, Celsius AB, Enator AB och Pharmacia & Upjohn. Vidare har utskottet på förslag av kulturutskottet gjort ett avsteg från regeringens förslag, nämligen att Teracom Svensk Rundradio AB inte skall omfattas av bemyndigandet.

För övriga kommersiella företag gäller att regeringen först skall inhämta riksdagens godkännande innan beslut fattas om minskning av statens ägande eller lämnande av kapitaltillskott. Regeringen kan heller inte utan riksdagens godkännande förvärva aktier i bolag i vilka staten inte äger aktier eller besluta om bildande av ett nytt förvaltningsbolag för statliga företag.

Beträffande de motioner som behandlar hanteringen av olika enskilda statliga företag vill jag, precis som Lennart Beijer och Kjell Ericsson, särskilt kommentera Assi Domän. När riksdagen våren 1992 beslutade att ombilda Domänverket till aktiebolag fastställdes, vilket har sagts tidigare, riktlinjer för hur försäljning av mark till enskilda skulle kunna genomföras. Det betonades att denna försäljning av mark till enskilda är viktig och har som syfte att stärka det enskilda skogs- och jordbruket. Skogsmarksförsäljningen är nu i det närmaste slutförd. En av de bärande idéerna bakom skapandet av ett fjärde skogsblock i Sverige var att djupare integrera råvaruproduktionen och industriproduktionen.

Assi Domän är ett börsnoterat företag där staten äger drygt 50 % av aktierna. Staten kan därför inte ensam fatta beslut i företaget. Assi Domän koncentrerar nu sitt markinnehav till de delar av vårt land där bolaget bedriver industriell produktion, dvs. norra Norrland, Bergsla-

gen och Småland. Regeringen har för avsikt att ta upp en diskussion med Assi Domän om företagets principer för markförsäljning.

Vi vill från socialdemokratisk sida säga att vi ser det statliga ägandet från en mera pragmatisk utgångspunkt. Privatiseringar kan visst vara motiverade av olika skäl, men det kan också statligt ägande vara. Ett statligt ägande kan bidra till mångfald, konkurrens och industriell förnyelse eller vara motiverat av andra skäl. Vi anser som huvudprincip att statens roll när det gäller ägande måste analyseras och bedömas från fall till fall. Samhällsintressen i t.ex. SBL Vaccin AB är inte lika viktiga och inte desamma som ägarintressen i LKAB eller i Vattenfall.

Anf. 65 KARIN FALKMER (m) replik

Fru talman! Skrivningen i betänkandet om att det statliga företaget motiveras med att det skall vara en motvikt mot det privata näringslivet kommenterade inte Birgitta Johansson alls i sitt inlägg. Jag hoppas att Birgitta Johansson vill göra det i sin replik.

Vi tycker att all konkurrensutsatt verksamhet skall bedrivas i privat regi därför att det är bra för företagen, för skattebetalarna och för Sverige. Det här är orsaken till att det går en privatiseringsvåg över världen. Länder som Tyskland, Frankrike, Spanien, Italien, England och Japan privatiserar statliga företag på löpande band. Birgitta Johanssons meningsfränder i England, Labour, har helt gjort sig av med den ideologiska blockeringen mot privatiseringar.

Det är inte bra att företag som drivs i konkurrens har ett statligt ägande och därmed kan bli utsatta för politiska avgöranden där man fattar beslut om företagets verksamhet. Det är faktiskt ett hot mot jobben. De långsiktiga jobben garanteras bäst i företag som drivs på marknadsekonomiska grunder och med privata ägare i bakgrunden.

Anf. 66 BIRGITTA JOHANSSON (s) replik

Fru talman! Karin Falkmer sade i sitt inledningsanförande att socialdemokraterna motsätter sig ett spritt ägande. Jag har svårt att förstå vad Karin Falkmer menar. Karin Falkmer har nog inte förstått propositionen. Det ärende vi behandlar i dag handlar om att ge ett bemyndigande för att förändra ägarstrukturen i vissa företag.

Jag väntar också på svaret på min fråga: Hur många sysselsättnings-tillfällen gav de 23 miljoner som det borgerliga experimentet innebar?

Anf. 67 KARIN FALKMER (m) replik

Fru talman! Det borgerliga privatiseringsprogrammet tillförde den svenska riskkapitalmarknaden 23 miljarder kronor. Vi fick många nya aktieägare i Sverige i grupper där det tidigare inte har funnits aktieägare. Det har visat sig att de dessutom avser att ha ett långsiktigt ägande av dessa aktier.

Det har varit bra för våra företag. SSAB t.ex. har sluppit att återkommande bli anklagad från USA:s tullmyndigheter för att staten skulle subventionera företaget. I och med att företaget är privatägt i dag slipper man dessa bekymmer.

Prot. 1995/96:108

10 juni

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:108
10 juni

*Fel! Okänt
växelargument.*

Det hade t.ex. varit omöjligt att bilda Assi Domän om det inte hade skett mellan det helägda Assi, det helägda Domän och det börsnoterade NCB i samband med börsintroduktionen. Att detta är bra för Assi Domän och att SSAB har stärkts genom privatiseringen av det företaget, därom råder inga tvivel, och självklart påverkar det sysselsättningen.

Detta bemyndigande är inte det bemyndigande som riksdagen gav den borgerliga regeringen, nämligen att fortsätta sälja ut och privatisera de 35 namngivna företagen. Det är ett motstånd mot privatisering av statliga företag som ligger bakom detta betänkande och bakom den formulering som finns i betänkandet att det behövs statliga företag som en motvikt mot privat näringsliv. Det är den inställningen som är så skadlig just i dag när vi behöver så många fler arbetstillfällen.

Anf. 68 BIRGITTA JOHANSSON (s) replik

Fru talman! Karin Falkmer har bestämt sig för vad som ligger bakom de skrivningar som finns i propositionen. Jag tror att det hade kvittat vad vi hade skrivit. Karin Falkmer hade ändå bestämt sig för vad det skall stå och vad det skall syfta till.

Jag har fortfarande inte fått några svar på hur många människor som har blivit sysselsatta genom de 23 miljarder kronor som de tidigare försäljningarna inbringade. Det enda Karin Falkmer har sagt är att det blev väldigt många nya aktieägare. Jag har ingenting emot att människor köper aktier och att de är långsiktiga i sitt aktieinnehav, men frågan kvarstår: Hur många arbeten har detta skapat?

Anf. 69 Tredje vice talman CHRISTER EIREFELT (fp) replik

Fru talman! Utskottets ordförande återkommer flera gånger till texten i propositionen om ideologiskt betingade utförsäljningar. Det vore intressant att veta vad Birgitta Johansson egentligen menar med det. Jag förmodar att motsatsen, alltså att staten skall vara en aktiv ägare och bli än mer aktiv som ägare, är ideologiskt betingad. Men vilka företag är det som har sålts ut av ideologiska skäl och vilka har inte gjort det?

Att statliga företag skall vara en motvikt till privata företag är som jag har sagt tidigare synnerligen anmärkningsvärt, därför att det visar på en misstro. Samtidigt är det en logisk kullerbytta. Man säger också från regeringens och utskottsmajoritetens håll att företagen skall uppträda på samma villkor som det privata näringslivet. Hur kan de då samtidigt vara en motvikt? Det finns massor av sådana logiska kullerbyttor i utskottsmajoritetens resonemang.

Det heter t.ex. att det statliga engagemanget finns där av speciella skäl. Birgitta Johansson talar om konkurrens och mångfald. Det är synnerligen anmärkningsvärt att statligt företagande skulle innebära mångfald. Man talar om att skapa sysselsättning, rekonstruera krisföretag osv. Samtidigt är man som sagt hela tiden noga med att poängtera att det statliga företagandet skall ske på samma villkor och med samma förutsättningar som i det privata näringslivet. Jag har väldigt svårt att få det att gå ihop. Vad ger det sistnämnda kravet för utrymme att klara uppgifter som det privata näringslivet inte klarar lika bra eller bättre?

Prot. 1995/96:108
10 juni

*Aktiv förvaltning av
statens företagsägande*

Anf. 70 BIRGITTA JOHANSSON (s) replik

Fru talman! Christer Eirefelt frågar om det är ideologiskt betingat. Jag kan använda de orden på precis samma sätt som den borgerliga regeringen gjorde under perioden 1991–1994, när det gällde att hantera statens egendom.

Jag sade i mitt inledningsanförande att de statliga företagen har genomgått förändringar från tid till annan. Jag tror att det är viktigt att man inte låser fast sig. Man måste se till hur verkligheten ser ut och vad som kan vara viktigt i olika tidsperioder.

Jag nämnde i mitt inledningsanförande att en del företag förstatligades under 40-talet av beredskapsskäl. Det var säkert riktiga tankar vid den tidpunkten. Det är det som gör att vi socialdemokrater inte helt bestämt kan säga att det skall vara på det ena eller andra sättet. Här gäller det att riksdagen har ett inflytande. Det första steget är att be-myndigandet beviljas. Då kan man göra de ägarförändringar som är vettiga.

Anf. 71 Tredje vice talman CHRISTER EIREFELT (fp) replik

Fru talman! Jag tycker snarast att Birgitta Johansson säger att det *skall* vara på det ena sättet. Det skall vara ett statligt företagande också på de rent kommersiella områdena, där de sociala skäl som jag tycker är motiv för ett statligt engagemang inte finns. Här gäller det ju ett betydligt bredare företagande än så. Det är väl det som är det ideologiskt betingade i detta. Man vill från socialdemokratiskt håll ha ett stort statligt inflytande i näringslivet. Det är inte den enda frågan där det är uppenbart. Det framkommer också av att man inte klarar av att skapa bättre villkor för de mindre och medelstora företagen i det privata näringslivet, t.ex.

Jag nämnde, fru talman, de logiska kullerbyttor som det vimlar av i betänkandet. En annan sådan är att det talas om att ett argument för det statliga ägandet är att det institutionella ägandet har ökat kraftig. Koncentration i näringslivet tycker inte heller vi är bra, men det kommer man inte till rätta med genom ett aktivt statligt ägande. Det handlar ju betydligt mer om koncentration än motsatsen.

Fru talman! Man talar och skriver vackert om de positiva åtgärder som skulle behövas för svenskt näringsliv i den ena propositionen efter den andra, men det är märkligt att de inte genomförs. De åtgärder som är negativa för svenskt näringsliv är man snabbare att genomföra.

Anf. 72 BIRGITTA JOHANSSON (s) replik

Fru talman! Det är alldeles riktigt som Christer Eirefelt säger. Vi har skrivit att det har blivit en koncentration i företagandet och att institutioner och andra till väldigt stor del äger företagen. Det är mot den bakgrunden som vi tycker att det är viktigt att även staten kan ha sin roll i företagandet. Staten kan vara väldigt viktig när det gäller att sköta om industriföretagen.

Prot. 1995/96:108
10 juni

*Aktiv förvaltning av
statens företagsägande*

Anf. 73 KJELL ERICSSON (c) replik

Fru talman! Det har pratats mycket om ideologiska försäljningar. Jag skall inte beröra det så mycket mer. Jag vill bara säga att de företag som såldes ut under den borgerliga regeringstiden var väl förankrade i verkligheten. Det var konkurrensutsatta företag, för vilka det inte var en nackdel att privatiseras helt eller delvis. Det var i stället en fördel. Samtidigt gav det statskassan 23 miljarder. Det tycker jag är viktigt i en statsfinansiellt svår situation.

När det gäller Assi Domän är jag helt klar över att vi inte kan fatta beslut över ett aktiebolag. Jag vill att vi skall uttrycka vår mening om att försäljningarna till enskilda skogsägare bör fortsätta. Det finns fortfarande stora behov av att komplettera ägarinnehaven. En del har inte fått kännedom om att möjligheten finns. Av den orsaken är det bra om regeringen kan uttrycka detta till Assi Domän i överläggningarna.

Slutligen har jag en fråga till Birgitta Johansson när det gäller försäljningen av statliga företag. I det konvergensprogram som vi har antagit vill man sälja ut företag för 50 miljarder. Tycker inte Birgitta Johansson att det är bra både för företagen och för statskassan?

Anf. 74 BIRGITTA JOHANSSON (s) replik

Fru talman! Jag tycker att förändring av statlig företagsamhet och verksamhet skall ske i en tid då det passar och då det är motiverat att göra förändringar. Det som Kjell Ericsson tar upp om Assi Domän är bara att beklaga, om det är på det viset att information inte har gått ut till dem som har varit berörda och som skulle ha velat byta eller förvärva olika skogsmarker. Det är också min förhoppning att försäljningen kan fortsätta, även om staten inte är ensam ägare i Assi Domän.

Anf. 75 KJELL ERICSSON (c) replik

Fru talman! Det är bra om detta kommer fram, så att det kan ske överläggningar mellan regeringen och Assi Domän.

Låt mig slutligen när det gäller statligt företagande säga att det är viktigt att vi stöder ett spritt ägande. Det är bra på många sätt att ägandet sprids runt omkring i landet. Vi har hört att institutionerna har tagit hand om väldigt mycket under senare. Kan man stimulera enskilda att bli aktieägare genom att skapa sådana förhållanden att man långsiktigt får många enskilda aktieägare är det väldigt bra för svenskt näringsliv.

Anf. 76 LENNART BEIJER (v) replik

Fru talman! Vad gäller diskussionen om huruvida det statliga ägandet är en motvikt eller inte kan jag säga att statligt ägande utöver att vara motvikt också kan driva på konkurrensen och öka konkurrenstrycket. Från Vänsterpartiets sida tycker vi att det är viktigt att ha många olika sorters ägare i näringslivet. De kan vara statliga, kooperativa och privata. Alla de delarna finns i den svenska skogsindustrin. Vi är litet oroad över att staten nu håller på att minska sitt ägande till enbart 34 % i Assi Domän. Vi tycker faktiskt att Assi Domän har en större uppgift att fylla.

Prot. 1995/96:108
10 juni

*Aktiv förvaltning av
statens företagsägande*

Det är litet luddigt skrivet både i proposition och betänkande, och det är inga självklarheter att vi i morgon får detta minskade ägande. Det är helt enkelt så att man har lämnat öppet för en fortsättning.

I samband med detta skulle jag vilja ställa två frågor till Birgitta Johansson. För det första: Kan man även framdeles tänka sig att Assi Domän tar ett rejält ansvar för de norrbottniska inlandssågverkens råvaruförsörjning? För det andra: Kan Birgitta Johansson hålla med om att det ändå finns en viss risk för att vi kan råka ut för utländska uppköp av svensk skogsindustri?

Anf. 77 BIRGITTA JOHANSSON (s) replik

Fru talman! Bemyndigandet innebär att det finns en möjlighet för regeringen att gå ned från 50 % till 34 % vad gäller ägandet i Assi Domän. Med den procentsatsen har staten fortfarande ett stort inflytande.

Lennart Beijer frågar mig om jag kan lämna garantier vad gäller sågverken i inre Norrland. Självfallet kan jag inte i denna kammare garantera någonting vad gäller sågverken. Men min förhoppning är självfallet att vi i diskussioner skall kunna komma till rätta med dessa frågor.

Anf. 78 LENNART BEIJER (v) replik

Fru talman! Jag tackar Birgitta Johansson också för det svaret.

Utländska köpare är i dag intresserade av energiproduktionen i det här landet. Kan man tänka sig att det också blir samma intresse för våra skogstillgångar?

Har vi i så fall någon möjlighet att på annat sätt än via ett statligt ägande försöka hålla uppe det samhälleliga intresset på den här fronten?

Anf. 79 BIRGITTA JOHANSSON (s) replik

Fru talman! Det kan vara väldigt bra för svenska företag att få in utländska ägare. Det kan ge kompetens på många andra områden. Det kan bidra till ytterligare satsningar på exportmarknaden. Det kanske inte direkt skall vara så mycket utländsk ägande i Assi Domän, men jag vill nog rent allmänt peka på betydelsen av att vi breddar vårt ägande även i det här avseendet.

Anf. 80 EVA GOËS (mp)

Fru talman! Jag skall fortsätta med att tala om utländskt ägande. Visst kan utländskt ägande vara bra om man vet att det handlar om människor som bor kvar och brukar marken, som inte skövlar utan bryr sig. De som har ett familj jordbruk med tillhörande skog tänker på kommande generationer och förbrukar inte utan brukar. Därför vill jag än en gång fråga vad man har för garanti för att denna mark brukas på rätt sätt.

Sedan vill jag gå in på taxekommissionerna. Hur ser Socialdemokraterna på att man skulle kunna stärka den demokratiska insynen och få möjlighet att påverka prissättningen? Detta kan gälla elen. Det kan

Prot. 1995/96:108
10 juni

*Fel! Okänt
växelargument.*

gälla läkemedlen. Det handlar om dessa monopol. Jag var också inne på att vi har ett moraliskt ansvar när det gäller omställningen av krigsmaterielindustrin. Varför har det inte tillsatts en krisgrupp? Jag ser nämligen att detta är ett problem. Lars Norberg påtalade redan för fem, sex år sedan att detta kommer att bli ett krisföretag. Vi vet vad som händer i Karlskoga i dag.

Jag har också några frågor om företagspolicyn, som jag tog upp tidigare. Kan man tänka sig att man jobbar vidare med den? Man ser nämligen inte det aktiva företagsägandet. Man har inte tagit upp själva policyn.

Jag stannar här för att lyssna på svaren.

Anf. 81 BIRGITTA JOHANSSON (s)

Fru talman! Att det inte finns någonting skrivet när det gäller krigsmaterielindustrin beror naturligtvis på att det den 20 september kommer en proposition om vårt framtida försvar. Det vet Eva Goës också. Där kommer frågor om industrins framtid att diskuteras. Detta sades i näringsutskottet redan i samband med att man fattade försvarsbeslutet under förra hösten.

När det gäller olika typer av taxekommissioner och annat som Eva Goës var inne på ser jag inga enkla lösningar. Jag ser ibland en viss ökad byråkrati. Detta är heller ingenting som vi direkt välkomnar. Men visst finns det enskilda frågor där det ur konsumentens synpunkt kan vara nödvändigt att ha ett inflytande över prissättningar.

Anf. 82 EVA GOËS (mp)

Fru talman! Jag tackar för detta. Jag ser på det här just i ett konsumentperspektiv. Vi kan titta på vad som har hänt med eltaxorna i och med avregleringen av elmarknaden. Vad hände med småabbonenterna? Det har blivit mycket besvärligare. Nu ligger en utredning på bordet om att man skall kunna byta leverantör på ett enklare och billigare sätt, men det har verkligen inte varit lätt för småkonsumenterna att gå före. Det är som vanligt storkonsumenterna som gynnas.

Jag tog upp frågan om statliga företag och att man skulle jobba inom sektorer där det var samhällsekonomiskt vettigt att satsa på den fjärde typen av företagande. Jag frågade varför man inte har startat något statligt företag på området förnybar energi och energieffektivisering. Då hade man kunnat möta kärnkraftsavvecklingen och redan nu kunnat börja fasa ut kärnkraftverk. Detta tycker jag är någonting som vi skulle kunna ta ett stort ansvar för. Just solenergin skulle vi kunna ha som en nisch här i Sverige. Vi skulle kunna gå före och vara ett föredöme för hela världen.

Anf. 83 BIRGITTA JOHANSSON (s)

Fru talman! Eva Goës tar upp många viktiga frågor som vi får anledning att behandla vid ett senare tillfälle. Det gäller eltaxor, energieffektiviseringar och annat. Vi förväntar ju oss att det skall komma en proposition om energifrågor när de olika politiska partierna har kommit fram till lösningar. Därför tror jag att vi får anledning att återkomma.

I min sista replik vill jag tacka alla ledamöter i utskottet som under detta år har bidragit till att vi har haft bra debatter. Jag vill också tacka kansliet för ett gott arbete.

Prot. 1995/96:108
10 juni

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 11 juni.)

14 § Landsbygdsstöd, m.m.

Landsbygdsstöd, m.m.

Föredrogs
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 1995/96:AU16
Landsbygdsstöd, m.m. (prop. 1995/96:201 delvis)

Kammaren biföll utskottets hemställan att ärendet fick avgöras efter endast *en* bordläggning.

Anf. 84 PATRIK NORINDER (m)

Herr talman! När jag har försökt beskriva hanteringen av detta ärende har mina tankar förts till den gamla TV-serien Lödder. Vad sägs t.ex. om slutet i betänkandet? Utskottets socialdemokratiska ledamöter kör över sin egen minister och bifaller två centermotioner. Centern går ihop med socialdemokraterna i utskottet och går emot ett enigt jordbruksutskott, som har ombetts att yttra sig till arbetsmarknadsutskottet. Ordförande i jordbruksutskottet är centerpartisten Lennart Daléus. Precis som i Lödder slutar det med att nästa spännande avsnitt utmynnar i ovisshet. I vårt fall handlar det om en form av begäran om en utredning som kan ta vägen litet vart som helst.

Om jag skall uttrycka mig försiktigt, herr talman, kan jag säga att jag inte är särskilt imponerad.

Bakgrunden till betänkandet är en proposition som kom från den ansvarige ministern Anders Sundström. Det kanske förklarar en del.

I propositionen tog man upp några rena administrativa förändringar, ett par förslag till EU-anpassning samt ett förslag som skulle innebära att landsbygdsstöd inte skulle innefatta investeringar inom jordbruk och fiskenäringarna. I propositionen hänvisade man till att dessa stödmöjligheter fanns inom ramen för mål 5a. Det är i sig riktigt. Det är bara det att Sveriges regering och riksdag inte har ansett att dessa stöd skall utnyttjas i Sverige. Detta har inte de som är ansvariga för propositionen bemödat sig att ta reda på. De hänvisar helt felaktigt till ett stöd som i dagens läge inte är möjligt. Det är inte nog med det. Man har inte ens en aning om vad som står i den författning som reglerar landsbygdsstödet, utan man kommer med felaktiga sakuppgifter. Det här har bl.a. uppmärksammats i en moderat motion.

Det förefaller också som om propositionen har beretts utan det samrådsförfarande mellan berörda statsråd som enligt departementsförordningen skall ske om ett ärende faller inom flera verksamhetsområden. Om samrådsförfarandet inte har skett förklarar det den undermåliga

Prot. 1995/96:108
10 juni

*Fel! Okänt
växelargument.*

kvaliteten på propositionen. En allvarlig anmärkning på ansvarig departementschef är på sin plats.

Den vidare handläggningen av propositionen innebar att utskottets betänkande delades upp i två delar. Den första, som behandlade några rent administrativa frågor, har redan antagits av en enig riksdag. Den andra delen, som innehöll en förändring av landsbygdsstödet, remitterades till jordbruksutskottet för yttrande. Den kom dock tillbaka med så gott som vändande post. Motivet var tidsbrist. Men arbetsmarknadsutskottet gav sig inte utan skickade den ytterligare en vända till jordbruksutskottet samt till Jordbruksverket, Glesbygdsverket och NUTEK för att få underlag för ett ställningstagande.

Ett enig jordbruksutskott biträdde den moderata motionen samt den del i centermotionen som behandlade mål 5a. Även Jordbruksverket hade samma uppfattning.

Arbetsmarknadsutskottet borde då ha haft tillräckligt underlag för att fatta ett beslut. Men av någon outgrundlig anledning instämde centerpartisten i utskottet i socialdemokraternas skrivning om vidare utredning av investeringsstödet till jordbruket. Med den skrivning som utskottsmajoriteten har enats om kan jag inte se några garantier för att investeringsstöd inom mål 5a kommer att införas.

Mål 5a syftar till att främja landsbygdens utveckling genom att påskynda anpassningen av jordbruksstrukturen och strukturen inom fiskerisektorn. Inom 5a finns följande delprogram: kompensationsbidrag, startstöd till unga jordbrukare, stöd till investeringar till den som förädlar eller saluför produkter från jord- eller skogsbruket och stöd till fiske.

Syftet med investeringsstödet är att jordbruksföretagen skall kunna moderniseras och konkurrenskraften förbättras. Men det har också till ändamål att förbättra levnads- och arbetsvillkoren vid jordbruken samt ge möjlighet att ställa om produktionen. Där finns möjlighet till nya inkomstkällor som turism, hantverk eller tillverkning och försäljning av gårdsprodukter på gården. Ett viktigt ändamål som tas upp i den moderata motionen är att förbättra djurens hälsa och välbefinnande.

Personligen tycker jag uppriktigt illa om alla de stödformer som florerar i jordbrukspolitik. Då varken världshandeln eller EU:s jordbrukspolitik är marknadsmässigt anpassade måste jag dock motvilligt acceptera att stöden är en ersättning för utebliven kostnadsanpassning. Min förhoppning är att jordbruket i framtiden kommer att marknadsanpassa sina produkter. Tyvärr verkar detta ligga långt i framtiden, då världshandeln är dumpad och avregleringen av jordbrukets produkter verkar gå i snigelfart. Sverige kan dock inte urskilja sig från denna politik, då det endast skulle innebära att vår livsmedelsproduktion slogs ut av andra länders och att vi skulle hamna i ett beroendeläge. Därför bör vi anpassa oss till de vedertagna europeiska stödformerna.

Det investeringsstöd som i dag finns tillgängligt för jordbruket och fisket gäller enbart de sju nordligaste länen och är ett rent nationellt stöd. Det är min absolut bestämda uppfattning att detta stöd behöver utvidgas för att skapa framtidstro och konkurrensneutralitet för jordbruksnäringen. I dag tillämpas investeringsstöd som medfinansieras av

EU av alla medlemsländer utom Sverige. Denna ordning kan inte vara rimlig, då den försätter svensk jordbruksproduktion i ett försämrat konkurrensläge. En rimlig avvägning borde vara att åtminstone de områden som har mindre gynnsamma förutsättningar, de s.k. *Less Favoured Areas*, borde få del av EU:s investeringsstöd inom mål 5a.

Svensk animalieproduktion har för närvarande stora ekonomiska svårigheter beroende på bl.a. lagar samt skatter och avgifter, som är betydligt högre än konkurrerande länders samt att framförhandlade EU-stöd inte utnyttjas. Konsekvensen blir minskad animalieproduktion, som i sin tur leder till minskade arbetstillfällen inom hela livsmedelskedjan. En tumregel är att varje jordbrukare genererar tre arbetstillfällen.

Livsmedelsindustrin har under våren 1996 tvingats att varsla sin personal, bl.a. på grund av brist på produkter. Varslen inom slakteri och chark omfattar ca 875 arbetstillfällen, mejeriområdet ca 300 arbetstillfällen och inom organisationen Lantmännen ca 240 arbetstillfällen. Enbart under våren har varslen alltså omfattat över 1 400 arbetstillfällen – detta inom en bransch där det borde finnas stora möjligheter för en exportinriktad expansion.

Exporten av förädlade livsmedel baserade på råvaror från jordbruks- och trädgårdsnäringsarna ökade under åren 1990–1994 från 3 miljarder kronor till närmare 7 miljarder kronor. Enligt bedömningar inom de berörda branscherna skulle exporten kunna nästan fördubblas till en nivå över 13 miljarder kronor år 2000. Men detta kräver att svensk livsmedelsproduktion får rimliga konkurrensvillkor. Dessa finns inte i dag.

Den livsmedelsindustri som i huvudsak baseras på det svenska jordbrukets råvaruproduktion hade år 1994 en omsättning på ca 60 miljarder kronor. Denna industri sysselsatte drygt 55 000 personer. Om man räknar in sysselsatta i jordbruket och underleverantörer i alla led bakåt, sysselsatte den jordbruksbaserade livsmedelssektorn sammanlagt ca 290 000 personer.

Om produktionen skulle kunna ökas med 7 miljarder kronor skulle det, enligt LRF, kunna bli en sysselsättningsökning i näringslivet med ca 22 000 personer. Jag vill poängtera att detta förutsätter konkurrensneutralitet gentemot vår omvärld.

När nu Centern och Socialdemokraterna förhalar de nödvändiga förutsättningarna för att nya arbetstillfällen skall kunna tillkomma inom livsmedelssektorn sviker man inte bara Centerns kärna, jordbrukarna, utan även de arbetslösa och de varslade inom livsmedelsproduktionen.

Det är enligt min uppfattning mycket angeläget att snarast få i gång ett program för ett svenskt investeringsstöd. Ett utredande bidrar till att skapa oro och osäkerhet inför kommande investeringsbeslut. Ett enigt jordbruksutskott har begärt att regeringen snarast skall återkomma till riksdagen med förslag i enlighet med utskottets riktlinjer. Detta borde, enligt min uppfattning, riksdagen bifalla. Gör riksdagen inte detta kommer många arbetstillfällen, såväl inom jordbruket som inom byggnadsindustrin, att falla bort – detta i en tid då Sverige så innerligt väl behöver varje produktivt arbetstillfälle.

Prot. 1995/96:108
10 juni

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:108
10 juni

Landsbygdsstöd, m.m.

Finansieringen av det utökade investeringsstödet kan lösas genom frigjorda medel från landsbygdsstödet och EU:s jordbruksfond. Ett införande av stödformen ger en positiv effekt, inte bara för sysselsättningen utan även för statskassan.

Jag kan ge ett exempel. En investering i ett djurstall på 800 000 kr skulle kunna få följande effekt: Lantbrukarens andel 560 000 kr, EU:s andel 60 000 kr och statens andel 180 000 kr. Av detta skulle 400 000 kr återföras till offentlig ekonomi i form av skatter och avgifter.

Min slutsats är alltså att riksdagen bör acceptera jordbruksutskottets förslag om ett godkännande av EU-kommissionen för ett investeringsstöd inom ramen för mål 5a och att regeringen snarast bör återkomma med förslag till ett sådant stöd. I sammanhanget kan noteras att Jordbruksverket har en viss beredskap för ett sådant stöd. Under tiden fram till dess ett sådant investeringsstöd kan vara infört bör landsbygdsstöd även fortsättningsvis kunna lämnas inom de sju nordligaste länen.

Vad gäller den geografiska utvidgningen av landsbygdsstödet och lokaliseringsstödet till lokaler för uthyrning delar jag regeringens och NUTEK:s uppfattning att detta är en förenkling som bör genomföras.

Avslutningsvis såg jag i en tidning att arbetsmarknadsminister Margareta Winberg skulle försöka att prata bort arbetslösheten. Det verkar inte vara något särskilt revolutionerande socialdemokratiskt grepp. Det praktiserades av Anders Sundström under den korta tid som han fick vara arbetsmarknadsminister. Den ena pratkvarten efterträder den andra. Resultatet lär säkert bli lika magert som under Anders Sundströms tid. Prat leder inte till några nya jobb.

Regeringens taktik tycks vara att skjuta på alla beslut och gömma dem i utredningar, men så blir det när man inte har någon verkningfull politik för att skapa förutsättningar för nya arbeten. Det är bara synd att Centern så lealöst stöder denna form av eller, kanske jag skall säga, brist på politik.

Herr talman! Jag yrkar bifall endast till reservation 1 men står naturligtvis bakom reservationerna 3 och 4.

Anf. 85 GUDRUN LINDVALL (mp)

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 2.

I detta betänkande hanteras något som egentligen brukar tas upp i mitt utskott, nämligen jordbrukssektorn. Jag är därför mycket förvånad över att jag är den enda ordinarie ledamoten från jordbruksutskottet som är närvarande här i dag. Kds ledamot sitter som ersättare i utskottet. Det förvånar mig, eftersom detta är ett mycket viktigt betänkande, framför allt med tanke på jordbruket i framtiden.

I förslaget sägs att jordbruks- och fiskenäringarna nu, när landsbygdsstödet tas bort, i stället får möjlighet att erhålla investeringsstöd inom ramen för mål 5a. Främjande av omstrukturering av jordbruket. De skulle alltså kunna få investeringsstöd. Det mest förvånande är att man tar bort landsbygdsstödet till jordbruket och inte samtidigt inför något investeringsstöd.

Sverige är, som har sagts, det enda land i EU som inte har ett investeringsstöd för lantbruket. Vi kan i dag se att EU-inträdet inte alls har

medfört den guldålder för lantbruket som man sade under kampanjen för att Sverige skulle gå med i unionen. Det har snarare inneburit mycket svåra förhållanden för det svenska lantbruket, framför allt för dem som har djur och producerar animalier. Spannmålsbönderna har, som bekant, fått det mycket bra, med tanke på det höga arealstöd som har införts. Man hade tänkt sig att djurbönderna skulle få del av det arealstödet genom att spannmålspriset skulle sjunka. Så har inte skett. I stället har det stigit. Det innebär att de som producerar kött och mjölk har fått högre foderkostnader i stället för lägre. De står också inför ganska stora investeringar. Vi i Sverige kan, till en del med rätta, slå oss för bröstet och säga att vi har mycket bra djurskyddsregler. Vi ser till att våra djur har det bra. Det är viktigt, med tanke på konkurrensen i EU. Sverige kan exportera just därför att vi har högre miljökrav när det gäller djur och djurtillsyn. Vi står t.ex. mycket väl rustade i den debatt som handlar om BSE, ”galna ko-sjukan”. Vi kan säga att man i Sverige inte använder den typ av djurfoder som man har använt i många andra EU-länder.

Jag och mitt parti, Miljöpartiet, är övertygade om att det faktum att Sverige står för en bra djurhållning och en god kvalitet på produkterna gör att Sverige skulle kunna öka exporten i EU. Men det förutsätter också att lantbrukarna har möjlighet att söka investeringsstöd. Många av de djurskyddsregler som kommer 1999 innebär att många lantbrukare, framför allt små och medelstora, står inför stora investeringsåtaganden som de har svårt att klara i dagens ekonomiska läge. Priset har gått ned på de produkter de producerar, trots att de inte fått lägre kostnader. Det innebär att det är mycket angeläget att vi inför det investeringsstöd som vi skulle kunna ha inom ramen för mål 5a.

Jordbruksutskottet har yttrat sig över detta betänkande. Ett enigt jordbruksutskott säger att detta investeringsstöd inom ramen för mål 5a behövs. Det behövs för att förbättra konkurrenskraften för jordbruks- och trädgårdsnäringen. Det behövs för att vi skall kunna främja miljö- och djurskyddsinvesteringar. Jordbruksutskottet har också mycket tydligt sagt hur man skulle vilja använda investeringsstödet, vilket är mycket viktigt. Vi skall se till att förbättra den del där Sverige är konkurrenskraftigt och kan skapa en nisch på den s.k. marknaden inom EU. Precis som Patrik Norinder sade är det dock inte någon större frihet på marknaden för jordbruksprodukter. Den är mycket reglerad.

Ett stöd av detta slag skulle ge en möjlighet för det svenska jordbruket att klara de investeringar det står inför. Detta framhålls också i yttrandet från Jordbruksverket, som är mycket bra. Där sägs att det behövs investeringspengar. Jordbruksverket menar också att stöd i samband med djurskyddsinvesteringar måste prioriteras. Det finns alltså en samsyn mellan Jordbruksverket och ett enigt jordbruksutskott. Man kunde då vänta sig att arbetsmarknadsutskottets betänkande skulle följa den linjen och att utskottet skulle tycka att det som sägs från Jordbruksverket och jordbruksutskottet är vettigt. Betänkandet är dock mycket svårt att läsa. Det är svårt att se vad som egentligen sägs i texten. Det står att ”någon form av stöd bör utges även fortsättningsvis”. Ordet investeringsstöd nämns aldrig. Arbetsmarknadsutskottet skriver

Prot. 1995/96:108
10 juni

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:108
10 juni

*Fel! Okänt
växelargument.*

om olika alternativa lösningar och vikten av att de genomlyses noga från såväl regionalpolitiska, sysselsättningspolitiska som jordbrukspolitiska synpunkter. Men det är inte alls det som jordbruksutskottet har sagt att man önskar. Texten i betänkandet andas någonting annat. Jag efterlyser ordet investeringsstöd.

Arbetsmarknadsutskottet skriver också att ett stöd skall främja investeringar, ökad sysselsättning, tillväxt och service i landsbygds- och glesbygdsområden. Det är inte heller vad jordbruksutskottet och Jordbruksverket har sagt att man vill ha. Vi vill ha ett rent investeringsstöd inom ramen för mål 5a, som framför allt skall inriktas mot djurskydd och miljöåtgärder. Det skulle gynna precis de grupper av bönder som i dag behöver stöd, nämligen de små och medelstora. Det skulle också gynna framför allt de gårdar som ligger i glesbygd. Det är där man bedriver djurskötsel. I Norrland går det dåligt att odla spannmål, men det går bra att bedriva djurskötsel. På småländska höglandet finns många gårdar med kött- och mjölkproduktion. Om man utformar ett investeringsstöd på det sätt som Jordbruksverket och jordbruksutskottet har föreslagit när stödet precis de grupper av bönder som har störst behov av det.

Jag är mycket förvånad över att arbetsmarknadsutskottet har lämnat ifrån sig ett så vagt betänkande. Utskottets slutsats är att regeringen utan dröjsmål bör återkomma till riksdagen med förslag i frågan där de synpunkter som framkommit i yttrandena beaktas. Jag hoppas verkligen att det betyder att regeringen skall lägga stor vikt vid Jordbruksverkets och framför allt jordbruksutskottets synpunkter. Om det är vad det betyder, är det bra. Jag hade önskat att betänkandet hade skrivits på ett mycket tydligare sätt.

Vi i Miljöpartiet känner oss inte säkra på texten. Vi vet inte riktigt vad arbetsmarknadsutskottets majoritet egentligen vill. Vi vill därför i en reservation klart och tydligt tala om att vi anser att det som regeringen skall återkomma med är det investeringsstöd inom ramen för mål 5a som jordbruksutskottet har föreslagit. Jag yrkar därför bifall till reservation 2.

Anf. 86 DAN ERICSSON (kds)

Herr talman! Patrik Norinder försökte likna detta ärende vid TV-serien Lödder. Om det ändå vore så väl, att detta var en fars med kvalitet. Dessvärre är det blodigt allvar som vi skall diskutera.

Det vi nu skall behandla är resterna av en regionalpolitisk proposition som har styckats upp i två betänkanden. Orsaken till det är att propositionen var illa genomtänkt, som också har framgått här tidigare. Det är numera dessvärre det vanliga när det gäller förslag från Arbetsmarknadsdepartementet.

I dagens betänkande tas landsbygdsstödet upp. Symtomatiskt för regeringens propositioner från Arbetsmarknadsdepartementet är att utskottet nu skickar tillbaka ärendet till regeringen, för ny beredning. Man måste börja fundera över hur länge detta skall fortgå. Jag har ställt den frågan tidigare till representanterna i riksdagen när det gäller behandlingen av förslag från just Arbetsmarknadsdepartementet. Det är

bara att konstatera att det fortgår. Ingenting händer. Riksdagen får gång på gång korrigera och förändra och skicka tillbaka förslag till regeringen.

Nu har man visserligen bytt minister. Än så länge ser vi dock ingen större förändring i sak. Frågan är hur länge detta kan fortgå.

Jordbruksutskottet har beretts tillfälle att yttra sig över just landsbygdsstödet. Utskottet har på ett fullödigt sätt benat upp problematiken och visat hur en dålig proposition ändå skulle kunna sluta i något positivt. Ett enigt jordbruksutskott skriver följande: "Enligt utskottets mening är det nödvändigt att stöd även i fortsättningen kan utgå till de verksamheter och områden som hittills omfattats av det s.k. landsbygdsstödet. Som redovisats ovan finns inom ramen för mål 5a möjlighet att betala ut ett särskilt investeringsstöd. Nu frigiorda medel bör tas i anspråk för detta ändamål. Syftet med detta investeringsstöd är enligt gällande EU-regler att förbättra konkurrenskraften för jordbruks- och trädgårdsföretag. Stödformen skall bidra till en förbättring av inkomsterna och levnads-, arbets- och produktionsvillkoren för företagarna. Stödet bör utformas med utgångspunkt från den inriktning och de prioriteringar som gäller för den svenska jordbrukspolitiken. Detta innebär bl.a. att stödet bör utnyttjas som ett instrument för att främja miljö- och djurskyddsinvesteringar. Introduktionen av ett investeringsstöd inom ramen för mål 5a kräver ett godkännande av kommissionen. Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag till ett sådant investeringsstöd."

Det här är utmärkt, herr talman. Det handlar om att ta till vara de möjligheter som finns i form av ett investeringsstöd, och om att därmed säkra sysselsättning och skapa möjligheter till fler arbetstillfällen på landsbygden. Inriktningen på miljö- och djurskyddsinvesteringar gör ju inte förslaget sämre. Det är tvärtom alldeles utmärkt.

Också här är alla överens. Men vad händer då, herr talman? Jo, det ovanliga händer att huvudutskottets, alltså arbetsmarknadsutskottets, majoritet går emot sina egna partikamrater och röstar ned detta förslag. Man jämför också jordbruksutskottets yttrande med yttranden från Glesbygdsverket, NUTEK och Jordbruksverket. Jag måste säga, herr talman, att det inte är någon särskilt normal hantering. Att jämställa ett riksdagsutskotts yttrande med myndighetsyttranden är också en nyhet. Att arbetsmarknadsutskottets majoritet på det här sättet vill desavouera ett enigt jordbruksutskott måste faktiskt vara unikt.

Här finns nu ett förslag från jordbruksutskottet som någorlunda kan rädda ansiktet på regeringen. Framför allt handlar det dock om ett beslut som ger sysselsättning på landsbygden. Detta är något som majoriteten, bestående av bl.a. Socialdemokraterna och Centerpartiet, nu är beredd att rösta ned. Är detta ytterligare ett exempel på den handlingskraft som den nya koalitionen besitter så ser jag, herr talman, med stor oro fram mot morgondagen, då dessa partier skall presentera sin förse-nade gemensamma sysselsättningsproposition.

Jag vill både till Berit Andnor och Kjell Ericsson ställa frågan: Varför säger ni nej till detta? Varför fattar ni inte ett beslut som faktiskt

Prot. 1995/96:108
10 juni

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:108
10 juni

*Fel! Okänt
växelargument.*

innebär konkreta åtgärder för att få, och bevara, sysselsättning på landsbygden? Varför säger ni i dag nej till detta?

Herr talman! Jag vill yrka bifall till reservation 2, som innebär att riksdagen följer ett enigt jordbruksutskotts förslag.

Anf. 87 BERIT ANDNOR (s)

Herr talman! Regeringen har i en proposition föreslagit en del förändringar vad avser landsbygdsstödet. Syftet med propositionen har varit att anpassa stödet till de regler som finns inom EU i fråga om det som vi brukar kalla de försumbara stöden. Förslaget innebär i stora stycken en förenkling och förbättring av stödet i och med att den tidigare uppdelningen av stödet i s.k. mjuka och hårda investeringar lämnas, och att stödgivningen skall kunna behandlas inom den totala ramen på 800 000 kr.

Landsbygdsstödet är en av de olika regionalpolitiska stödformer som ingår i det vi brukar kalla den lilla regionalpolitiken. Även om de regionalpolitiska stöden enbart är en del av de förutsättningar som krävs för en god och positiv regional utveckling är deras utformning viktig. Vi vet alla att det är den samlade sektorspolitiken som är avgörande för regionernas, och därmed också för människornas, möjligheter att leva och arbeta i hela landet.

Det finns all anledning att betona vikten av att insatserna inom de olika sektorerna skall utformas och samordnas på så sätt att de möjliggör en positiv utveckling i hela Sverige. De regionalpolitiska hänsynen måste genomsyra allt beslutsfattande. Här finns det mycket mer att göra, och jag förutsätter att regeringen, som tidigare förutskickats, i sitt arbete prioriterar detta och återkommer till riksdagen i någon form för att ta ytterligare steg framåt i denna del.

När nu detta är sagt, finns det ändå anledning att påpeka att de regionalpolitiska stöden har en viktig funktion. De behövs för att man inom det regionalpolitiska stödområdet, som har sina långsiktiga problem, skall kunna erbjuda särskilda stödinsatser. Stöden skall vara utformade på så sätt att de främjar tillväxt, rättvisa och valfrihet och de skall självfallet ges inom de områden som behöver det bäst. En god utveckling i landets alla regioner skapar bättre förutsättningar för en god nationell tillväxt.

Det nuvarande landsbygdsstödet infördes 1994 och ersatte glesbygdsstödet i glesbygdsområdena och de små lokaliserings- och utvecklingsbidragen i de regionalpolitiska stödområdena. Det nya var också att länsstyrelserna skulle avgränsa landsbygdsområden där stödet kunde användas. Stödet skulle också kunna ges till investeringar i jordbruksföretag på samma villkor som gäller för övriga småföretag i de län som tidigare berörts av det särskilda åtgärdsprogrammet för jordbruket i norra Sverige. I övriga landet kan stödet enbart ges till investeringar i s.k. kombinationsverksamheter till jordbruket.

Regeringens förslag har lagts fram till riksdagen utifrån att stödet måste anpassas till EU:s regler om s.k. försumbart stöd. Det maximala stödet sänks till 800 000 kr och uppdelningen av stödet i s.k. hårda och mjuka investeringar tas bort. Det här är en förändring som, vad jag har

uppfattat, har mottagits positivt av alla. Det som föranlett diskussion i utskottet, och som också är anledningen till att vi föreslår riksdagen att regeringen bör återkomma med ett nytt förslag till landsbygdsstöd, är att vissa slag av verksamheter enligt EU:s regler utesluts från landsbygdsstödet. Det gäller delar av jordbruks- och fiskerinäringarna. Vi anser att regeringen, med anledning av de konsekvenser som det nu föreslagna jordbruksstödet enligt propositionen kommer att medföra, har anledning att återigen överväga utformningen av det framtida landsbygdsstödet.

Jag vill, med anledning av tidigare inlägg från denna talarstol, poängtera att jag för min del inte kommer att debattera någon jordbrukspolitik i Sverige och EU. Det finns ett annat utskott som bättre hanterar den diskussionen, nämligen jordbruksutskottet.

Jag nöjer mig bara med att konstatera att utskottet anser att regeringen utan dröjsmål bör återkomma till riksdagen när det gäller landsbygdsstödet. För min del är det också angeläget att poängtera att landsbygdsstödet är *ett* av de regionalpolitiska stöden. Stödet bör utformas så att det främjar investeringar, ger ökad sysselsättning och tillväxt samt service i landsbygds- och glesbygdsområdena. Det bör kort sagt uppfylla de syften som avses med landsbygdsstödet. Investeringar enligt 5a och hela den frågan kräver ett särskilt initiativ och bör beredas i särskild ordning.

Med det, herr talman, yrkar jag bifall till hemställan i arbetsmarknadsutskottets betänkande i detta ärende.

Anf. 88 DAN ERICSSON (kds) replik

Herr talman! När Berit Andnor säger att hon inte vill diskutera jordbrukspolitik måste jag säga att jag blir något förvånad. Jordbrukspolitiken är rätt betydelsefull ur sysselsättningssynpunkt, och arbetsmarknadsutskottets uppgift måste ju vara att hela tiden försöka sträva efter att skapa förutsättningar för fler arbetstillfällen – också på landsbygden.

Det är precis som Patrik Norinder sade här tidigare. Det finns beräkningar som säger att det faktiskt är tiotusentals jobb som kan komma fram just på landsbygden. Där är jordbrukspolitiken, alltså livsmedelssektorn, *en* del. Det vill inte Berit Andnor diskutera.

Dessutom, herr talman, finns det ju då än större anledning att arbetsmarknadsutskottet lyssnar på sina kamrater i jordbruksutskottet. Där har man kommit fram till att detta är ett bra sätt att få sysselsättning. Man har sagt att vi skall ta till oss det här investeringsstödet. Det är bra för miljön och för djurhållningen. Varför lyssnar man då från arbetsmarknadsutskottets sida inte på detta, om man inte själv vill diskutera jordbrukspolitiken? Det mest rationella måste ju vara att man följer sina kamrater i jordbruksutskottet.

Min fråga kvarstår: Varför går ni emot ett enligt jordbruksutskott, och varför går ni emot era egna partikamrater när man på ett, som jag tycker, elegant sätt har lyckats komma ur denna frågeställning just för att se till att vi får fler jobb på landsbygden?

Prot. 1995/96:108
10 juni

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:108
10 juni

Landsbygdsstöd, m.m.

Anf. 89 BERIT ANDNOR (s) replik

Herr talman! I arbetsmarknadsutskottet hanterar vi regionalpolitiken och de olika stödformer som ingår i den. Som jag sade i mitt inlägg ingår landsbygdsstödet i den arsenal som finns inom de regionalpolitiska stödformerna.

Jag tycker visst att det är viktigt att vi har fungerande jordbruksföretag och att de också ges goda förutsättningar för utveckling och växtkraft även i framtiden. Det som jag tillät mig att säga var att mitt ansvarsområde tillhör regionalpolitiken och det som ligger inom arbetsmarknadsutskottets område. När det gäller jordbrukspolitiken är min uppfattning att den frågan bäst hanteras av våra kamrater i jordbruksutskottet.

Det som vi har sagt i detta betänkande är att det är viktigt att man ser till helheten, att man i de förändringar som vi förväntar oss att regeringen kommer tillbaka med ser till att skapa ett landsbygdsstöd som även i fortsättningen kan fungera på det sätt som syftet har varit med landsbygdsstödet.

När det gäller frågan om investeringar enligt strukturfonderna inom 5a förutsätter det enligt min uppfattning ett initiativ från Jordbruksdepartementet. Det finns anledning att invänta ett sådant initiativ, och det bör enligt min uppfattning hanteras på sedvanligt sätt genom behandling i jordbruksutskottet.

Anf. 90 DAN ERICSSON (kds) replik

Herr talman! Jordbruksutskottet har just gett ett besked om hur detta skall hanteras. Man har ju lagt fram sitt förslag, något som konkret gör att vi kan få fler i arbete på landsbygden och att vi inte avlövar landsbygden. Men Berit Andnor har fortfarande inte svarat på frågan varför hon går emot ett enigt jordbruksutskott och varför hon går emot sina egna partikamrater. Någon form av överläggningar måste väl ske också i den socialdemokratiska partigruppen när det gäller hur man hanterar de politiska frågorna. Det handlar ju faktiskt om en helhetssyn. Men Berit Andnor väljer nu att bara tala på sitt facks vägnar, om regionalpolitiken. Detta är ju en del av regionalpolitiken. Då har arbetsmarknadsutskottet valt att låta jordbruksutskottet yttra sig, och man har fått ett klart besked. Men detta glider Berit Andnor ifrån. Det kanske beror på att detta besked inte passade henne. Men jag måste återigen ställa frågan: Hur kommer det sig att man på det här sättet kan ha olika uppfattningar i de olika utskotten under en så kort mellantid som det faktiskt handlar om i detta fall?

Anf. 91 BERIT ANDNOR (s) replik

Herr talman! Jag vill bara upprepa det som jag sade tidigare till Dan Ericsson, nämligen att det finns all anledning att överväga denna fråga ytterligare. Det finns anledning för regeringen att se på helheten. Tyvärr ger väl jordbruksutskottets yttrande inte det fullständiga underlag som vi anser vara nödvändigt för att vi skall kunna fatta ett beslut som fyller de syften som ligger bakom det landsbygdsstöd som vi har inom de regionalpolitiska stödformerna. Som vi säger i betänkandet förväntar

vi oss att regeringen skyndsamt återkommer i denna fråga och att den tar till sig både jordbruksutskottets yttrande och de synpunkter som har kommit från olika myndigheter och som har kommit fram i samband med handläggningen i arbetsmarknadsutskottet. Jag vidhåller att min uppfattning är att vi behöver såväl ett bra landsbygdsstöd som ett eventuellt ytterligare stöd inom 5a, ett investeringsstöd som Dan Ericsson efterlyser. Men underlaget är för tillfället inte tillräckligt bra för att vi i denna kammare i morgon skall kunna fatta ett sådant beslut.

Prot. 1995/96:108
10 juni

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 92 PATRIK NORINDER (m) replik

Herr talman! Jag tänker fortsätta på det spår som Dan Ericsson har dragit upp här. Jag tycker att Berit Andnors synsätt på företagen på landsbygden är mycket besynnerligt. Det verkar som om de inte har något att göra med regionalpolitik. I allra högsta grad har lantbruksföretagen att göra med regionalpolitiken. Om vi inte hade lantbruksföretagen skulle det vara mycket tomt och ödsligt på landsbygden.

När utskottsmajoriteten skickade ut frågorna på remiss till jordbruksutskottet, Glesbygdsverket, Jordbruksverket och NUTEK för yttrande måste man ha haft någon tanke bakom, att man skulle få några svar för att kunna fatta ett beslut. Jag skulle därför vilja ställa en fråga till Berit Andnor: Vad saknas i dessa remissyttrandena? Är de bristfälliga, och i så fall i vilken grad, eftersom det inte gick att fatta ett beslut? Jordbruksutskottet har berett ärendet, yttrat sig och trängt in i problematiken, och ett enhälligt jordbruksutskott har sagt att vi bör införa ett 5a-stöd. Vad är det som gör att Berit Andnor inte kan ställa sig bakom detta?

Anf. 93 BERIT ANDNOR (s) replik

Herr talman! Låt mig till Patrik Norinder först säga följande. Patrik Norinder tycker att det är besynnerligt att jag inte förstår att jordbruksföretag har en viktig funktion ute i våra glesbygder. Det är inte så, Patrik Norinder. Jag tycker naturligtvis att jordbruksföretagen har en mycket stor betydelse i våra regioner för en positiv utveckling. Det är också en av anledningarna till att jag faktiskt anser att denna fråga bör beredas mer noggrant i Jordbruksdepartementet.

Med anledning av Patrik Norinders inlägg tidigare måste jag konstatera att han som är så emot bidrag i alla dess former nu är deras främsta företrädare och förespråkare. Men det är tydligen bara när det gäller jordbruket. Jag tycker att det i sig visar på den inkonsekvens som betecknar Patrik Norinders agerande, men kanske också att det i detta fall är egenintresset som i sig väger tyngst.

Anf. 94 PATRIK NORINDER (m) replik

Herr talman! Man kunde kanske förvänta sig en sådan kommentar av Berit Andnor. Om Berit Andnor lyssnade ordentligt på mitt inlägg så redogjorde jag för min syn på bidragen. Berit Andnor sade själv att regionalpolitiken skall ha rättvisa och tillväxt som mål. Anser Berit Andnor då att jordbruket i Sverige, som det enda landet inom EU, inte skall kunna tillgodogöra sig ett 5a-stöd? Är det en rättvisa gentemot det

Prot. 1995/96:108
10 juni

*Fel! Okänt
växelargument.*

svenska jordbruket? Uppstår det då en konkurrensneutralitet för jordbruket? Det bidrag som ett investeringsstöd kan ge ger även tillväxt. Det pekade jag på i mitt anförande.

Det är problematiskt när Berit Andnor inte vill diskutera jordbruket. Berit Andnor skjuter detta ifrån sig och säger bara att det inte har någon betydelse och att hon inte tar ställning till det. Men jordbruket är integrerat i regionalpolitiken. Och det fanns tillräckligt med underlag från remissinstanserna för att man skulle kunna fatta ett beslut. Jag beklagar djupt att vi inte kunde fatta ett beslut, så att vi hade fått en konkurrensneutralitet för svenskt jordbruk och svensk livsmedelsindustri.

Anf. 95 BERIT ANDNOR (s) replik

Herr talman! Jag vill återigen upprepa att vi i detta betänkande anser att regeringen snarast bör komma tillbaka till riksdagen med förslag till en förordning, en reglering av ett landsbygdsstöd som uppfyller de intentioner som vi hittills har haft för landsbygdsstöd. Det är för tidigt att i nuvarande situation binda sig för en utformning. Jag tar inte ställning till 5a-stödet. Jag förutsätter att även det kommer att tas med i regeringens beredningsarbete och att regeringen kommer att återkomma med även detta till riksdagen inom en ganska snar framtid.

Jag för min del är inte rädd för att säga att jag inte behärskar vissa områden. När det gäller jordbrukspolitiken och dess olika stödformer måste jag säga att där går nog gränsen för vad jag just nu kan hantera. Det beror inte på att det är omöjligt att sätta sig in i det, men mitt ansvarsområde här i dag och det som diskussionen handlar om är ju landsbygdsstödet. Nu har det visat sig att det är fråga om sådana konsekvenser och oklarheter beträffande det förslag som regeringen lagt fram för riksdagen att vi anser att man bör komma tillbaka med ett nytt förslag och att detta skall ske skyndsamt. Det är anledningen till det hela. Jag har stort förtroende för att vi får ett förslag i frågan där både Näringsdepartementet och Jordbruksdepartementet är inblandade.

Anf. 96 GUDRUN LINDVALL (mp) replik

Herr talman! Jag har full respekt för att Berit Andnor kan tycka att jordbrukspolitiken är något snärvig. Framför allt efter EU-inträdet är det ju många stöd att hålla ordning på.

Det som är litet förvånande är att man i arbetsmarknadsutskottet anser sig kunna ta bort landsbygdsstödet. Man har dock inte så mycket kunskap att man kan föreslå ett investeringsstöd inom mål 5a. Jag har svårt att förstå att man har kunskap om det ena sättet, men inte om det andra. Detta är litet märkligt. Om det är så arbetsmarknadsutskottet avser att hantera inkomna remissvar, dvs. om man talar om att man inte är intresserad av att gå in på de områden som det frågats om, blir jag ännu mera fundersam över hur arbetsmarknadsutskottet egentligen arbetar. Är det någon idé för oss att yttra oss till arbetsmarknadsutskottet om vi ändå sedan får veta att det är så specificerat att det inte går att bry sig om det?

Prot. 1995/96:108
10 juni

Landsbygdsstöd, m.m.

Nej, herr talman, politiken måste ses som en helhet. Här saknas just helheten. Ett stöd tas ju bort utan att det stöd införs som det i betänkandet hänvisas till, nämligen investeringsstödet inom mål 5a. Det haltar alltså i det här betänkandet.

Kan jag förutsätta att den snabba hantering som Berit Andnor talar om innebär att vi får se ett förslag i morgon? Kommer alltså ett förslag så snabbt, därför att man från departementshåll insett att det som vi i jordbruksutskottet tagit upp är så viktigt – och det här får gärna vara kompletterat – att vi kan få se ett förslag redan i propositionen i morgon? Är det kanske därför som vi får ett så luddigt och underligt svar i betänkandet?

Anf. 97 BERIT ANDNOR (s) replik

Herr talman! Vi tar inte bort landsbygdsstödet, Gudrun Lindvall. Det finns kvar och kommer att fungera enligt beslut och förordningar som finns för landsbygdsstödet. Däremot säger vi i betänkandet att vi inte vill gå med på de förslag till förändringar som regeringen har kommit med i den proposition som lämnats till riksdagen. I stället har vi sagt att det finns anledning att beakta de synpunkter som kommit fram dels i motioner, dels i yttranden från myndigheter och från jordbruksutskottet. Efter att ha beaktat detta får regeringen så snart som det är möjligt återkomma till riksdagen i den ordning som anses vara förenlig med ett riktigt hanteringsätt.

Landsbygdsstödet försvinner alltså inte, Gudrun Lindvall, utan det finns kvar tills vidare.

Anf. 98 GUDRUN LINDVALL (mp) replik

Herr talman! Jag trodde att Berit Andnor förstod att vi talade om jordbruksföretagen, men jag måste kanske precisera mig. Jag trodde alltså att det var alldeles uppenbart vad vi diskuterade. Vi jämför ju landsbygdsstödet för jordbruksföretag som skulle kunna få investeringsstöd inom mål 5a.

Det som är så förvånande i arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 16 är att man aldrig nämner ordet investeringsstöd. Det sägs att man vill ha något helt annat än det som jordbruksutskottet förordar. Man nämner heller aldrig detta med att främja miljö- och djurskyddsinvesteringar. Det tycker jag är mycket förvånande. Också den här regeringen har ju sagt att miljön skall genomsyra besluten och att vi skall ta vägen mot ett samhälle som står mera i samklang med de ekologiska förutsättningar som finns. Här finns en sådan möjlighet!

Jordbruksföretagen behöver i många fall miljöinvestera, därför att de är miljöbelastande. Ändå finns här inte ett enda ord om det.

Min fråga kvarstår: Innebär det här mycket luddiga betänkandet att vi i den proposition som kommer i morgon får se förslag på ett investeringsstöd inom mål 5a och kanske också andra stöd till landsbygdsutveckling?

Prot. 1995/96:108
10 juni

Landsbygdsstöd, m.m.

Anf. 99 BERIT ANDNOR (s) replik

Herr talman! Om Gudrun Lindvall litet närmare hade studerat arbetsmarknadsutskottets betänkande skulle det med all tydlighet ha framgått att landsbygdsstödet i dess nuvarande form också när det gäller stöd till jordbruksföretag kommer att fortsatt ges i enlighet med regler, beslut och förordningar som gäller. Det omfattar, för att vara väldigt tydlig, stöd till investeringar i jordbruksföretag som tidigare utgått på samma villkor som gäller för övriga småföretag. Detta gäller de län som tidigare berörts av det särskilda åtgärdsprogrammet för jordbruket i norra Sverige. I övriga delar av landet kan det här landsbygdsstödet enbart ges till investeringar i s.k. kombinationsverksamheter till jordbruket. Det stödet kommer fortsatt att ges ut i enlighet med den förordning som finns. Detta gäller till dess att annat beslut fattats i denna riksdag. Det kan ske först när regeringen har återkommit med ett förslag till nya regler för landsbygdsstödet och eventuellt även förändringar när det gäller stöd enligt 5a.

Som vi skriver i betänkandet förutsätter vi att regeringen skyndsamt återkommer till riksdagen med förslag där man också beaktar de synpunkter som kommit fram i motioner och i yttranden från myndigheter och från jordbruksutskottet.

Anf. 100 KJELL ERICSSON (c)

Herr talman! Så här års, och så har det varit flertalet år, har vi debatterat regionalpolitik i denna kammare. Det är viktigt att få diskutera den regionala utvecklingen, inte minst i dessa tider då det sker en betydande koncentration från glesbygd till större centrum.

Regionalpolitikens grundmening är ju att i hela landet skapa likvärdiga förutsättningar för arbete, boende, service och en god miljö. Därför är den aktiva regionalpolitiken en mycket viktig grundsten när det gäller att ge förutsättningar för verksamheter i hela landet.

Regionalpolitiken kan delas upp i två delar: den stora och den lilla. Den stora regionalpolitiken omfattar områden som kommunikationer, forskning, utbildning, kultur, vård och service osv. Inte minst handlar det om olika statliga inrättningar. Den lilla regionalpolitiken omfattar bl.a. företagsstöd.

Under den förra regeringsperioden fick regionalpolitiken en bra upprykning, bl.a. i en proposition signerad av Börje Hörnlund. Vid det tillfället infördes nuvarande landsbygdsstöd.

I den proposition som nu behandlas föreslås bl.a. ett slopande av landsbygdsstödet för jordbruksföretag och kombinationsverksamheter. Bl.a. i en centermotion har det förslaget tillbakavisats.

Som framgår av utskottets skrivning skulle ett slopande av landsbygdsstödet få omfattande konsekvenser. Enligt Jordbruksverkets yttrande har investeringsbidragen uppgått till betydande belopp. Under den senaste femårsperioden har investeringsstöd till de sju nordligaste länen beviljats med i genomsnitt 80 miljoner kronor per år, varav 56 miljoner kronor gått till jordbruksinvesteringar samt 3 miljoner kronor till trädgårdsinvesteringar och 20 miljoner kronor till annan

kompletterande verksamhet. Stödet har alltså haft mycket stor betydelse.

Enligt propositionen ifrågasätts om landsbygdsstödet till jordbruksföretag och kombinationsverksamheter överensstämmer med gällande EU-regler. Samtidigt står det klart att 5a-stödet inte kan ersätta nuvarande landsbygdsstöd, som detta utformats i Sverige. Det är viktigt att stöd kan utgå även i framtiden för den här verksamheten. Därför är det bra att utskottet dragit slutsatsen att regeringen snarast bör återkomma till riksdagen med förslag till stöd som så långt som möjligt främjar investeringar samt ökar sysselsättning, tillväxt och service i landsbygds- och glesbygdsområden.

Vidare tycker jag att regeringen tar till sig vad jordbruksutskottet uttalat i frågan, nämligen detta med att införa stöd liknande för mål 5 enligt prioriteringar för den svenska jordbrukspolitiken. Det innebär bl.a. att stöd bör utnyttjas för att främja miljö- och djurskyddsinvesteringar. Ett investeringsstöd enligt mål 5a kräver dock ett godkännande från kommissionen.

Just det faktum att det införs ett investeringsstöd tror jag är oerhört viktigt för att svenska bönder skall få samma konkurrensvillkor som bönderna i andra EU-länder. Under de senaste månaderna har Scan Farmek beslutat lägga ner ett stort antal anläggningar runt om i Sverige, bl.a. i Kil. En av orsakerna till detta är det minskade underlaget för slaktdjur på anläggningarna. Om ingenting görs kommer animalieproduktionen att ytterligare försvagas. Därför brådskar det med att regeringen återkommer till riksdagen med förslag.

Patrik Norinder sade att Centern sviker sin kärna, men det är helt fel. Det är bara nyansskillnader i vad vi säger här. Vad jag säger är att vi behöver ha kvar nuvarande landsbygdsstöd, kompletterat med 5a-stöd, och att det är nödvändigt att detta kommer så fort som möjligt från regeringen.

I övrigt kan jag instämma i de synpunkter som framförts om den geografiska utvidgningen av stödet. En sådan utvidgning skulle kunna leda till försämrade möjligheter för företag i utpräglade landsbygds- och glesbygdsområden.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Anf. 101 DAN ERICSSON (kds) replik

Herr talman! Kjell Ericsson är faktiskt svaret skyldig på den fråga jag ställde om varför man i arbetsmarknadsutskottet har en annan uppfattning än ett enigt jordbruksutskott. Varför har man i Centerpartiet ändrat uppfattning mellan den 30 maj, då det här yttrandet justerades i jordbruksutskottet, där vi också har en ordförande från Centerpartiet, och den 4 juni, då arbetsmarknadsutskottet avvisade detta förslag? Vad är det som har hänt under dessa dagar som gör att Centerpartiet har intagit en annan ståndpunkt när det gäller möjligheten att införa ett investeringsstöd till fromma för landsbygden?

Herr talman! Kjell Ericsson säger, mycket riktigt, att det skedde en viss uppryckning av regionalpolitiken under Börje Hörnlunds tid. Men varför, Kjell Ericsson, varför stöttar ni då den vårbudget som lades

Prot. 1995/96:108

10 juni

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:108
10 juni

*Fel! Okänt
växelargument.*

fram tidigare i vår och som faktiskt enligt en regionalpolitisk forskare är ett dråpslag mot glesbygden? Jag säger inte att det är så – jag bara citerar denne forskare. Varför stöttar ni den avlövning av regionalpolitiken som nu faktiskt sker? Det är på något sätt att förlösa arvet från Börje Hörnlund.

Anf. 102 KJELL ERICSSON (c) replik

Herr talman! Varför har arbetsmarknadsutskottet ändrat sig? frågar Dan Ericsson. Det fanns litet oklarheter i yttranden från olika håll. Bl.a. säger Glesbygdsverket att det stöd som i Sverige finns inom mål 5a, för förädling av livsmedel osv., inte kan ersätta landsbygdsstödet. Vad jag har sagt här, och som också sägs i utskottstexten såsom jag tolkar den, är att de synpunkter som har framkommit i yttrandena från bl.a. jordbruksutskottet – och detta tycker jag är riktigt, jag delar de synpunkter som förs fram där – går ut på att man måste ha kvar landsbygdsstödet såsom detta ser ut i dag, kompletterat med 5a-stödet, dvs. investeringsstödet. Jag förutsätter också att regeringen mycket snart kommer tillbaka till riksdagen i den här frågan, så att vi kan ha ett bra landsbygdsstöd och ett bra investeringsstöd för jordbruket. De här båda delarna måste finnas med. Men som framgår av olika yttranden är det inte klart att så kan ske med bara 5a, och därför är det bra att man snarast tar reda på vilka regler som gäller och kommer tillbaka med ett förslag så fort som möjligt, så att vi kan få ett investeringsstöd. Min uppfattning skiljer sig alltså inte från Dan Ericssons eller Patrik Norinders på den här punkten, utan jag menar att vi måste ha ett sådant investeringsstöd också i fortsättningen i Sverige.

Dan Ericsson talade om regionalpolitiken. Är det något vi har slagits för i Centern under alla år så är det regionalpolitik, och det kommer vi att göra i fortsättningen också. Dan Ericsson hänvisar till vår budgeten. Det är ju i stor utsträckning en besparingsproposition. Statsfinanserna har ju, som vi alla vet, varit mycket besvärliga, och vår budgeten innebär därför en sanering på olika områden. Vi har tidigare lagt fram förslag, och vi kommer att lägga fram nya förslag, vad gäller olika verksamheter ute i glesbygden och en stimulans av glesbygden. Det kommer att behövas i fortsättningen. Vi sviker inte regionalpolitiken.

Anf. 103 DAN ERICSSON (kds) replik

Herr talman! Kjell Ericsson säger nu att han instämmer i de synpunkter som jordbruksutskottet har framfört. Men det är ju faktiskt jordbruksutskottet som talar om ett investeringsstöd – det gör inte arbetsmarknadsutskottet i sitt betänkande. Det finns inga garantier för att det blir ett investeringsstöd om man går på majoritetens förslag i arbetsmarknadsutskottets betänkande. Vad Kjell Ericsson de facto kommer att göra i morgon kl. 9.00 är att rösta mot ett investeringsstöd till landsbygden, att rösta mot möjligheten att få fram fler arbetstillfällen, mot möjligheten att bevara arbetstillfällen och att få till stånd en satsning på miljö och djurhållning inom jordbrukssektorn. Det är vad Kjell Ericsson kommer att göra i morgon bitti kl. 9.00.

Prot. 1995/96:108
10 juni

*Fel! Okänt
växelargument.*

Frågan kvarstår: Varför gör man på detta sätt? Vad har hänt under de dagar som gått mellan justeringen av jordbruksutskottets yttrande och justeringen av arbetsmarknadsutskottets betänkande? De oklarheter Kjell Ericsson hänvisade till finns ju inte.

Kjell Ericsson sade att vårbudgeten var en besparingsproposition. Men, herr talman, om detta i sig föröder arvet av en god regionalpolitik, den regionalpolitik som Börje Hörnlund genomförde, finns det då skäl för Kjell Ericsson att ställa upp på detta? Vi ser helheten, att dessa förslag slår hårt mot regionerna, mot landsbygden, mot glesbygden – skall man då ställa upp på en sådan politik? Det är det som Centern har gjort, och det är detta, att man inte förvaltar arvet efter Börje Hörnlunds regionalpolitik, som jag är förvånad över.

Anf. 104 KJELL ERICSSON (c) replik

Herr talman! Jag har svarat på den fråga som Dan Ericsson ställer.

Regeringen måste nu komma med ett förslag. Förslaget finns inte färdigt ens i jordbruksutskottet, utan vi måste först ha ett förslag som talar om hur detta skall se ut, hur man skall kunna tillgodose både målen med det nuvarande landsbygdsstödet och ett nytt 5a-stöd. Jag delar synpunkten att detta förslag måste komma snart. Vi röstar inte emot landsbygdsstödet. Vi skriver att ”de synpunkter som framkommit i yttrandena skall beaktas”, och detta gäller även jordbruksutskottets yttrande. Jag förutsätter som sagt att regeringen snarast kommer tillbaka till riksdagen med de här olika förslagen.

Vi har under många många år slagits för att få en bra regionalpolitik, och det kommer vi att göra också i fortsättningen. Det skall finnas möjligheter till bra service och infrastruktur över huvud taget, och det skall vara möjligt att starta företag på landsbygden. Det här är en del av det hela. Men det kan också handla om förslag av Börje Hörnlunds modell, att pengar anslås till småföretagarstöd, produktutveckling, osv. Också denna modell bör finnas med i fortsättningen. Vi kommer hela tiden att jobba för ytterligare insatser för glesbygden.

Anf. 105 PATRIK NORINDER (m) replik

Herr talman! Kjell Ericsson sade i sitt anförande att det var viktigt att investeringsstöd införs, och han sade också att det brådskar. Det är då rätt konstigt att Centern inte ställer upp på jordbruksutskottets förslag.

När nu Kjell Ericsson har lyssnat till Berit Andnor, till hennes förklaringar och hennes inställning till investeringsstöd inom EU:s mål 5a, börjar det då inte smyga på Kjell Ericsson en viss obehaglig känsla av att det här drar i väg i en annan riktning än vad man inom Centern hade trott? Vore det inte lämpligt att stödja det förslag som finns, att stödja jordbruksutskottets förslag och de reservationer som finns?

Berit Andnor använde sig i sitt anförande av mycket försiktiga uttryck. Hon sade att ”det finns anledning att beakta” förslaget att återkomma med ett landsbygdsstöd, men fortfarande talade hon inte om ett investeringsstöd, det som Kjell Ericsson efterlyser. Känns det inte obehagligt att ni har gått ombord på fel båt?

Prot. 1995/96:108
10 juni

Landsbygdsstöd, m.m.

Anf. 106 KJELL ERICSSON (c) replik

Herr talman! Det är inte fråga om fel båt. Den tolkning som jag gör av betänkandet är att de synpunkter som bl.a. jordbruksutskottet har framfört är bra synpunkter. Dessa synpunkter skall vägas samman med de synpunkter som finns i andra delar, så att vi kan behålla det landsbygdsstöd som vi har i dag, kompletterat med ett investeringsstöd i mål 5a. Båda dessa stöd behövs. Det handlar inte om några motsättningar, utan de behövs båda. De står i olika yttranden att 5a inte täcker in nuvarande landsbygdsstöd, så då måste man hitta en form för det, så att detta täcks in. Det är ett sådant förslag som vi uppmanar regeringen att komma med snarast.

Jag förstår egentligen inte motsättningen i diskussionen. Det är fråga om nyanser och knappt det. Jag tycker att det vi håller på med är att slå in öppna dörrar.

Anf. 107 LENNART GUSTAVSSON (v)

Herr talman! Propositionen bygger i huvudsak på det faktum att EU påtvingar Sverige att ändra delar av sin regionalpolitik. EU:s regelverk tillåter, som flera har sagt, inte den nuvarande utformningen av lantbruksstödet, stödet till jordbruksföretag och kombinationsverksamheter. Som någon tidigare har sagt kan landsbygdsstödet inte heller med den nuvarande utformningen ersättas av mål 5a-programmen. Landsbygdsstödet är och har varit viktigt för näringslivsutveckling i lands- och glesbygd.

Det är framför allt två saker jag vill belysa med utgångspunkt i min härkomst från Norrlands inland, som jag vill påstå är riktigt gles glesbygd.

För det första är det viktigt att stöd även i fortsättningen kan utgå till de verksamheter som hittills har omfattats av det s.k. landsbygdsstödet. Det är också viktigt att de förändringar som vi tvingas göra på grund av EU-medlemskapet utformas på ett sådant sätt att villkoren för näringslivsutveckling i lands- och glesbygd inte försämras. Tvärtom bör det framtida stödet, oavsett vad det heter, innebära att minst lika mycket resurser som tidigare riktas till lands- och glesbygd.

Det vore enligt min mening oklokt att utan analys införa ett nytt regelverk – detta inte minst mot bakgrund av de oklarheter som uppenbarligen finns om hur det framtida stödet skall se ut och vilka konsekvenser detta får.

Arbetsmarknadsutskottets överväganden överensstämmer med Vänsterpartiets mening om att det är omöjligt att acceptera regeringens förslag i nuvarande form och att regeringen skall återkomma med ett nytt förslag till det som avses med landsbygdsstödet, dvs. att främja investeringar, öka sysselsättningen, stimulera tillväxt och tillgodose service i lands- och glesbygd. Inte minst bör detta ske med tanke på möjligheter till kombinationsverksamhet och vidareförädlingsverksamhet inom traditionell jordbrukssektor.

För det andra vill jag ta upp det som i propositionen framförs om en geografisk utvidgning av landsbygdsstödet. Bl.a. pekar Glesbygdverket på risken att förslaget skulle innebära att resurser överförs från

utpräglade lands- och glesbygdsområden till tätorter. Det är orimligt att konsekvensen av anpassningen till EU:s strukturfonder skulle vara att företag i lands- och glesbygd skulle få mindre möjligheter till stöd på grund av konkurrens från företag i större tätorter. Landsbygdsstödets klara inriktning att vara ett stöd till näringslivsutveckling i landsbygds- och glesbygdsområden får inte gå förlorad.

I propositionen nämns också att ett nytt stödsystem inte får innebära ökade kostnader i statsbudgeten. Resurser förväntas, såvitt jag förstår, tillskjutas från EU:s strukturfonder. Fortfarande kvarstår dock enligt min åsikt en mängd frågor om hur ett nytt stöd skall utformas.

Vänsterpartiet delar arbetsmarknadsutskottets överväganden beträffande vad som framförts om att regeringen skall återkomma med förslag som rör den geografiska utvidgningen av landsbygdsstödet. Vänsterpartiet ser också med tillfredsställelse att arbetsmarknadsutskottet har inhämtat yttranden från Jordbruksverket, Glesbygdsverket och NUTEK. Den sammantagna bedömningen av deras yttranden är att de delar många av de synpunkter som förts fram i motion A43 av Hans Andersson och Ingrid Burman.

Regeringen måste på ett antal punkter, av vilka jag bara berört två, utreda och *snarast* återkomma med förslag där hänsyn tas till de specifika behov av stöd som finns i landsbygds- och glesbygdsområden.

Slutligen yrkar jag bifall till arbetsmarknadsutskottets hemställan.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 11 juni.)

15 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Motion

1995/96:A49 av Carl Bildt m.fl. (m) Sysselsättningsåtgärder (väckt med anledning av händelse av större vikt)

16 § Anmälan om skriftliga frågor

Anmälades att följande skriftliga frågor framställdes

den 10 juni

1995/96:523 av *Sten Tolgfors* (m) till näringsministern

Företagande

1995/96:524 av *Dan Ericsson* (kds) till jordbruksministern

Nya gränsvärden för radon i dricksvatten

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 17 september.

Prot. 1995/96:108
10 juni

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:108
10 juni

17 § Kammaren åtskildes kl. 15.25.

Förhandlingarna leddes
av förste vice talmannen från sammanträdet början t.o.m. 8 § anf. 13
(delvis),
av talmannen därefter t.o.m. 10 § anf. 30,
av andre vice talman därefter t.o.m. 11 § anf. 46 (delvis),
av tredje vice talman därefter t.o.m. 13 § anf. 59 (delvis),
av andre vice talman därefter t.o.m. anf. 83 och
av tredje vice talman därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

ANNALENA HANELL CARPELAN

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

Prot. 1995/96:108
10 juni

*Fel! Okänt
växelargument.*

1 § Justering av protokoll	1
2 § Ledighet	1
3 § Avsägelse	1
4 § Anmälan om kompletteringsval till den svenska delegationen till Parlamentariska församlingen i konferensen om säkerhet och samarbete i Europa (OSSE)	1
5 § Hänvisning av ärenden till utskott och beslut om förlängd motionstid	2
6 § Förnyad bordläggning	2
Meddelande om uppskjuten votering	2
7 § Radio- och TV-frågor	2
Konstitutionsutskottets betänkande 1995/96:KU29	2
Anf. 1 BIRGIT FRIGGEBO (fp)	2
Anf. 2 KENNETH KVIST (v)	4
Anf. 3 BIRGIT FRIGGEBO (fp) replik	6
Anf. 4 KENNETH KVIST (v) replik	7
Anf. 5 PETER ERIKSSON (mp)	7
Anf. 6 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s)	8
Anf. 7 BIRGIT FRIGGEBO (fp) replik	10
Anf. 8 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s)	11
Anf. 9 BIRGIT FRIGGEBO (fp) replik	11
Anf. 10 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s)	12
Anf. 11 CATARINA RÖNNUNG (s)	12
Anf. 12 INGER RENÉ (m)	13
(Beslut skulle fattas den 11 juni.)	13
8 § En radio och TV i allmänhetens tjänst 1997–2001	14
Kulturutskottets betänkande 1995/96:KrU12	14
Anf. 13 GUNNAR HÖKMARK (m)	14
Anf. 14 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v)	17
Anf. 15 EWA LARSSON (mp)	20
Anf. 16 FANNY RIZELL (kds)	21
Anf. 17 AGNETA RINGMAN (s)	23
Anf. 18 EWA LARSSON (mp) replik	25
Anf. 19 AGNETA RINGMAN (s) replik	25
Anf. 20 EWA LARSSON (mp) replik	25

Anf. 21 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s).....	26
Anf. 22 GUNNAR HÖKMARK (m) replik	28
Anf. 23 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s).....	28
Anf. 24 GUNNAR HÖKMARK (m) replik	29
Anf. 25 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s).....	29
Anf. 26 MARIANNE ANDERSSON (c)	30
(Beslut skulle fattas den 11 juni.)	32
9 § Vissa bestämmelser om dubbelbeskattningsavtalet mellan Sverige och Brasilien, m.m.	32
Skatteutskottets betänkande 1995/96:SkU33.....	32
(Beslut skulle fattas den 11 juni.)	32
10 § Verksamheten inom Europarådets parlamentariska församling 1995	32
Utrikesutskottets betänkande 1995/96:UU15	32
Anf. 27 JAN BERGQVIST (s).....	32
Anf. 28 MARIE GRANLUND (s).....	35
Anf. 29 JAN BERGQVIST (s).....	36
Anf. 30 MARIE GRANLUND (s).....	36
(Beslut skulle fattas den 11 juni.)	36
11 § Verksamheten inom Europeiska unionen under 1995	37
Utrikesutskottets betänkande 1995/96:UU25	37
Anf. 31 VIOLA FURUBJELKE (s)	37
Anf. 32 BENGT HURTIG (v).....	39
Anf. 33 VIOLA FURUBJELKE (s) replik	41
Anf. 34 BENGT HURTIG (v) replik	42
Anf. 35 VIOLA FURUBJELKE (s) replik	42
Anf. 36 BENGT HURTIG (v) replik	43
Anf. 37 MARIANNE SAMUELSSON (mp)	43
Anf. 38 VIOLA FURUBJELKE (s) replik	45
Anf. 39 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik	45
Anf. 40 VIOLA FURUBJELKE (s) replik	46
Anf. 41 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik	47
Anf. 42 BERIT LÖFSTEDT (s).....	47
Anf. 43 MATS HELLSTRÖM (s).....	48
Anf. 44 GÖRAN LENNMARKER (m).....	50
Anf. 45 BENGT HURTIG (v).....	52
Anf. 46 Statsrådet BJÖRN VON SYDOW (s)	53
Anf. 47 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik	55
Anf. 48 Statsrådet BJÖRN VON SYDOW (s)	55
Anf. 49 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik	56
Anf. 50 Statsrådet BJÖRN VON SYDOW (s)	56
Anf. 51 BENGT HURTIG (v) replik	56
Anf. 52 Statsrådet BJÖRN VON SYDOW (s)	57
Anf. 53 BENGT HURTIG (v) replik	57

Anf. 54	Statsrådet BJÖRN VON SYDOW (s)	57
Anf. 55	HELENA NILSSON (c)	58
	(Beslut skulle fattas den 11 juni.)	58
12 §	Verksamheten inom OSSE under 1995	58
	Utrikesutskottets betänkande 1995/96:UU26	58
Anf. 56	KARIN WEGESTÅL (s)	58
Anf. 57	HELENA NILSSON (c)	60
Anf. 58	MARIANNE SAMUELSSON (mp)	61
	(Beslut skulle fattas den 11 juni.)	61
13 §	Aktiv förvaltning av statens företagsägande	62
	Näringsutskottets betänkande 1995/96:NU26	62
Anf. 59	KARIN FALKMER (m)	62
Anf. 60	KJELL ERICSSON (c)	64
Anf. 61	Tredje vice talman CHRISTER EIREFELT (fp)	66
Anf. 62	LENNART BEIJER (v)	67
Anf. 63	EVA GOËS (mp)	68
Anf. 64	BIRGITTA JOHANSSON (s)	71
Anf. 65	KARIN FALKMER (m) replik	73
Anf. 66	BIRGITTA JOHANSSON (s) replik	73
Anf. 67	KARIN FALKMER (m) replik	73
Anf. 68	BIRGITTA JOHANSSON (s) replik	74
Anf. 69	Tredje vice talman CHRISTER EIREFELT (fp) replik	74
Anf. 70	BIRGITTA JOHANSSON (s) replik	75
Anf. 71	Tredje vice talman CHRISTER EIREFELT (fp) replik	75
Anf. 72	BIRGITTA JOHANSSON (s) replik	75
Anf. 73	KJELL ERICSSON (c) replik	76
Anf. 74	BIRGITTA JOHANSSON (s) replik	76
Anf. 75	KJELL ERICSSON (c) replik	76
Anf. 76	LENNART BEIJER (v) replik	76
Anf. 77	BIRGITTA JOHANSSON (s) replik	77
Anf. 78	LENNART BEIJER (v) replik	77
Anf. 79	BIRGITTA JOHANSSON (s) replik	77
Anf. 80	EVA GOËS (mp)	77
Anf. 81	BIRGITTA JOHANSSON (s)	78
Anf. 82	EVA GOËS (mp)	78
Anf. 83	BIRGITTA JOHANSSON (s)	78
	(Beslut skulle fattas den 11 juni.)	79
14 §	Landsbygdsstöd, m.m.	79
	Arbetsmarknadsutskottets betänkande 1995/96:AU16	79
Anf. 84	PATRIK NORINDER (m)	79
Anf. 85	GUDRUN LINDVALL (mp)	82
Anf. 86	DAN ERICSSON (kds)	84

Prot. 1995/96:108
10 juni

Anf. 87 BERIT ANDNOR (s).....	86
Anf. 88 DAN ERICSSON (kds) replik.....	87
Anf. 89 BERIT ANDNOR (s) replik.....	88
Anf. 90 DAN ERICSSON (kds) replik.....	88
Anf. 91 BERIT ANDNOR (s) replik.....	88
Anf. 92 PATRIK NORINDER (m) replik.....	89
Anf. 93 BERIT ANDNOR (s) replik.....	89
Anf. 94 PATRIK NORINDER (m) replik.....	89
Anf. 95 BERIT ANDNOR (s) replik.....	90
Anf. 96 GUDRUN LINDVALL (mp) replik.....	90
Anf. 97 BERIT ANDNOR (s) replik.....	91
Anf. 98 GUDRUN LINDVALL (mp) replik.....	91
Anf. 99 BERIT ANDNOR (s) replik.....	92
Anf. 100 KJELL ERICSSON (c).....	92
Anf. 101 DAN ERICSSON (kds) replik.....	93
Anf. 102 KJELL ERICSSON (c) replik.....	94
Anf. 103 DAN ERICSSON (kds) replik.....	94
Anf. 104 KJELL ERICSSON (c) replik.....	95
Anf. 105 PATRIK NORINDER (m) replik.....	95
Anf. 106 KJELL ERICSSON (c) replik.....	96
Anf. 107 LENNART GUSTAVSSON (v).....	96
(Beslut skulle fattas den 11 juni.).....	97
15 § Bordläggning.....	97
16 § Anmälan om skriftliga frågor.....	97
1995/96:523 av <i>Sten Tolgfors</i> (m) till näringsministern.....	97
Företagande.....	97
1995/96:524 av <i>Dan Ericsson</i> (kds) till jordbruksministern.....	97
Nya gränsvärden för radon i dricksvatten.....	97
17 § Kammaren åtskildes kl. 15.25.....	98